

Evaluatie detentieconcept Lelystad

Bob Post
Sabine Stoltz
Frank Miedema

Onderzoek uitgevoerd in opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek en Documentatiecentrum van het ministerie van Justitie.
Copyright 2007, WODC, ministerie van Justitie, auteursrecht voorbehouden.

Voorwoord

Het onderzoek naar het Detentieconcept Lelystad is uitgevoerd in opdracht van het wetenschappelijk onderzoek- en documentatiecentrum van het ministerie van Justitie.

Het onderzoek werd begeleid door een commissie bestaande uit:

Prof. mr. F.W. Bleichrodt, Rijksuniversiteit Groningen (voorzitter).

Dr. F. van Harreveld, Universiteit van Amsterdam.

Dr. A.E. Jorna, DJI.

Drs. H.J.B. Karreman, ministerie van Justitie.

Drs. M. Kruissink, WODC, ministerie van Justitie.

De onderzoekers willen de leden van de begeleidingscommissie bedanken voor hun kritische en constructieve bijdragen aan het onderzoeksproces en de totstandkoming van dit rapport.

Verder gaat een woord van dank uit naar de medewerkers van DCL, in het bijzonder mw. J. van der Kooye en dhr. M. Honcoop, die bereidwillig hun medewerking hebben verleend aan het onderzoek en de onderzoekers faciliteiten hebben verleend om het onderzoek uit te voeren. Zij hebben de onderzoekers verschillende malen gastvrij toegang verleend tot DCL en hen er ook weer uitgelaten.

Maart 2007

Bob Post

Sabine Stoltz

Frank Miedema

Inhoudsopgave

Voorwoord	iii
1 Achtergronden bij het onderzoek	1
1.2 Inleiding	1
1.3 Veiligheidsprogramma en Modernisering Sanctietoepassing	2
1.4 De Nieuwe Inrichting	2
1.5 Detentie en Behandeling op maat-Volwassenen	3
1.6 Detentieprincipes	5
1.7 Detentie en Behandeling op Maat en Detentieconcept Lelystad	5
1.8 Opbouw van het rapport	7
2 Opzet en uitvoering van het onderzoek	9
2.1 Inleiding	9
2.2 Onderzoeksvraag	9
2.3 Uitwerking onderzoeksvragen	10
2.4 Onderzoeksopzet	12
3 Detentieconcept Lelystad	17
3.1 Inleiding	17
3.2 Screening	18
3.3 Binnenkomst DCL	19
3.4 DCL: feiten en cijfers	20
3.5 Het verblijf op de cel	23
3.6 Dagprogramma	24
3.7 Carousselsysteem	25
3.8 Bewaking	25
3.9 Beloningssysteem	27
3.10 Toepassing van elektronica	27
3.11 kosten van DCL	30

4	Gedetineerdenonderzoek	33
4.1	Inleiding	33
4.2	Methode	33
4.3	Responspercentage	34
4.4	Persoonskenmerken	34
4.5	Resultaten	38
4.6	Overige stellingen	47
4.7	Samenvatting gedetineerdensurvey en interviews	48
4.8	Vergelijking gedetineerden	48
4.9	Gedetineerdensurvey vergelijking	49
4.10	Conclusie	52
5	Personeelonderzoek	55
5.1	Inleiding	55
5.2	Methode	55
5.3	Responspercentage	56
5.4	Persoonskenmerken	57
5.5	Resultaten	58
5.5.1	Resultaten BASAM DCL	60
5.5.2	Vergelijking BASAM met PIW-ers en MPC PIW-ers	61
5.5.3	Resultaten aanvullende vragen BASAM DJI	
	(monitor agressie en geweld)	62
5.6	Overige Informatie	64
5.7	Conclusie	65
6	Slotanalyse	67
6.1	Inleiding	67
6.2	Waarom zou de invoering van DCL kunnen bijdragen aan het bereiken van de vier in De Nieuwe Inrichting gestelde doelen?	68
6.3	Komen in DCL uitsluitend die gedetineerden terecht waar de inrichting voor bedoeld is?	69
6.4	In hoeverre slaagt DCL erin DBM in de praktijk vorm te geven zoals dat in het specifieke geval van DCL bedoeld is?	69
6.5	Wat zijn de gevolgen van de invoering van DCL voor de werksituatie en de beleving van het personeel?	73
6.6	Hoe wordt DCL beleefd door de gedetineerden?	74
6.7	Wat zijn de kosten van DCL per plaats?	75
6.8	Besluit	76

7 Samenvatting en conclusies	77
7.1 Samenvatting	77
7.1.1 Doel- en vraagstelling van het onderzoek	77
7.1.2 Onderzoeksopzet	78
7.1.3 Maatschappij, Veiligheid en Detentie	78
7.1.4 Detentieconcept Lelystad	80
7.2 Conclusies	83
7.2.1 detentieprincipes	83
7.2.2 Personeel	84
7.2.3 Gedetineerden	85
7.2.4 Kosten	85
7.2.5 techniek	86
Bijlage 1 – Aangepaste gedetineerdersurvey	87
Bijlage 2 – Indeling schalen en betrouwbaarheidsanalyse	101
Bijlage 3 – Gehanteerde afkortingen	105

1 Achtergronden bij het onderzoek

In dit hoofdstuk wordt een korte beschrijving gegeven van de ontwikkelingen op beleidsniveau die een rol hebben gespeeld bij de totstandkoming van het Detentieconcept Lelystad (DCL). Programma's en projecten bij het Ministerie van Justitie en de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI) die invloed hebben gehad op de totstandkoming van DCL worden hier kort geschetst.

1.2 Inleiding

Aan het eind van de jaren negentig van de vorige eeuw en aan het begin van deze eeuw werd het gevangeniswezen geconfronteerd met een aantal ontwikkelingen die een drastische bijstelling van het beleid en de uitvoering daarvan noodzakelijk maakten. De strafrechtstoepassing kampte sedert 2001 met ernstige en acute capaciteitstekorten. De oorzaken daarvoor waren, onder andere, een intensivering van de strafrechtelijke handhaving en de toegenomen stroom drugskoeriers¹. Daarnaast kreeg justitie te maken met een roep uit de samenleving om sancties consequenter en strikter toe te passen. Het gevoerde beleid was echter op een aantal terreinen niet in overeenstemming met deze maatschappelijke tendens. Om de druk op de capaciteit te verminderen werd er namelijk individueel versneld ontslag (IVO) toegepast en vonden heenzzendingen van drugskoeriers plaats. Mede hierdoor werd het rechtsgevoel van burgers aangetast.

Tenslotte kreeg justitie, en daarmee ook het gevangeniswezen, een forse financiële taakstelling opgelegd waardoor bezuinigingen moesten worden doorgevoerd. Eén van de kenmerken van het oude systeem was dat verschillende categorieën gedetineerden vaak in eenzelfde, beveiligde penitentiaire inrichting werden ingesloten onder hetzelfde regime. Daarbij werd geen onderscheid gemaakt tussen doelgroepen van gedetineerden. Gedetineerden met een korte straf voor een licht vergrijp zaten in dezelfde inrichting ingesloten als gedetineerden die een zwaar delict hadden begaan en een lange gevangenisstraf moesten uitzitten. Op grond van buitenlandse ervaringen en op basis van discussies binnen het programma Modernisering Sanctietoepassing ontstond er binnen DJI het idee om gevangenen in te delen in bepaalde doelgroepen die onder verschillende regimes zouden komen te vallen waardoor er voor bepaalde groepen gevangenen minder kosten gemaakt zouden hoeven te worden.

1 Brief van de Minister van Justitie aan de Tweede Kamer, d.d. 16 oktober 2002, nr. 5183925/02/SRS.

1.3 Veiligheidsprogramma en Modernisering Sanctietoepassing

In 2002 werd de nota 'Naar een veiliger samenleving' aan de Tweede Kamer gepresenteerd². In deze nota werd een programma aangekondigd gericht op het terugdringen van criminaliteit en overlast en de bevordering van de veiligheid in Nederland. Met deze nota werd tegemoetgekomen aan de onvrede in de samenleving over de maatschappelijke veiligheid. Het veiligheidsprogramma behelst een breed pakket maatregelen in de justitiële keten waarbij ook de fase van detentie ruim aan bod komt. Het programma is in 2003 van start gegaan en loopt tot 2008. Een aantal van de voorgestelde maatregelen, zoals vergroting van de detentiecapaciteit en vergroting van de doelgerichtheid van bewaring en sanctietoepassing, is na de start uitgewerkt in deelprojecten.

Deze ontwikkelingen hebben geleid tot een bijstelling van het beleid en de uitvoering bij het Ministerie van Justitie en de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI). Dit werd geconcretiseerd in het project Modernisering Sanctietoepassing (MST) dat maatregelen voorstelde voor een herziening van de strafrechtstoepassing. De doelstellingen van MST waren een consequente en doelgerichte sanctietoepassing en er werd een reeks maatregelen voorgesteld om dit te bereiken. Zo omvat MST maatregelen gericht op een consequentere bewaring en sanctietoepassing, vergroting van de doelgerichtheid van bewaring en sanctietoepassing en het creëren van randvoorwaarden voor een meer effectieve en efficiënte strafrechtsketen³. Vanwege de acute capaciteitstekorten werd binnen het programma eerst ingezet op vergroting van de sanctiecapaciteit. Eén van de concrete maatregelen die binnen het programma werd voorgesteld was het toepassen van meerpersoonscelgebruik⁴. Inmiddels zijn de capaciteitstekorten vrijwel verleden tijd en het accent binnen het programma ligt steeds meer op het verbeteren van de kwaliteit en de effectiviteit van het sanctiestelsel.

1.4 De Nieuwe Inrichting

In het kader van MST werden ook aan de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI) de nodige eisen gesteld. Als gevolg van die eisen moet DJI zijn werkwijze veranderen, hetgeen gevolgen heeft voor de omgang met gedetineerden, werkprocessen en gebouwen. De ingezette veranderingen leidden in het najaar van 2003 tot de start van een transformatieproces bij DJI. Dit proces kreeg de naam De Nieuwe Inrichting (DNI). De doelstellingen van dit veranderingstraject zijn:

2 Naar een veiliger samenleving, brief van de ministers van bzk en justitie. Tweede Kamer, 2002-2003, 28684, nr.1.

3 Brief van de Minister van Justitie aan de Tweede Kamer, d.d. 16 oktober 2002, nr. 5183925/02/SRS

4 J.A. Moors, e.a., Kiezen voor delen? Evaluatie van de eerste fase van de invoering van meerpersoonscelgebruik. Meppel (Boom) 2004.

Aansluiten bij veranderde maatschappelijke opvattingen.

Verbetering van de samenwerking met ketenpartners.

Reduceren van het capaciteitstekort.

Realiseren van de financiële taakstelling.

De doelstellingen van DNI zijn voor het gevangeniswezen later concreet uitgewerkt in een nieuwe visie op detentie en een daaraan gekoppelde praktijk, onder de naam Detentie en Behandeling op Maat-Volwassenen.

1.5 Detentie en Behandeling op maat-Volwassenen

Als onderdeel van DNI is in september 2004 Detentie en Behandeling op Maat-Volwassenen (DBM-V) van start gegaan. Een uitgangspunt van DBM-V is dat iedere gedetineerde verantwoordelijk is voor zijn eigen gedrag en daar ook op aangesproken wordt. Afhankelijk van het gedrag en op grond van informatie over het verleden van de gedetineerde, wordt voor elke gedetineerde afzonderlijk bepaald welke mate van beveiliging nodig is⁵. Met de invoering van DBM-V worden de doelen van DNI nastreefd.

Om de doelen te realiseren wordt, onder meer, een driedeling in groepen van gedetineerden ('domeinen') gemaakt en het uitgangspunt van DBM is dat de aangeboden programma's binnen de domeinen doeltreffend en doelmatig moeten worden ingericht. Indeling in de domeinen geschiedt op grond van twee objectieve criteria, namelijk de strafrechtelijke titel en de verblijfsduur. Dit leidt tot een indeling in drie groepen van volwassen gedetineerden.

- Preventief gehechten (domein 1): voor gedetineerden die zich in preventieve hechtenis bevinden is de detentie tot aan de veroordeling in eerste aanleg primair gericht op het optimaal faciliteren van de rechtsgang.
- Kortverblijvenden (domein 2): voor gedetineerden met een netto straf of strafres-tant van maximaal vier maanden na veroordeling in eerste aanleg is de detentie gericht op het uitvoeren van de opgelegde vrijheidsstraf of vrijheidsbenemende maatregel en op de praktische ondersteuning van de voorbereiding op de terugkeer in de samenleving.
- Langverblijvenden (domein 3): voor gedetineerden met een netto straf of strafres-tant van meer van vier maanden na veroordeling in eerste aanleg is de detentie gericht op het uitvoeren van de opgelegde vrijheidsstraf of vrijheidsbenemende maatregel. Naast praktische ondersteuning bij de terugkeer in de samenleving zullen voor een daartoe geschikte en gemotiveerde groep, erkende gedragsinterventies

5 Antwoorden van de Minister van Justitie op kamervragen over DBM-V. Ministerie van Justitie, Directoraat-Generaal Preventie, Jeugd en Sancties, Directie Sanctie- en Preventiebeleid, 1 september 2006, kenmerk 5435292/06/DSP

worden ingezet. In de aanloop op de terugkeer in de samenleving kunnen mogelijkheden worden geboden om korter of langer buiten de inrichting te verblijven, als dit op basis van de risico-inschatting verantwoord wordt geacht.

Preventief gehechten worden zoveel mogelijk (90 procent) ingesloten in inrichtingen in het arrondissement waar de zaak in eerste aanleg wordt behandeld. Na veroordeling zou bij voorkeur iedereen geplaatst moeten worden in het arrondissement van terugkeer. Vanwege het gebouwenbestand en de beschikbare locaties is dat echter niet mogelijk en is er voor gekozen kortverblijvenden bovenregionaal te plaatsen en langverblijvenden in de eigen regio.

Overige kenmerken DBM-V

DBM-V beoogt een detentieklimaat waarbij de veiligheid van samenleving, personeel en gedetineerden is gewaarborgd en gedetineerden kunnen worden gemotiveerd om mee te werken aan hun reïntegratie.⁶ Naast de indeling in domeinen heeft DBM-V dan ook betrekking op het regime binnen de verschillende inrichtingen. De dagprogramma's en daarop aansluitende bewegingsvrijheid worden anders opgezet. Daarnaast geldt dat iedere gedetineerde wordt aangesproken op zijn gedrag tijdens de detentie en dat aan de manier waarop hij zich gedraagt consequenties worden verbonden. Het uitgangspunt van DBM-V is dat iedere gedetineerde zelf medeverantwoordelijk is voor zijn detentietraject. Goed gedrag wordt beloond, bijvoorbeeld door meer vrijheden of activiteiten en negatief gedrag wordt ontmoedigd door het toepassen van sancties, zoals het beperken van bezoek of het intrekken van verlof.

De toekomst van DBM-V

Vanaf 2006 zou DBM-V gefaseerd worden ingevoerd⁷. Als gevolg van een negatief advies van de Groepsondernemingsraad Gevangeniswezen (GOR-GW) over DBM-V is het voorstel tot invoering ervan echter voorlopig opgeschort. De bezwaren van de GOR richtten zich vooral tegen de veranderde getalsmatige verhouding tussen personeel en gedetineerden als gevolg van de invoering van DBM-V⁸. Na het negatieve advies van de GOR-GW over DBM-V is vooralsnog onduidelijk of en op welke wijze DBM-V een rol gaat spelen in de toekomst van het gevangeniswezen.

6 Brief van de Minister van Justitie aan de Tweede Kamer, 25 april 2006. TK 2005-2006, 30 300 VI, nr. 147

7 Persbericht van het ministerie van Justitie, d.d. 25 april 2006.

8 Advies DBM-V van de GOR-GW. Dienst Justitiële Inrichtingen, secretariaat GOR-GW, kenmerk GOR GW 06/402

1.6 Detentieprincipes

In het kader van DNI heeft DJI een vijftal kenmerken geformuleerd waaraan de nieuwe wijze van detentie zou moeten voldoen. De kenmerken staan bekend als de detentieprincipes:

1. *Veilige tenuitvoerlegging*: de veiligheid van zowel de samenleving als het personeel en de gedetineerden wordt gewaarborgd.
2. *Normalisering*: de organisatie van de dagelijkse gang van zaken in de inrichting wordt zoveel mogelijk gerelateerd aan de gang van zaken in de vrije samenleving.
3. *Openheid*: de detentie is zo ingericht dat de gedetineerden in de gelegenheid zijn contact te onderhouden met het leven in de vrije samenleving en de penitentiaire organisatie betracht naar de samenleving en burgers een zo groot mogelijk transparantie en openheid.
4. *Beroep op eigen verantwoordelijkheid*: de detentie is zo ingericht dat een beroep wordt gedaan op het verantwoordelijkheidsgevoel van de gedetineerde, de omgeving biedt voldoende structuur, gelegenheid en steun om dit gevoel te ontwikkelen.
5. *Consequente benadering*: de bejegening van gedetineerden berust op een consequente benadering die persoonlijke willekeur en onvoorspelbaarheid vermijdt.

1.7 Detentie en Behandeling op Maat en Detentieconcept Lelystad

Achtergronden

In DCL komen een aantal veranderingsprocessen die binnen DJI in gang zijn gezet, samen. Eén van de processen behelst de ontwikkeling van een nieuwe visie op detentie. Dit proces kwam onder meer voort uit de constatering dat alle gedetineerden, ongeacht de strafmaat, gelijk werden behandeld. Dit betekende dat kortgestraften, die het leeuwendeel van de gedetineerden vormden, dezelfde faciliteiten en programma's kregen aangeboden als langgestraften⁹.

Inmiddels was uit onderzoek bekend dat gedragsinterventies tijdens detentie bij kortgestraften vrijwel geen nut hadden omdat de periode waarin een interventie kan plaatsvinden te kort is om effect te kunnen hebben. Verder werd detentie op een dussdanige manier uitgevoerd dat gedetineerden tijdens hun detentie alle verantwoordelijkheid werd ontnomen en deze situatie werd door politiek en beleid als onwenselijk ervaren. Gedetineerden waren, afgezien van de programma's die ze aangeboden kregen, veroordeeld tot een zekere mate van passiviteit: schoonmaak, voeding en bewas-

9 Overigens dient hierbij opgemerkt te worden dat kortgestraften qua aantal weliswaar het grootste deel van de gedetineerdenpopulatie vormen maar zij leggen minder beslag op de capaciteit dan langgestraften. Dit komt doordat de doorstroom bij kortgestraften veel groter is dan bij langgestraften.

sing werd voor hen geregeld. In de nieuwe visie zouden gedetineerden zelf meer verantwoordelijk gehouden moeten worden voor hun gedrag en goed gedrag zou daarbij gestimuleerd moeten worden. Het idee hierachter was dat gedetineerden ook in de maatschappij verantwoordelijk voor hun gedrag zijn. Dit proces mondde uit in een nieuwe visie op detentie die in de brief van de Minister van Justitie aan de Tweede Kamer als Detentie en Behandeling op Maat benoemd werd¹⁰.

Een tweede proces dat zich tegelijkertijd met de ontwikkelingen binnen DJI afspeelde was dat er op de markt steeds meer technieken beschikbaar kwamen die de belangstelling van justitie hadden. Deze technieken op basis van Radio Frequency Identification (RFID) werden in justitiële sfeer al toegepast bij elektronisch toezicht en elektronische detentie. Door middel van deze technieken kon op afstand de aanwezigheid van een persoon op een bepaalde plaats worden geregistreerd, zonder dat er een bewaker aan te pas kwam. Het lag voor de hand dat dergelijke technieken, in combinatie met andere technieken, ook in het gevangeniswezen toegepast zouden kunnen worden. Binnen DJI werd, in samenwerking met een extern bureau, een projectgroep geformeerd die een hoge mate van vrijheid kreeg om een totaal nieuw detentieconcept te ontwikkelen op basis van elektronica en met de doelstelling om de uitvoering van detentie goedkoper te maken. In dit project werd het Detentieconcept Lelystad ontwikkeld. In een later stadium zijn beide processen gecombineerd en is het gedachtegoed dat ten grondslag lag aan DBM-V in DCL ingebracht.

Uit de interviews met sleutelinformanten is naar voren gekomen dat dit proces niet geheel vlekkeloos is verlopen. Veel respondenten hadden met name kritiek op het feit dat de projectorganisatie van DCL is blijven bestaan nadat DCL in de staande organisatie was opgenomen. Dit heeft tot gevolg gehad dat er een situatie werd gecreëerd van meer kapiteins op één schip.

DBM-V en DCL

Voor zowel de ontwikkeling van DCL als die van DBM-V zijn de vier doelstellingen van DNI leidend geweest. Vanwege deze gelijke uitgangspunten en de later geformuleerde detentieprincipes die ook in zowel DCL als DBM-V terugkomen, hebben DCL en DBM-V een aantal overeenkomstige kenmerken.

DCL heeft daarnaast ook een aantal unieke kenmerken: de architectuur van het gebouw, het carroussel-systeem waardoor gedetineerden uit verschillende blokken elkaar niet tegenkomen, de toepassing van elektronica, de zespersoonscellen, de inzet van personeel en het feit dat DCL uitsluitend een inrichting voor domein twee gedetineerden is, maken van DCL een gevangenis die niet met andere penitentiaire inrichtingen te vergelijken is.

10 Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Justitie (VI) voor het jaar 2006. Brief van de Minister van Justitie, TK 2005-2006, 30 300 VI, nr. 147.

De evaluatie van DCL kan dus beslist niet worden opgevat als een evaluatie van DBM-V omdat een eventuele implementatie van DBM-V in bestaande inrichtingen op een geheel andere manier vorm zou moeten krijgen dan waarop dat in DCL gebeurt.

1.8 Opbouw van het rapport

In het volgende hoofdstuk worden de onderzoeksvragen behandeld die door middel van het uitgevoerde onderzoek beantwoord moeten worden. Het derde hoofdstuk geeft een feitelijke beschrijving van DCL en de wijze waarop de detentie in DCL wordt vormgegeven. Daarna worden de gegevens uit het onderzoek onder gedetineerden beschreven en in het daarop volgende hoofdstuk worden de resultaten van het personeelonderzoek gepresenteerd. In hoofdstuk zes worden de onderzoeksvragen, zoals die in hoofdstuk twee zijn weergegeven, beantwoord door middel van een slotanalyse. Geëvalueerd wordt in hoeverre DCL aan de oorspronkelijke uitgangspunten voldoet. Het laatste hoofdstuk bestaat uit een samenvatting en de belangrijkste conclusies.

2 Opzet en uitvoering van het onderzoek

2.1 Inleiding

In opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek en Documentatiecentrum (WODC) van het Ministerie van Justitie heeft het ITS een onderzoek uitgevoerd naar het Detentieconcept Lelystad (DCL). DCL wordt toegepast in een nieuwe gevangenis qua architectuur, inhoud van detentie en bewaking en biedt plaats aan 150 kortgestrafte gedetineerden. In januari 2006 werd het complex waarin DCL wordt toegepast geopend en werden de eerste gedetineerden ingesloten. In de terminologie van De Nieuwe Inrichting gaat het om Domein II gedetineerden, dat wil zeggen gevangenen met een straf of strafrestant van minder dan vier maanden na veroordeling in eerste aanleg. Omdat DCL een nieuw concept biedt qua detentie en het concept mogelijk breder toegepast gaat worden is vanaf het begin een voorwaarde geweest dat het project geëvalueerd zou worden.

Het onderzoek dat door het ITS is uitgevoerd maakt deel uit van een drietal evaluaties van DCL die elk door verschillende instanties worden uitgevoerd. Eén onderzoek richt zich op de maatregelen op het terrein van de architectuur en elektronica. In deze evaluatie wordt nagegaan of de bouwvorm en de inzet van diverse elektronische middelen in de praktijk het primaire proces van de organisatie ondersteunen. In een volgend onderzoek worden het HRM-beleid en de HRM-voorzieningen binnen DCL geëvalueerd. Dit onderzoek is vooral van betekenis voor het in beeld brengen van de taakuitvoering van de medewerkers. Het derde onderzoek, dat thans voor u ligt, heeft vooral tot doel om te onderzoeken of in DCL de uitgangspunten van het beleid van DJI gerealiseerd worden en hoe het nieuwe concept door gedetineerden en personeel wordt ervaren.

2.2 Onderzoeksvraag

In het kader van de evaluatie is eerst een algemene hoofdvraag voor het onderzoek geformuleerd. Deze hoofdvraag luidt als volgt: *In hoeverre draagt het DCL bij aan de vier uitgangspunten zoals die zijn geformuleerd in De Nieuwe Inrichting en voldoet DCL aan de normen van DBM en de vijf detentieprincipes van DJI.*

2.3 Uitwerking onderzoeksvragen

Deze onderzoeksvraag is verder uitgewerkt in de volgende deelvragen

1. Waarom zou de invoering van DCL kunnen bijdragen aan het bereiken van de vier in de *De Nieuwe Inrichting* gestelde doelen? Welke principes en mechanismen zouden hiervoor moeten zorgen? Bestaat daarvoor theoretische onderbouwing?
 - a) Op welke wijze zijn de maatschappelijke opvattingen ten aanzien van de tenuitvoerlegging van straffen veranderd?
 - b) Op welke manier worden de veranderde maatschappelijke opvattingen vertaald in beleid?
 - c) Wat is de samenhang in het beleid zoals dat in verschillende programma's is vertaald: Veiligheidsprogramma, Modernisering Sanctietoepassing, De Nieuwe Inrichting en Detentie en Behandeling op Maat, mede in relatie tot de maatschappelijke opvattingen?
 - d) Is er een theoretische onderbouwing van dit beleid?
 - e) Wat zijn de uitgangspunten van DCL?
 - f) In hoeverre sluiten de uitgangspunten van DCL aan bij de uitgangspunten van het beleid?
 - g) Wat zijn de ervaringen van de ketenpartners (Politie, OM) met DCL?
 - h) Levert DCL een bijdrage aan het terugdringen van het capaciteitstekort?
 - i) Levert DCL een bijdrage aan het realiseren van de financiële taakstelling?
2. Komen in DCL uitsluitend die gedetineerden terecht waar de inrichting voor bedoeld is (d.w.z. detentiefaseerders vanuit preventieve hechtenis na veroordeling in eerste aanleg, en arrestanten vanuit de politiecel)?
 - a) Wat is het strafrestant van gedetineerden die in het DCL terecht komen?
 - b) Behoren de gedetineerden tot de doelgroep van DCL?
3. In hoeverre slaagt DCL erin om DBM in de praktijk vorm te geven zoals dat in het specifieke geval van DCL is bedoeld? Met andere woorden: in hoeverre realiseert men binnen DCL een activiteitenprogramma, beveiliging en zorg op de wijze zoals beoogd is? Welke knelpunten doen zich hierbij voor?
 - a) Ten aanzien van de veilige tenuitvoerlegging:
 - Hoe werkt het gebruikte tracking & tracing systeem?
 - Hoe betrouwbaar is het gebruikte tracking & tracing systeem en wat zijn de sterke en zwakke punten?
 - Hoe gebruiks(on)vriendelijk is het systeem voor gedetineerden en personeel?
 - Functioneert het agressiedetectiesysteem naar behoren? Registreert het daadwerkelijk agressief gedrag?
 - Hoe functioneren de systemen in onderlinge samenhang?

- Hoeveel incidenten vinden plaats in de cellen en om wat voor soort incidenten gaat het?
 - Hoeveel incidenten vinden plaats tussen gedetineerden en personeel en om wat voor soort incidenten gaat het?
 - Hoeveel integriteitszaken vinden plaats en om wat voor soort zaken gaat het?
- b) Ten aanzien van de normalisering:
- Welke voorzieningen biedt DCL op het terrein van activiteiten en zorg?
 - In welke mate maken gedetineerden er gebruik van?
 - Welke mogelijkheden biedt het touchscreen?
 - Op welke manieren maken ze er gebruik van?
 - Hoe waarderen gedetineerden het gebruik ervan?
 - Op welke manier wordt gebruik gemaakt van het dagprogramma (minimale of maximale variant?)
 - Kiezen gedetineerden voor groeps- of individuele activiteiten en wat zijn hun beweegredenen?
 - Hoe wordt corvee ingevuld: individueel of gezamenlijk?
- c) Ten aanzien van de openheid:
- Welke mogelijkheden biedt DCL om contact met de buitenwereld te onderhouden en in hoeverre draagt dit bij aan het beperken van detentieschade?
 - In welke mate wordt gebruik gemaakt van de mogelijkheid om contact met de buitenwereld te onderhouden?
- d) Ten aanzien van de eigen verantwoordelijkheid:
- Hoe wordt het beroep doen op eigen verantwoordelijkheid bij DCL ingevuld en in hoeverre draagt het bij aan het beperken van detentieschade?
 - In welke mate maken gedetineerden gebruik van de mogelijkheid om zelf bewegingsvrijheid te bepalen?
 - In hoeverre houden ze zich aan de afspraken?
 - Hoe werkt het systeem van straffen en belonen?
 - Welke rol heeft de PIW'er bij het toekennen van straffen en beloningen en hoeverre wordt dit automatisch door het systeem verwerkt?
 - Hoe waarderen gedetineerden het systeem van straffen en belonen?
 - Wordt er, en zo ja op welke wijze, samengewerkt bij de huishoudelijke taken die de gedetineerden moeten uitvoeren?
- e) Ten aanzien van de consequente benadering:
- Zijn de regels en procedures duidelijk voor zowel gedetineerden als personeel?
 - In hoeverre draagt de toepassing van technieken bij aan een consequente toepassing van regels en procedures?
 - Hoe waarderen personeel en gedetineerden de toepassing van meer 'afstandelijke' technieken zoals de inzet van elektronica?

4. Wat zijn de gevolgen van de invoering van DCL voor de werksituatie en de beleving van het personeel, in vergelijking met die van personeel in een soortgelijke situatie wat betreft de categorie gedetineerden?
 - a) Hoe ervaart personeel de werksituatie in 'reguliere' inrichtingen (BASAM)?
 - b) Hoe ervaart personeel de werksituatie in inrichtingen waar meerpersoonscellen in gebruik zijn?
 - c) Hoe verhoudt de ervaring van personeel in DCL zich tot die andere ervaringen?

5. Hoe wordt DCL beleefd door de gedetineerden, in vergelijking met de beleving van gedetineerden in tweepersoonscellen¹¹?
 - d) Hoe ervaren gedetineerden hun detentie in reguliere inrichtingen (gedetineerden-survey)?
 - e) Hoe ervaren gedetineerden hun detentie in inrichtingen waar meerpersoonscellen worden gebruikt?
 - f) Hoe verhouden de ervaringen van gedetineerden in DCL zich tot de andere categorieën gedetineerden?

6. Wat zijn de kosten van DCL per plaats en hoe verhouden die zich tot de kosten van een vergelijkbare plaats in een inrichting (HvB)?

2.4 Onderzoeksopzet

Om de onderzoeksvragen te beantwoorden zijn zes deelonderzoeken uitgevoerd. Bij de opzet van het onderzoek werden de doelen van De Nieuwe Inrichting en DBM-V als uitgangspunt genomen. In het onderzoek is nagegaan op welke manier de doelstellingen van De Nieuwe Inrichting en DBM-V concreet worden vormgegeven in DCL.

Literatuur- en documentenstudie

Het onderzoek is begonnen met een korte literatuur- en documentenstudie over de veranderende opvattingen ten aanzien van de uitvoering van straffen en de neerslag daarvan in het beleid. Achtergrondliteratuur over deze veranderingen en verschillende beleidsstukken ten aanzien van het Veiligheidsprogramma, Modernisering Sanctietoepassing, De Nieuwe Inrichting en Detentie en Behandeling op Maat zijn daarbij bestudeerd. Verder zijn nota's en stukken over het Detentieconcept Lelystad gebruikt om na te gaan in hoeverre de uitgangspunten van het algemene beleid concreet worden vormgegeven in DCL.

11 Gedoeld wordt o.a. op de ervaringen van gedetineerden uit het onderzoek van Moors e.a. (2004).

Interviews met sleutelinformanten

In het kader van de evaluatie is informatie over het beleid en de wijze waarop dat wordt vormgegeven in DCL verzameld door een aantal gerichte interviews. De interviews werden gehouden aan de hand van semi-gestructureerde topiclijsten. Tijdens de interviews kwamen, onder andere, aan de orde de uitgangspunten voor het beleid, de achtergronden daarvan, de wijze waarop het beleid concreet vorm wordt gegeven door DCL, de toepassing van regels en de handhaving daarvan, samenwerking met ketenpartners, aspecten van de dimensies van regime en bejegening en de knelpunten die zich daarbij voordoen. Vertegenwoordigers van de volgende organisaties zijn geïnterviewd:

- Directie en beleidsafdelingen Dienst Justitiële Inrichtingen: 4.
- Penitentiaire Inrichtingen Flevoland: 3.
- Projectorganisatie DCL: 2
- Directie, leidinggevenden en medewerker DCL: 3.
- Lid van de Commissie van Toezicht: 1.

Personeelsonderzoek

Het personeelsonderzoek bestond uit één groepsinterview met Penitentiair Inrichtingwerkers (PIW'ers) en het afnemen van de BASAM.

Er is één groepsinterview gehouden met zeven PIW'ers van DCL. Voor het groepsge-sprek zijn vijf piw'ers geselecteerd die eerder gewerkt hebben in Penitentiaire Inrichtingen (PI) met eenpersoonscellen. Daarnaast hadden twee PIW'ers reeds ervaring opgedaan in PI's met twee gedetineerden op een cel. Hierdoor was het mogelijk om de ervaringen van deze twee PIW'ers met het werken in een PI met eenpersoonscel-len en een PI met meerpersoonscellen te vergelijken.

Daarnaast werd onder het personeel van DCL een BASAM afgenomen. De uitkomsten van de BASAM in DCL worden, waar mogelijk, vergeleken met de uitkomsten van de BASAM 2004 die in alle justitiële inrichtingen is afgenomen. Daarbij dient echter de kanttekening te worden gemaakt dat het voor DCL om in totaal slechts 13 personeelsleden gaat. Bij een dergelijk klein aantal respondenten kunnen één of twee extreme waarden in de antwoorden een grote invloed hebben op het totale gemiddelde. Om die reden worden bij kleine aantallen meestal geen percentages weergegeven. Om een vergelijking met de landelijke BASAM te kunnen maken, worden er in deze rapportage echter percentages weergegeven maar deze dienen met de nodige voorzichtigheid betracht te worden. Verder worden, waar mogelijk, de resultaten van de BASAM met de uitkomsten van het personeelsonderzoek in inrichtingen met meerpersoonscellen¹² vergeleken en met scores op de BASAM van een normgroep PIW-ers werkzaam in reguliere inrichtingen.

12 J.A. Moors, e.a., *Kiezen voor delen, evaluatie van de eerste fase van de invoering van meerpersoonscelgebruik*. Meppel (Boom) 2004.r

Gedetineerdenonderzoek

Het gedetineerdenonderzoek bestond uit een groepsinterview, individuele interviews en het afnemen van een aangepaste gedetineerdensurvey bij alle gedetineerden. Er is een groeps gesprek gehouden met negen gedetineerden van de DCL. Om een goed beeld te krijgen zijn gedetineerden geselecteerd die tenminste twee weken in DCL zaten. Daarbij zijn zowel recidivisten als gedetineerden die voor het eerst in een inrichting zaten geselecteerd. In de groep recidivisten is verder een onderscheid gemaakt tussen gedetineerden die al eerder op een éénpersoonscel en gedetineerden die op een meerpersoonscel hebben gezeten. Deze gedetineerden waren in staat om het verblijf op een cel met zes personen te vergelijken met het dat op een één- of meerpersoonscel

Naast het groepsinterview zijn er ook acht individuele interviews met gedetineerden gehouden. De individuele interviews hadden tot doel meer informatie te verzamelen over groepsprocessen op de zespersoonscellen. Het is waarschijnlijk dat zaken als agressie, intimidatie of geweld tijdens een groepsinterview niet aan de orde worden gesteld door gedetineerden. Een individueel interview biedt gedetineerden de mogelijkheid om hier opener over te spreken.

Onder alle 150 gedetineerden is tevens een gedetineerdensurvey afgenomen die is aangepast aan de situatie bij het DCL maar die wel vergelijkbaar is met de 'normale' gedetineerdensurvey. In de aangepaste survey is aandacht besteed aan de eigen verantwoordelijkheid, het verblijf op een zespersoonscel, de toepassing van elektronica, de omgang met PIW'ers en het dagprogramma. De uitkomsten van de aangepaste gedetineerdensurvey zijn, waar mogelijk, vergeleken met de uitkomsten van de reguliere gedetineerdensurvey uit 2004.

Kostenonderzoek

In het kader van het kostenonderzoek was er bij de onderzoeksopzet vanuit gegaan dat gebruik gemaakt kon worden van de 'Normprijzen Gevangeniswezen' om een dagprijs van DCL per gedetineerde te kunnen berekenen. Bij de uitvoering van het kostenonderzoek bleek echter dat er onduidelijkheid bestaat over welke kosten precies aan DCL moeten worden toegeschreven waardoor de gegevens die de basis vormen voor het vaststellen van de normprijs nog niet duidelijk waren. De kosten van DCL bestaan namelijk voor een deel nog uit projectkosten en er zijn overheadkosten die de Penitentiaire Inrichting Lelystad maakt, maar die feitelijk aan DCL moeten worden toegeschreven. In plaats van een kostprijsberekening is daarom een aantal interviews gehouden met financiële medewerkers van DJI om inzicht te krijgen in de systematiek volgens welke een kostprijsberekening zou moeten plaatsvinden. Het onderzoek naar de kosten van DCL wordt, bij het schrijven van deze rapportage, uitgevoerd door DJI.

Onderzoek registratiesysteem

Binnen DCL wordt gebruik gemaakt van elektronische systemen. Gedetineerden kunnen hun dagprogramma invoeren waarbij controle plaatsvindt of ze zich ook aan het programma houden en er kan, bijvoorbeeld, via het systeem contact met de buitenwereld worden onderhouden. Ook het systeem van straffen en belonen zou deels automatisch via het registratiesysteem worden bijgehouden.

Tijdens de uitvoering van het onderzoek is echter gebleken dat de elektronica nog niet op alle deelgebieden volledig functioneerde. Een aantal onderdelen van het systeem kon nog niet geautomatiseerd worden uitgevoerd, zoals het plannen van afspraken door gedetineerden en het systeem van belonen en sanctioneren.

Voor het onderzoek is gebruik gemaakt van de gegevens die wel beschikbaar waren. Deze gegevens hebben voornamelijk betrekking op managementgegevens, zoals het aantal gedetineerden, de doorloop van gedetineerden, de verblijfsduur, en dergelijke.

3 Detentieconcept Lelystad

3.1 Inleiding

Het in januari 2006 opengestelde Detentieconcept Lelystad (DCL) is een pilot waarbij 150 kortverblijvenden in zespersoonscellen worden ondergebracht in een beperkt beveiligd regime¹³. Het regime kenmerkt zich door de nadruk op eigen verantwoordelijkheid van de gedetineerde door de mogelijkheid om keuzes te maken voor bepaalde activiteiten die als dagprogramma worden aangeboden. Verder moeten gedetineerden zelf hun eten opwarmen, de was doen en de cel schoonhouden en kunnen ze extra's verdienen door zich goed te gedragen.

Gedetineerden moeten drie activiteiten per dag te kiezen uit een aanbod van vijf. Deze keuzes gelden als afspraken en de gedetineerde dient zich daar dan ook aan te houden. Door zich aan de afspraken te houden kan de gedetineerde punten verdienen waarmee extra's verworven kunnen worden, variërend van meer bezoeken tot extra telefoontijd.

Niet alleen door het regime onderscheidt DCL zich van andere penitentiaire inrichtingen. Binnen DCL wordt uitvoerig gebruik gemaakt van elektronica:

- De gedetineerden kunnen worden gevolgd door middel van electronic monitoring op basis van Radio Frequency Identification (RFID). Op elke tijdstip is daardoor te bepalen waar een gedetineerde zich bevindt en of hij zich aan de gemaakte afspraken houdt.
- Het personeel heeft de beschikking over een palmtopcomputer (PDA) waarin informatie over de gedetineerden is opgeslagen. Via RFID en de palmtop kan de PIW'er ook gevolgd worden zodat er vanuit een centrale post altijd zicht is op waar een PIW'er zich bevindt.
- Gedetineerden hebben de beschikking over hun eigen touchscreen waarin zij, onder andere, het dagprogramma kunnen opgeven, afspraken kunnen maken en naar buiten kunnen bellen.
- Er wordt een test uitgevoerd met een agressiedetectiesysteem op basis van geluid waarmee agressief gedrag gesignaleerd kan worden.

Daarnaast wordt er nog gewerkt met een carrouselstelsel voor de activiteiten van gedetineerden en is het gebouw ontworpen als een panopticum waardoor personeel visueel overzicht over het cellencomplex heeft. In dit hoofdstuk wordt beschreven

¹³ Voor dit hoofdstuk is materiaal verzameld door raadpleging van schriftelijk materiaal, zoals nota's en rapportages, en door het interviewen van een aantal sleutelinformanten. Het geraadpleegde schriftelijk materiaal is terug te vinden in de literaturopgave.

hoe DCL in de praktijk werkt en worden kengetallen over, onder andere, het aantal gedetineerden en de gemiddelde verblijfsduur gepresenteerd.

3.2 Screening

Gedetineerden die in een penitentiaire inrichting worden ingesloten komen binnen bij de zogenaamde ‘badafdeling’. Bij binnenkomst bij de badafdeling krijgen de gedetineerden direct een polsband met elektronica om die ze gedurende het verblijf in DCL omhouden, met uitzondering van degenen die direct op de afdeling X worden geplaatst. Tijdens de binnenkomst vindt een eerste screening door de badmeester plaats. Het gaat daarbij om een subjectieve indruk die de badmeester van de gedetineerde heeft. De gedetineerde wordt door de badmeester beoordeeld of hij geschikt is voor het verblijf op een zespersoonscel: de gedetineerde ‘spoort’ of ‘spoort niet’. Na de ontvangst gaat de gedetineerde naar een gesloten wachtcel waar hij een video over het reilen en zeilen in DCL te zien krijgt. In deze video worden regels van de inrichting uitgelegd en krijgt de gedetineerde een indruk van wat hem te wachten staat. Na ongeveer 20 minuten wordt de gedetineerde uit de wachtcel opgehaald door de badmeester en dit is het tweede moment waarop de gedetineerde beoordeeld wordt op zijn geschiktheid voor een verblijf op een zespersoonscel door de badmeester. Het tweede moment voor beoordeling is gekozen omdat een gedetineerde bij binnenkomst mogelijk gestrest is en geen normaal gedrag vertoont. In de periode van 20 minuten in de wachtcel heeft hij tijd gehad om tot rust te komen en is zijn gedrag mogelijk weer normaal.

Daarna gaat de gedetineerde naar de verpleegkundige voor een medische intake waarbij fysieke en psychische gesteldheid van de gedetineerde worden gescreend. De verpleegkundige geeft een advies of de gedetineerde geschikt is voor een verblijf op een zespersoonscel. Het oordeel van de verpleegkundige is bindend en hij kan eventueel het oordeel van de badmeester naast zich neerleggen. Gedetineerden die niet geschikt worden bevonden voor DCL worden ingesloten op een andere afdeling in éénpersoonscellen, de afdeling X. Daar wordt de gedetineerde door een psycholoog onderzocht. Deze bepaalt of hij alsnog geschikt is voor DCL, op afdeling X moet blijven, of mogelijk overgeplaatst moet worden naar een afdeling voor bijzondere zorg.

3.3 Binnenkomst DCL

Als de gedetineerde door de verpleegkundige geschikt is verklaard voor verblijf op een zespersoonscel wordt hij doorgeleid naar het paviljoen waar DCL zich bevindt¹⁴. Hij ontvangt van de begeleidende PIW'er een inkomstenpakket en wordt naar zijn cel geleid. De gedetineerde wordt door de PIW'er niet ingelicht over het programma en de werking van de verschillende systemen die DCL kent. Deze voorlichting wordt gedaan door celgenoten van de gedetineerde. De celgenoten brengen de gedetineerde op de hoogte van de gang van zaken in DCL met betrekking tot de werking van de polsband, de dagprogramma's, het beloningssysteem, de winkel, het eten, het zelf schoonhouden van de cel en het zelf de was doen. Door gedetineerden elkaar uit te laten leggen wat de gang van zaken in DCL is, wordt beoogd een beroep te doen op de eigen verantwoordelijkheid van de gedetineerden en het groepsproces in de cel op gang te brengen met de binnenkomst van een nieuwe gedetineerde.

Als een gedetineerde in de cel is ingesloten kan alsnog blijken dat hij niet geschikt is voor het verblijf op een zespersoonscel, bijvoorbeeld door psycho-sociale problemen. Of een persoon wel of niet geschikt is, wordt door PIW'ers beoordeeld. Indien de persoon als niet-geschikt wordt beoordeeld, wordt hij geplaatst op de afdeling X op een éénpersoonscel. Daarna kan worden besloten, eventueel na onderzoek door een psycholoog, of de betreffende gedetineerde alsnog teruggaat naar DCL, op afdeling X blijft of dat hij naar een andere voorziening wordt overgeplaatst. Dat kan een gewone inrichting zijn met eenpersoonscellen of een inrichting voor bijzondere zorg. Dit besluit moet door de unitdirecteur van DCL worden bekrachtigd.

Als een gedetineerde een disciplinaire straf krijgt, kan hij ook worden overgeplaatst naar de afdeling X. Er wordt daarvoor een rapport opgemaakt door een PIW'er dat voor beoordeling naar de unitdirecteur wordt gezonden. Deze besluit uiteindelijk of de gedetineerde een disciplinaire straf krijgt en bepaalt de strafmaat. Na afloop van de disciplinaire straf kan de gedetineerde weer worden teruggeplaatst naar DCL. Dit gebeurt echter niet als er sprake is van geweld tegen PIW'ers. In dergelijke gevallen wordt de gedetineerde voorgoed uit DCL geplaatst.

In de hele periode van januari tot december 2006 zijn er geen incidenten tussen gedetineerden en PIW'ers geregistreerd. Dit is opmerkelijk omdat er uit de BASAM (zie hoofdstuk 5) naar voren komt dat er wel sprake is geweest van incidenten tussen gedetineerden en personeel. Het is niet bekend waarom deze incidenten, als ze hebben plaatsgevonden, niet zijn geregistreerd.

Indien een gedetineerde een disciplinaire straf krijgt of wordt overgeplaatst uit DCL is dat een zaak waartegen de gedetineerde in beklag kan gaan bij de Commissie van Toezicht voor de PI Lelystad. Er zijn echter vanuit DCL nog geen beklagzaken inge-

14 Zie notitie 'Zorg en selectie DCL fase 1'. Deelprojectgroep Zorg & Selectie DCL, Lelystad maart 2006.

diend bij de Commissie van Toezicht. De Commissie verklaart dit uit het feit dat het om een nieuw concept gaat en de gedetineerden kort worden ingesloten in DCL. De meesten zouden het niet de moeite waard vinden om hun beklag te doen. Voordat hun klacht in behandeling kan worden genomen, zijn de meesten immers alweer vrijgelaten.

3.4 DCL: feiten en cijfers

Kenmerken gedetineerden

DCL biedt plaats aan 150 kortgestrafte gevangenen, dat wil zeggen gevangen met een straf of strafrestant van minder van vier maanden. DCL bestaat uit twee paviljoens: paviljoen J met zespersoonscellen en paviljoen X met eenpersoonscellen. Als er in dit hoofdstuk over DCL wordt gesproken, wordt echter alleen het deel met zespersoonscellen bedoeld. Daar waar het om de afdeling met eenpersoonscellen gaat, wordt er van afdeling X gesproken. Gedetineerden die bij de DCL binnenkomen zijn voor de overgrote meerderheid arrestanten, wat wil zeggen direct afkomstig van het politiebureau of direct na aanhouding op straat naar DCL gezonden. Het gaat daarbij om personen die zijn aangehouden en die, bijvoorbeeld, nog een vonnis hebben openstaan of die bekeuringen niet betaald hebben. Daarnaast zijn de gedetineerden in DCL bij binnenkomst detentiefaseerders, afkomstig uit een Huis van Bewaring. Het gaat daarbij om personen die in eerste aanleg zijn veroordeeld tot een straf van minder dan vier maanden (119 dagen).

Tabel 1 – Instroom in DCL naar categorie gedetineerde en afdeling in de periode september-december, 2006

afdeling status gedetineerde	DCL		afdeling X		onbekend		totaal	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%		
arrestant	493	87,4	63	11,2	8	1,4	564	100,0
detentiefaseerder	46	95,8	2	4,2	0	0,0	48	100,0
Totaal	539	88,1	65	10,6	8	1,3	612	100,0

Bij een getrouwe afspiegeling van domein 2 zou de verdeling arrestanten detentiefaseerders tweederde - een derde moeten zijn. Een teveel aan capaciteit in het hele gevangeniswezen maakte dat deze afspiegeling echter moeilijk te realiseren was. Er is voor gekozen te streven naar een volledige bezetting van DCL. Dat heeft geresulteerd in bovenstaande verhouding van detentiefaseerders en arrestanten. Over de gehele

periode, dus vanaf de start in januari is de verhouding 83% arrestanten en 17% detentiefaseerders.

Uit de tabel blijkt dat slechts een klein aantal detentiefaseerders meteen bij binnenkomst op afdeling X geplaatst wordt. Dit kan gezien worden als een indicatie voor een juiste selectie door bureau selectiefunctionarissen waar het de geschiktheid voor een meerpersoonscel betreft.

Naast de 65 gedetineerden die in de periode september tot en met december bij binnenkomst eerst op afdeling X zijn geplaatst, zijn er nog 92 gedetineerden overgeplaatst van het paviljoen met zespersoonscellen naar afdeling X. Dat betekent dat tezamen 25,6% van de ingestroomde gedetineerden in de betreffende periode ooit op afdeling X terecht is gekomen. Een deel van hen gaat ook weer terug naar het paviljoen. Van de groep die op afdeling X wordt geplaatst bij binnenkomst zijn 25 gedetineerden (38,5%) in tweede instantie naar een zespersoonscel gegaan. Van de groep die overgeplaatst wordt vanuit DCL naar afdeling X gaan 20 gedetineerden (21,7%) ook weer terug naar een zespersoonscel. Een klein aantal gedetineerden verhuist zelfs drie keer van afdeling. Van de groep die bij binnenkomst of na overplaatsing op één of meer keren op afdeling X terecht komt (N=157) verblijven 119 gedetineerden tot het einde van hun detentie of tot het moment van overplaatsing naar een andere inrichting op afdeling X, dat wil zeggen 19,4% van het totaal aantal ingestroomde gedetineerden in die periode.

Niet alleen het aantal gedetineerden, ook de duur van het verblijf op afdeling X is van invloed op de vraag of de verhouding van 80% minder beveiligd regime en 20% een meer beveiligd regime voldoende is. Bovenstaande gegevens in combinatie met gegevens over overplaatsingen hierna wijzen erop dat deze inschatting vooraf in geval van DCL redelijke lijkt te werken.

In de periode september - december 2006 zijn er 48 gedetineerden (7,8%) overgeplaatst vanuit DCL naar een andere inrichting. Van hen waren 12 afkomstig van DCL en 36 van afdeling X. Overplaatsingen vanuit DCL kunnen mogelijk te maken hebben met het feit dat de strafduur langer was dan 4 maanden. Als gedurende de looptijd van een straf nieuwe vonnissen bekend worden kan dat gebeuren.

Gemiddelde verblijfsduur

In tabel 2 wordt een overzicht gegeven van de gemiddelde verblijfsduur binnen DCL, wederom uitgesplitst naar paviljoen.

Tabel 2 – Verblifsduur in DCL naar duurklassen en afdeling over de periode sept - dec. 2006¹⁵

	DCL		afdeling X		totaal	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
minder dan 2 weken	210	37,0	99	63,1	203	33,4
2 weken - 1 maand	153	27,0	42	26,8	175	28,8
1 - 2 maanden	137	24,2	12	7,6	154	25,4
2 - 3 maanden	44	7,8	0	0,0	44	7,2
3 - 4 maanden	20	3,5	4	2,5	28	4,6
meer dan 4 maanden	3	0,5	0	0,0	3	0,5
Totaal	567	100,0	157	100,0	607	100,0

Uit de tabel blijkt dat een derde van de gedetineerden korter dan 2 weken in DCL verblijft en meer dan 60% binnen een maand weer is vertrokken. De groep die 2 maanden of meer in DCL verblijft is 12, 3%, het resterende kwart verblijft tussen de één en twee maanden.

Tabel 3 – Gemiddelde verblifsduur in DCL naar afdeling en categorie gedetineerde, sept – dec. 2006

	detentiefaseerders	arrestanten	totaal
gemiddelde afdeling J	43,6	25,9	27,3
gemiddelde afdeling X	4,3	3,5	3,6
gemiddelde afdeling X en J	47,9	29,4	30,9
N=	48	564	612

Uit deze tabel blijkt dat de detentiefaseerders gemiddeld langer in DCL verblijven dan de arrestanten.

¹⁵ De getallen van de afzonderlijke afdelingen tellen niet op tot het totaal omdat per afdeling de verblifsduren per persoon bij elkaar zijn opgeteld. Sommige personen die op beide afdelingen hebben gezeten, enkelen zelfs meerdere keren, komen dus in beide kolommen voor. Gedetineerden die meerdere keren zijn verplaatst tussen beide afdeling zijn in de gegevens van beide afdelingen verwerkt. In de kolom met totalen worden weer de cijfers op individueel niveau weergegeven.

Capaciteit

De formele capaciteit voor DCL bedraagt 174 plaatsen. Daarvan zijn 150 plaatsen in DCL zelf en 24 plaatsen op de afdeling X waar gedetineerden terecht komen die niet, of niet direct, naar DCL kunnen. Van deze 24 cellen op de afdeling X zijn er 20 vrijwel altijd bezet. Over de periode januari – december 2006 waren er gemiddeld 119 gedetineerden ingesloten. De gemiddelde bezettingsgraad over deze periode bedraagt daarmee 68 procent. Daarbij dient er echter rekening mee te worden gehouden dat in DCL pas medio augustus 2006 een aantal van 150 gedetineerden tegelijkertijd was ingesloten. Vanwege het nieuwe en experimentele karakter van DCL is men vanaf januari 2006 gefaseerd begonnen met het insluiten van gedetineerden in DCL. In de maanden september – december 2006 heeft DCL een volledige bezetting gehad met een gemiddelde feitelijke bezetting van 144 gedetineerden. De gemiddelde bezettingsgraad over deze maanden bedraagt dan ook 96 procent.

3.5 Het verblijf op de cel

Elke cel heeft een oppervlakte van 55 m² en is uitgerust met drie stapelbedden van elk twee hoog. Centraal in de cel staat een tafel met een zestal stoelen waar gedetineerden kunnen eten, spelletjes doen, praten, enzovoort. Elk bed heeft aan het voeteneind een touchscreen waarop met de polsband kan worden ingelogd. Via het touchscreen kan de gedetineerde televisie kijken, naar buiten bellen, bestellingen in de winkel plaatsen, zijn dagprogramma ingeven en afspraken maken. Tevens kan de gedetineerde aangeven of hij een bepaald dieet wenst, bijvoorbeeld koosjere of halal voeding. Door technische problemen werken nog niet alle functionaliteiten van het systeem. Tijdens de onderzoeksfase waren alleen de televisie, de telefoon en de winkel via het touchscreen toegankelijk. Voor de functionaliteiten die nog niet werkten werd nog met briefjes gewerkt. Overigens is DCL uniek ten opzichte van andere penitentiaire inrichtingen in de zin dat elke gedetineerde individueel over een telefoon beschikt. In andere inrichtingen is doorgaans één telefoon voor een groot aantal gedetineerden beschikbaar, zodat daar telefoontijd gereserveerd moet worden. In DCL kan iedere gedetineerde op elk moment van de dag bellen, mits zijn tegoed toereikend is. Daarnaast is elke cel voorzien van een kookplaat en een magnetron waarin de maaltijden die worden uitgereikt, kunnen worden opgewarmd. Elke cel heeft tevens de beschikking over een aparte douche- en wasruimte. In deze ruimte bevinden zich een toilet, een douche, een wastafel, een wasmachine en een droger. Gedetineerden zijn zelf verantwoordelijk voor het opwarmen van hun maaltijden op een naar eigen inzicht bepaald moment, moeten zelf hun was doen en dienen de cel zelf schoon te houden.

De cel gaat open om 8.45 en blijft open tot 12.15. Na een uur, gedurende welke geluncht kan worden, gaan de celdeuren weer open om 13.15 uur. In de namiddag gaan

de celdeuren dan om 17.00 uur weer dicht tot de volgende ochtend. In elke cel bevindt zich een intercom en gedetineerden kunnen via de intercom de PIW'ers die zich in de statische post bevinden, bereiken.

3.6 Dagprogramma

Tijdens hun detentie in DCL kunnen gedetineerden kiezen uit vijf activiteiten per dag: sport, recreatie, luchten, vorming en corvee. Het verrichten van arbeid is, in tegenstelling tot andere penitentiaire inrichtingen, niet mogelijk in DCL. Dit is overeenkomstig de oorspronkelijke plannen voor DCL, waarin niet werd voorzien in betaalde arbeid voor gedetineerden, conform ook de lijnen zoals uitgezet in DBM-V. Alleen aan gedetineerden in domein drie zou kostendekkende arbeid worden aangeboden. Naar aanleiding van de brief van de Minister van Justitie aan de Tweede Kamer over DBM-V is later bepaald dat ook aan domein twee gedetineerden kostendekkende arbeid dient te worden aangeboden. Dit overleg met de kamer heeft echter pas na de start van DCL plaatsgevonden en tijdens de evaluatie was het voor gedetineerden nog niet mogelijk om in DCL te werken. Omdat gedetineerden in DCL geen geld met werken kunnen verdienen, ontvangen zij zakgeld.

Als ondergrens is bepaald dat de gedetineerde aan tenminste drie van de vijf aangeboden activiteiten per dag deel moet nemen. Twee activiteiten zijn nieuw in DCL en worden niet in een vergelijkbare vorm in andere PI's aangeboden, namelijk corvee en vorming. Corvee vindt weliswaar ook in andere inrichtingen plaats, maar daar heeft het betrekking op het individueel schoonhouden van de eigen cel door de gedetineerde. In DCL vindt het onderdeel corvee groepsgewijs plaats en deelname is verplicht. Corvee bestaat uit het dagelijks reinigen van de cellen en de afdeling door de gedetineerden zelf. Gedetineerden die zich aan het onderdeel corvee onttrekken worden daar in eerste instantie door hun celgenoten op aangesproken. Meestal is de groepsdruk voldoende om gedetineerden aan de slag te laten gaan. Indien zij, ondanks groepsdruk, stelselmatig weigeren aan corvee mee te doen kan dat uiteindelijk resulteren in het verlies van de wekelijkse beloning. Medegedetineerden moeten dan wel de weigering om aan corvee deel te nemen aan de PIW'ers doorgeven, of de PIW'ers moeten het gedrag van de gedetineerden waarnemen.

Verder is het verplicht om drie maal per week aan het onderdeel vorming deel te nemen. Tijdens de vorming worden maatschappelijke en persoonlijke thema's besproken met de gedetineerden. Of gedetineerden aan de vorming deelnemen wordt door de PIW'ers geregistreerd. Indien gedetineerden niet, of te weinig, deelnemen aan de vorming kan dit leiden tot verlies van de wekelijkse beloning.

Onderwerpen die tijdens de vorming aan de orde komen zijn onder andere alcohol en drugs, schulden en gezondheidsvoorlichting. De vorming wordt deels door externe partners verzorgd, zoals het Leger des Heils en de AA en deels door de PI Lelystad,

zoals de gezondheidsvoorlichting door de verpleegkundige. Tijdens de vorming kunnen gedetineerden kiezen of ze deelnemen aan de groepsgesprekken of individueel aan één van de vijftien e-learning computers aan de slag gaan. De bedoeling is dat tijdens de e-learning dezelfde onderwerpen aan bod komen als bij de groepsgesprekken. In de praktijk blijkt dat echter niet het geval te zijn en hebben de aangeboden programma's op de pc's vrijwel niets te maken met hetgeen in de groep wordt besproken. Er blijkt bijvoorbeeld een e-learning programma over het koningshuis te zijn. In de maand december 2006 was men in onderhandeling om een nieuw aanbod op de pc's voor e-learning te krijgen dat meer zou aansluiten bij de groepsgesprekken. Gedetineerden hebben recht om bezoek te ontvangen. Bezoekers voor DCL maken daarbij gebruik van de hoofdingang van de PI Lelystad. Met de komst van extra gedetineerden in DCL, oplopend tot een aantal van 150 in september 2006, zijn deze faciliteiten echter niet uitgebreid. Dit leidt ertoe dat de procedures voor bezoek bij de hoofdingang door het toegenomen aantal bezoekers soms erg lang kunnen duren. Door de langere wachttijden bij de poort kunnen bezoekers soms maar de helft van de bezoektijd benutten. Met name voor bezoekers die een wat langere reistijd hebben, is dit bezwaarlijk.

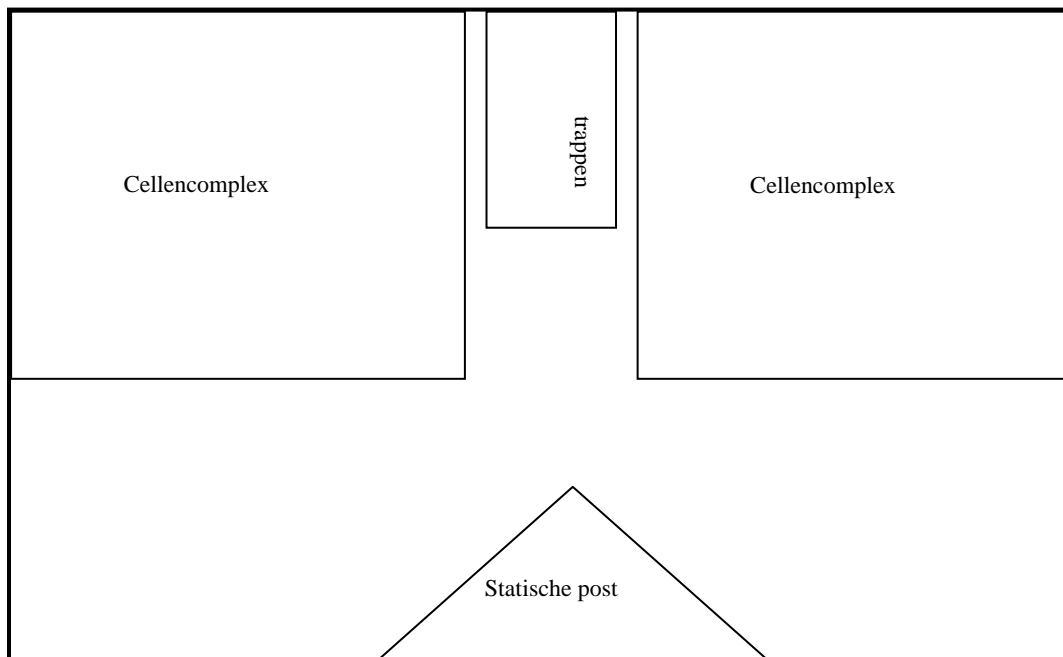
3.7 Carousselsysteem

Het gebouw van DCL is zodanig ontworpen dat het bestaat uit een aantal compartimenten waarin zich vijf cellen bevinden, dus 30 gedetineerden. De gedetineerden uit elk compartiment volgen een roulerend dagprogramma. Op elk gegeven moment volgt elk compartiment een ander onderdeel van het dagprogramma. Het gebouw en de looplijnen zijn zo ingericht dat gedetineerden uit verschillende compartimenten elkaar niet tegenkomen tijdens het dagprogramma en ook niet tijdens de wisseling van de programmaonderdelen.

3.8 Bewaking

De bewaking en bejegening van alle 150 gedetineerden gebeurt overdag door zes PIW'ers die tegelijkertijd aanwezig zijn. Twee PIW'ers zijn aanwezig op de zogenaamde 'statische post'. In de onderstaande, schematische weergave van de plattegrond van DCL is te zien dat vanuit de statische post het hele complex te overzien is. In de statische post zijn tevens de monitoren geplaatst die de beelden van de beveiligingscamera's binnen en buiten het gebouw weergeven. In elke cel is een intercom geplaatst en gedetineerden kunnen vanuit hun cel, via de intercom de statische post bereiken.

Figuur 1 – Vereenvoudigde plattegrond van DCL

Naast de twee PIW'ers die zich op de statische post bevinden zijn er twee PIW'ers bij de cellencomplexen aanwezig die toezicht houden op het uitvoeren van het corvee door de gedetineerden. Deze PIW'ers hebben tevens de taak om te signaleren wat er gaande is in de cellencomplexen. Tot slot zijn er twee PIW'ers die ambulante dienst hebben. Zij houden toezicht bij activiteiten zoals het luchten, sport en recreatie, halen gedetineerden op bij het bad en begeleiden gedetineerden naar de uitgang bij ontslag. In de avond en nacht zijn er twee bewaarders (bewa's) aanwezig op de statische post. Om de veilige tenuitvoerlegging te ondersteunen is er daarnaast, tot 21.45 uur, een intern bijstandsteam (IBT) aanwezig in de Penitentiaire Inrichting Lelystad die ondersteuning kan bieden aan de twee bewa's. Deze regeling is speciaal voor DCL ingesteld. Het is namelijk in andere PI's niet gebruikelijk dat er na het einde van het dagprogramma en voor aanvang van de nachtdienst nog een IBT paraat is. Na 21.45 uur vertrekken de leden van het IBT naar huis en kunnen zij, indien nodig, thuis opgeroepen worden. Als er zich tijdens de nacht een incident voordoet waarbij de inzet van het IBT nodig is, kan het enige tijd duren voordat het IBT ter plaatse is. De leden van het IBT moeten eerst naar de penitentiaire inrichting Lelystad komen en, eenmaal binnen, nog een fors stuk afleggen naar DCL. De tijd tussen oproep en inzet van het IBT kan daardoor oplopen tot drie kwartier, hetgeen conform de regels is. In de tussentijd wordt geen actie ondernomen omdat de bewa's op de statische post in principe op hun post blijven en zich niet tussen de gedetineerden mengen.

3.9 Beloningssysteem

Om goed gedrag en eigen verantwoordelijkheid te stimuleren wordt in DCL gebruik gemaakt van een beloningssysteem. In de opzet van DCL was het de bedoeling om een systeem van belonen en sanctioneren toe te passen. Goed gedrag zou worden beloond, bijvoorbeeld door middel van extra telefoontijd en negatief gedrag zou worden gestraft, bijvoorbeeld door middel van het intrekken van extra toegekend bezoek. Het systeem van bestraffen is in DCL echter nooit toegepast en in plaats daarvan werkt men alleen met beloningen. Gedetineerden die zich aan de regels houden en zich goed gedragen, komen in aanmerking voor een beloning en degenen die zich niet goed gedragen, verspelen hun recht op een beloning. Feitelijk werkt het beloningssysteem nu zo dat elke gedetineerde een beloning krijgt tenzij hij zich niet aan de regels houdt of negatief gedrag vertoont. De gedachte hierachter is dat het niet krijgen van de beloning op zich al een straf is.

Oorspronkelijk was het de bedoeling het beloningssysteem automatisch te laten werken waarbij PIW'ers via de palmtop gegevens over gedetineerden konden invoeren. Door middel van het tracking en tracing systeem zou bovendien nagegaan kunnen worden of gedetineerden zich aan het dagprogramma houden, dat zij voor een deel zelf hebben samengesteld door uit de vijf aangeboden activiteiten er drie te kiezen. Als gedetineerden zich houden aan het programma zou hen dat bonuspunten opleveren. Het systeem zou dan zelf de uiteindelijke beloningen toekennen. Dit zou geheel in lijn zijn met de geformuleerde detentieprincipes om willekeur bij de behandeling van gedetineerden te voorkomen. Immers, door het automatisch toekennen of inhouden van beloningen wordt de subjectieve, menselijke factor uitgeschakeld.

Het systeem van automatisch toekennen van beloningen heeft echter gedurende de onderzoeksperiode niet gefunctioneerd. Van september 2006 tot januari 2007 werden de beloningen toegekend op grond van waarneming of de gedetineerde zich aan de gemaakte afspraken hield en de beoordeling door een PIW'er over het gedrag van een gedetineerde. Er zijn een viertal vormen van beloning die verstrekt kunnen worden: een teleo-kaart van vijf Euro voor het telefoonnetwerk, een pakje shag, extra bezoek of een bed in een andere cel. Voor de gedetineerden is de telefoonkaart veruit de populairste bonus.

3.10 Toepassing van elektronica

Polsband

In DCL wordt intensief gebruik gemaakt van elektronica. Elke gedetineerde krijgt een polsband waarmee hij kan inloggen op het touchscreen aan het voeteneind van zijn bed. De polsband is beveiligd tegen sabotage en het systeem genereert een alarm als wordt geprobeerd hem te verwijderen. Momenteel worden er twee typen polsbanden

behorende bij twee verschillende IT-systemen gebruikt in DCL. De bedoeling is om de twee systemen met elkaar te vergelijken en na afloop van de proefperiode voor één leverancier te kiezen.

Gedetineerden kunnen niet worden gedwongen om in DCL een polsband te dragen maar gedetineerden die weigeren een polsband te dragen worden niet in DCL ingesloten. Volgens de geïnterviewde medewerkers is het nog niet voorgekomen dat een gedetineerde weigerde een polsband te dragen. Eenmaal op het systeem ingelogd kan de gedetineerde bellen, bestellingen plaatsen in de winkel en zijn dagprogramma opgeven. Het systeem kent nog meer functionaliteiten, zoals maaltijden doorgeven en het maken van afspraken met, bijvoorbeeld, de medische dienst. Deze functies werkten tijdens de onderzoeksperiode echter nog niet. Het systeem functioneerde tijdens de hele onderzoeksperiode ook op andere aspecten niet zonder problemen. Polsbandjes waar niet mee ingelogd kon worden, verkeerde bestellingen die door de winkel werden afgeleverd, uitvallende televisiekanalen, verkeerde bedragen die op rekeningen van gedetineerden werden afgeschreven of bijgeschreven leidden soms tot irritatie onder gedetineerden.

Tracking en tracing

Het polsbandje dient tevens als locator voor het tracking en tracing systeem. Het tracking en tracing systeem werkt op basis van Radio Frequency Identification (RFID) waarbij de polsband als zender fungeert. Een aantal in het gebouw geplaatste ontvangers registreert het uitgezonden signaal en door middel van een peiling kan de positie van de drager van de polsband worden bepaald. Elke polsband heeft een uniek signaal, zodat de polsband individueel gekoppeld is aan de gedetineerden. Op een computerscherm in de statische post is de positie van de gedetineerden zichtbaar als een plot op een plattegrond van het complex. Door met de muisaanwijzer over een plot te gaan verschijnt een klein informatieschermpje met naam en foto van de betreffende gedetineerde.

De exacte locatiebepaling van de gedetineerden was oorspronkelijk niet de belangrijkste functie van het systeem. Vanuit de statische post is er overzicht over het complex en bovendien zijn er twee surveillerende PIW'ers bij de cellen aanwezig. Er is voldoende visueel contact met gedetineerden en een precieze locatiebepaling is op een relatief kleine oppervlakte niet nodig. De gedetineerden zitten immers ingesloten en kunnen toch nergens heen. Het tracking en tracing systeem was vooral bedoeld om na te gaan of gedetineerden zich houden aan hun afgesproken dagprogramma. Aan de hand van de locatiegegevens kan achteraf worden bepaald of een gedetineerde daadwerkelijk in de sportzaal of vormingsruimte is geweest en op grond van deze gegevens, in combinatie met waarnemingen van PIW'ers over het gedrag van de gedetineerde, kan dan de bonus worden toegekend. Zoals reeds eerder is aangegeven, werkt deze systematiek echter nog niet.

In het kader van de veiligheid is er gaandeweg de voorbereiding van het project echter steeds meer nadruk komen te liggen op het beveiligingsaspect van het T&T systeem. In DCL zijn minder PIW'ers aanwezig dan het geval zou zijn in een reguliere inrichting met 150 gedetineerden. Het T&T systeem wordt in DCL niet als vervanging van PIW'ers gezien maar wel als een stel extra ogen die de bewegingen van gedetineerden kunnen volgen. Toch blijft het de vraag of het nodig is T&T op deze manier in te zetten, vanwege de andere voorzieningen voor de veiligheid in DCL, zoals de zichtlijnen, de surveillerende medewerkers en het carousselsysteem waardoor nooit meer dan 30 gedetineerden bij elkaar komen.

Palmtop computer

De PIW'ers beschikken allemaal over een draagbare palmtop computer die onder andere informatie over gedetineerden bevat zoals het vonnis, een foto en de celplaats. Verder bevat de palmtop een beeldscherm waarmee beelden van de bewakingscamera's kunnen worden opgeroepen. De palmtops zijn met elkaar verbonden via een draadloos netwerk zodat elke PIW'er over dezelfde informatie beschikt. Via de palmtop kunnen PIW'ers ook informatie over gedetineerden aan het systeem toevoegen. Dit kan van belang zijn in verband met aandachtspunten in het gedrag van gedetineerden of bij de toekenning van de bonus.

Agressiedetectie

In cellen op één vleugel wordt in DCL geëxperimenteerd met een agressiedetectiesysteem. Het systeem werkt op stemfrequentie bij situaties waarin een persoon agressief is. Bij agressiviteit heeft het stemgeluid een bepaalde, unieke frequentie die niet te vergelijken is met de frequentie van de stem bij, bijvoorbeeld, een uiting van blijdschap. Volgens de geïnterviewde PIW'ers werkt het systeem naar tevredenheid. Er wordt weliswaar af en toe een alarm gegeven tijdens gejuich door gedetineerden bij een voetbalwedstrijd op de televisie, maar in die gevallen weten de PIW'ers de oorzaak van het alarm. In de meeste overige gevallen is het alarm terecht en ondersteunt het systeem de PIW'ers bij de uitoefening van hun taak.

Problemen met elektronica

Gedurende de hele periode vanaf de opening van DCL in januari 2006, zijn er verscheidene problemen geweest met de elektronica, met name voor de gedetineerden. In september 2006 waren de meeste problemen met de elektronica voor het personeel opgelost, voor gedetineerden bleef een aantal functionaliteiten echter nog steeds onbereikbaar. Aan het eind van de evaluatieperiode in december 2006 werkten voor de gedetineerden: televisie kijken, radio luisteren, telefoneren, inkopen doen en de e-learning op de pc's. De automatische rekening courant werkt ook, maar heeft nog regelmatig storingen. Ook met het inloggen met de polsband zijn er nog regelmatig problemen. Functionaliteiten die nog niet werkten in december 2006 waren: bezoek

plannen, krant lezen, bibliotheek/boeken lezen, activiteiten inplannen, vragen aan de medische dienst en vragen aan de BSD.

Eén van de mogelijke verklaringen voor de problemen met de elektronica is dat er met een aantal verschillende systemen en leveranciers gewerkt wordt. De verschillende systemen blijken in onderlinge samenhang echter niet goed te functioneren waardoor er regelmatig storingen optreden en onderdelen van het programma voor gedetineerden niet werken.

De gevolgen van de problemen met de elektronica zijn, onder andere, irritaties bij de gedetineerden en het personeel. Verder zijn er extra kosten gemaakt door de aanschaf van nieuwe apparatuur en de inzet van extra personeel om te proberen de automatiseringsproblemen op te lossen.

3.11 kosten van DCL

In de oorspronkelijke opdracht voor het onderzoek was een deelopdracht geformuleerd om een onderzoek uit te voeren naar de kosten per gedetineerde, per dag van DCL. Bij aanvang van de pilot DCL was door DJI een kostprijs berekend van €12,72 per plaats, per dag. In de evaluatie zou moeten worden nagegaan of deze prijs in de praktijk kon worden gerealiseerd.

Om deze onderzoeksvraag te beantwoorden zouden alle kosten van DCL in beeld gebracht moeten worden en omgerekend naar een bepaalde prijs per plaats. Deze kostenberekening zou kunnen plaatsvinden aan de hand van de normsystematiek gevangeniswezen waarin kostprijsberekeningen per plaats worden gegeven.

Tijdens de uitvoering van het onderzoek is getracht de kosten van DCL in beeld te brengen. Daarbij deed zich echter het probleem voor dat nog niet precies bekend is welke kosten aan DCL toegerekend moeten worden. DCL maakt deel uit van de Penitentiaire Inrichting Lelystad en maakt voor een deel gebruik van de voorzieningen van deze inrichting en van andere voorzieningen van DJI. Bij de uitvoering van dit onderzoek was echter onbekend welk beslag DCL legt op de faciliteiten van de PI Lelystad en ondersteunende diensten van DJI. Het gaat daarbij om de volgende kostenposten¹⁶:

- DCL legt beslag op een deel van de voorzieningen van de PI Lelystad: de afdeling BAD, de bevolkingsadministratie, de medische dienst, de facilitaire dienst, psychologen en de staf. Volgens de verhouding van de capaciteit tussen DCL en PI Lelystad zou 23,5 procent van de totale overhead van de PI Lelystad aan DCL moeten worden toegerekend, hetgeen neerkomt op een formatie van 45 fte. Als deze forma-

¹⁶ Gegevens zijn afkomstig uit schriftelijk materiaal, zoals nota's en rapportages, en uit interviews met een aantal sleutelinformanten. Het geraadpleegde schriftelijk materiaal is terug te vinden in de literaturopgave.

tie wordt gevoegd bij de formatie van 17 fte die voor DCL is berekend, dan komt de totale formatie van DCL op 72 fte. In de begrootte kostprijs is rekening gehouden met de inzet van detentieondersteunende- en stafdiensten. Het is de vraag of de inschattingen vooraf overeenkomen met de gerealiseerde werkelijkheid. Op dit moment wordt daar nader onderzoek naar verricht door DJI.

- Bij de opening van DCL is een Interventieteam (IVT) ingesteld voor DCL. De leden van het IVT verrichten echter ook werkzaamheden voor de PI Lelystad. Onbekend is welk deel van de kosten van het IVT aan DCL en welk deel aan de PI Lelystad moeten worden toegerekend.
- Het hele complex van de PI Lelystad, inclusief DCL, is eigendom van de Rijksgebouwendienst (RGD). De PI Lelystad en DCL betalen huur aan de RGD maar er is nog geen exacte verdeling gemaakt in de kosten van het eigenaarsdeel en het gebruikers(huurders)deel. Zo is het nog de vraag of de kosten van de plafondventilatoren voor rekening van de eigenaar of de gebruiker zijn.
- De afschrijving voor het gebouw van DCL bedraagt €700.000 per jaar. Het is echter nog niet bepaald waar deze afschrijvingskosten aan toegeschreven moeten worden. Er zou een deel voor DCL zijn, een deel voor DJI en een deel voor projectkosten, maar een verdeling daarvan is nog niet gemaakt.
- Het Shared Service Center (SSC) levert veel personele inzet aan DCL in verband met de problemen met de automatisering. Momenteel zijn drie medewerkers van het SSC bij DCL gedetacheerd. In totaal zijn er van het SSC zeven personeelsleden voor DCL werkzaam. Het is nog niet bekend of het daarbij om project-, ontwikkel- of vaste kosten gaat voor DCL.
- In DCL wordt intensief gebruik gemaakt van elektronica. De elektronica blijkt voor een deel echter nog niet optimaal te functioneren. Dit brengt extra kosten met zich mee, zoals de aanschaf van nieuwe polsbandjes. Er is, ten aanzien van deze kosten, nog geen besluit genomen of deze lasten op het project kunnen worden weggeschreven of dat het om vaste kosten van DCL gaat.

Het is op basis van de huidige gegevens nog niet vast te stellen of DCL binnen de begrootte kosten van €12,72 kan blijven. Voordat een definitieve kostenberekening voor DCL gemaakt kan worden, dienen berekeningen gemaakt te worden over de kostenverdeling van de personele inzet tussen de PI Lelystad en DCL en moet een keuze gemaakt worden over welke kosten behoren tot de projectkosten, de aanloopkosten en de exploitatiekosten van DCL. Verder moet nog worden bepaald welke personele kosten van het SSC aan DCL kunnen worden toegeschreven, onderverdeeld in exploitatie- en projectkosten. Een dergelijk onderzoek valt echter buiten de reikwijdte van dit onderzoek. In overleg tussen de betrokken partijen is in januari 2007 besloten dat DJI zelf een intern onderzoek start naar de kostprijsbepaling voor DCL.

4 Gedetineerdenonderzoek

4.1 Inleiding

Dit hoofdstuk beschrijft de beleving van gedetineerden op verschillende aspecten van Detentie Concept Lelystad. Het gedetineerdenonderzoek bestaat uit een gedetineerdensurvey, een groepsinterview en een aantal individuele interviews. De gegevens uit de gedetineerdensurvey worden in percentages en gemiddelden beschreven. Gegevens uit de interviews vormen een kwalitatieve aanvulling, waarbij geen aantallen of percentages worden genoemd.

In dit hoofdstuk wordt eerst de methode van onderzoek nader uitgelegd, vervolgens wordt ingegaan op de respons op de gedetineerdensurvey en de representativiteit hiervan. Daarna worden persoonskenmerken beschreven van gedetineerden die de gedetineerdensurvey hebben ingevuld. Paragraaf 4.5 beschrijft de resultaten op de verschillende aspecten van DCL, paragraaf 4.6 beschrijft de resultaten op overige stellingen, paragraaf 4.7 geeft een samenvatting van de tot dusver beschreven resultaten weer. Vervolgens wordt in paragraaf 4.8 een vergelijking gemaakt tussen verschillende groepen gedetineerden, waarbij onderscheid wordt gemaakt naar duur van detentie, detentieverleden en type cel tijdens eerdere detentie. In paragraaf 4.9 wordt een vergelijking gemaakt met de totale populatie gedetineerden in Nederland, gedetineerden in Huizen van Bewaring (Justitie, 2004) en gedetineerden in meerpersoonscellen (Moors et al., 2004). Als laatste volgt de conclusie met hierin de belangrijkste uitkomsten van het gedetineerdenonderzoek.

4.2 Methode

Gedetineerdensurvey

De gedetineerdensurvey is een gestandaardiseerd meetinstrument dat een beeld beoogt te geven van hoe gedetineerden hun leefomstandigheden in een penitentiaire inrichting beoordelen (Justitie, 2003). Deze vragenlijst is in een aangepaste versie voorgelegd aan de gedetineerden in DCL (zie bijlage 1). Zo zijn vragen toegevoegd die specifiek van toepassing zijn op DCL; vragen over het verblijf op een zespersoonscel, de eigen verantwoordelijkheid, de toepassing van elektronica, de omgang met PIW-ers en het dagprogramma.

Groepsinterviews en individuele interviews

Er is een groeps gesprek gehouden met negen gedetineerden van DCL. Voor dit interview zijn gedetineerden geselecteerd die al enige tijd in DCL zitten en eerder op een één- of meerpersoons cel hebben gezeten. Deze personen hebben zich een goed beeld van DCL kunnen vormen en hebben het verblijf op een zespersoons cel kunnen vergelijken met het zitten op een één- of meerpersoons cel. Om meer informatie te kunnen verzamelen over groepsprocessen op de zespersoons cellen zijn eveneens acht individuele interviews afgenomen. De individuele interviews zijn afgenomen omdat er wellicht zaken spelen die in een groepsinterview minder gemakkelijk naar voren worden gebracht, zoals bijvoorbeeld intimidatie.

4.3 Responspercentage

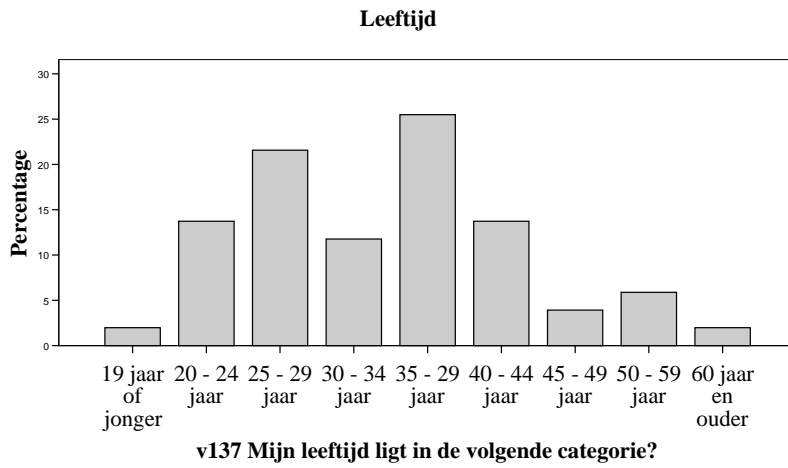
Gedetineerdensurvey

Er zijn 225 vragenlijsten uitgedeeld, 150 in de Nederlandse taal en 75 in het Engels, Frans en Duits. Op twee momenten zijn vragenlijsten uitgedeeld: in eerste instantie aan alle gedetineerden in DCL en twee weken later aan alle nieuwkomers. Hiervan zijn er 100 teruggestuurd. 63 enquêtes zijn geheel (of bijna geheel) ingevuld, de overige 37 enquêtes bleken slechts voor een klein gedeelte of helemaal niet ingevuld te zijn, deze zijn niet bruikbaar voor analyse. Het responspercentage is 28 procent, dit is een lage respons. De redenen van non-respons zijn niet nader onderzocht. De mate van representativiteit voor de totale populatie gedetineerden in DCL is met dit responspercentage twijfelachtig. Gezien het feit dat deze survey deel uit maakt van dit onderzoek en aangevuld wordt met gegevens uit individuele – en groepsinterviews worden de resultaten uit de gedetineerdensurvey hier toch gerapporteerd.

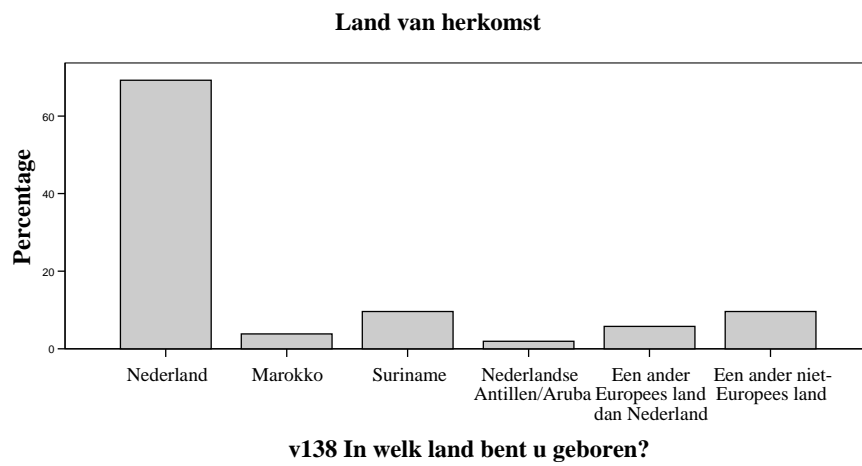
4.4 Persoonskenmerken

Het merendeel van de responderende gedetineerden valt in de leeftijdsgroep 35 – 39 jaar en in de leeftijdsgroep 25 – 29 jaar en is afkomstig uit Nederland (zie Figuur 1 en 2). In vergelijking met de achtergrondkenmerken van de totale strafrechtelijke gedetineerdenbevolking is een groot percentage afkomstig uit Nederland (70 procent versus 50 procent totale gedetineerdenbevolking).

Figuur 1 – Leeftijd gedetineerden

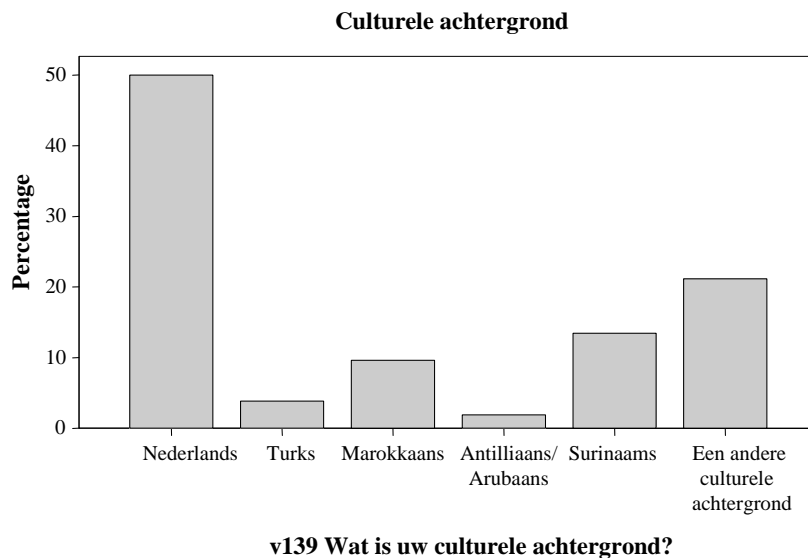

Figuur 2 – Land van herkomst gedetineerden

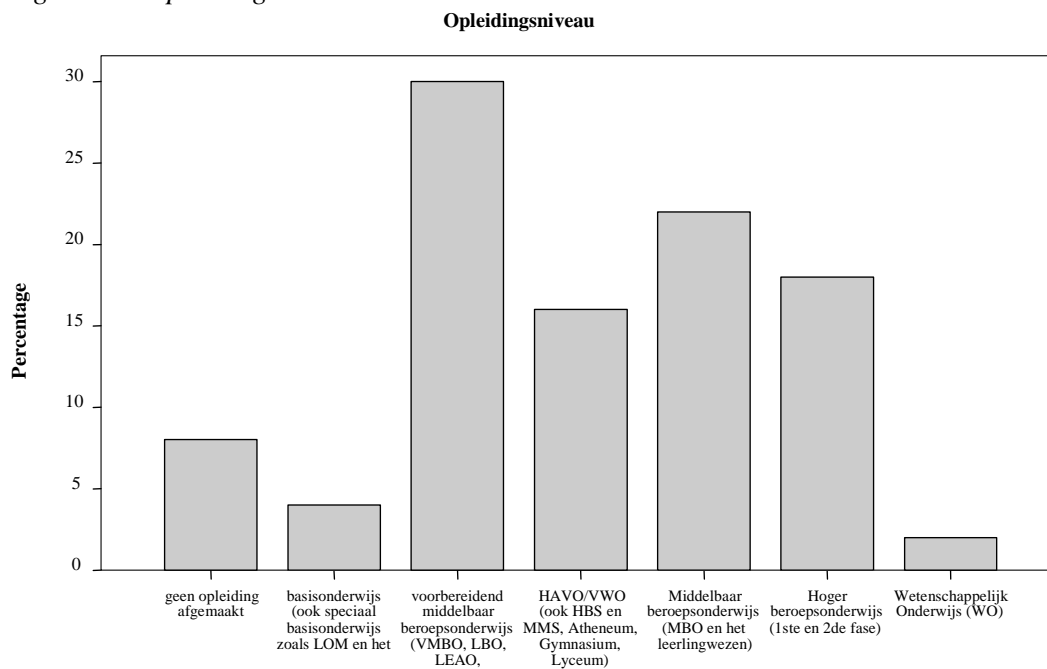
Voor de meeste gedetineerden is de culturele achtergrond Nederlands, gevolgd door een andere culturele achtergrond en een Surinaamse achtergrond (zie Figuur 3).

Figuur 3 – Culturele achtergrond

Het opleidingsniveau van de grootste groep gedetineerden is voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs, gevolgd door middelbaar beroepsonderwijs (zie Figuur 4). Over het geheel genomen heeft 58% van de gedetineerden in DCL een opleidingsniveau van MBO/Havo of hoger. Dit is in vergelijking met de gehele gedetineerdenpopulatie een hoog opleidingsniveau; bijna de helft van alle gedetineerden in Nederland heeft na het basisonderwijs geen diploma meer behaald (Vogelvang & van Burik, 2003).

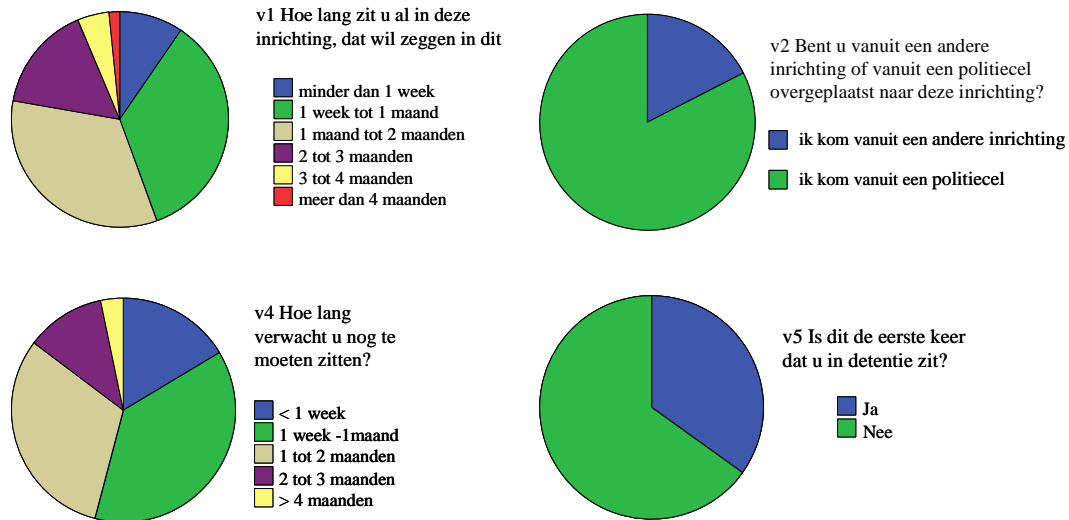
Figuur 4 – Opleidingsniveau

v140 Wat is de hoogste opleiding die u heeft afgeemaakt?

Van de responderende gedetineerden verblijft het grootste gedeelte op dit moment 1 week tot 1 maand (34 procent) of 1 tot 2 maanden (33 procent) in een zespersoonscel. Het merendeel is afkomstig uit een politiecel (82 procent) en een klein gedeelte is afkomstig uit een andere inrichting (18 procent). Tijdens deze detentieperiode zit het grootste aantal responderende gedetineerden 1 week tot 1 maand (41 procent) of 1 tot 2 maanden (25 procent). Zij verwachten nog 1 week tot 1 maand (37 procent) of 1-2 maanden (30 procent) te moeten blijven zitten. Voor 65 procent is het niet de eerste keer dat zij in detentie verblijven. (Zie Figuur 5).

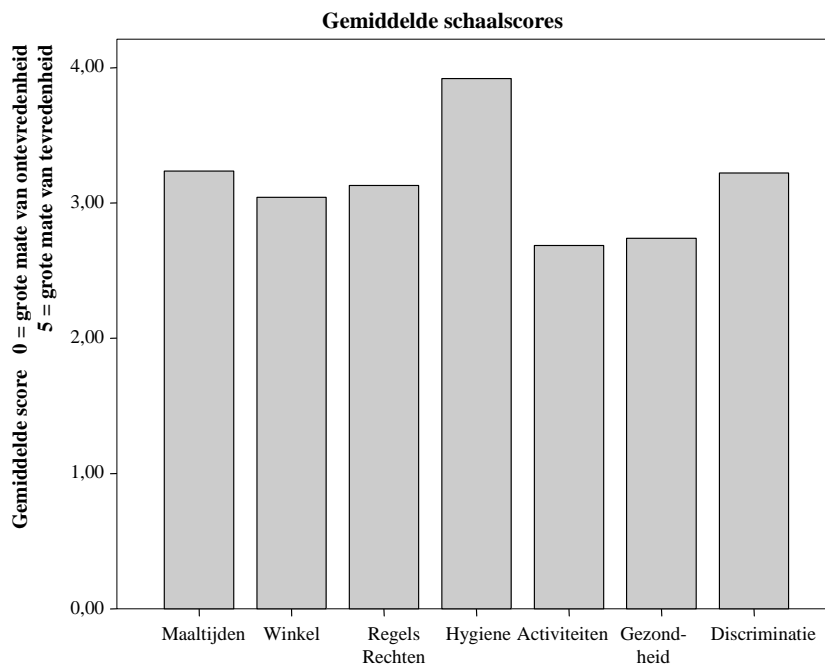
Figuur 5 – Verdeling gedetineerden

4.5 Resultaten

In deze paragraaf worden de resultaten van de gedetineerdensurvey op de verschillende aspecten van DCL beschreven, alsmede de kwalitatieve aanvulling hierop, afkomstig uit de interviews. De resultaten worden per thema beschreven. De gemiddelde scores op deze thema's zijn te zien in Figuur 6, waarbij een score van 0 duidt op een grote mate van ontevredenheid en een score van 5 op een grote mate van tevredenheid.

Figuur 6 – Gemiddelde scores onderwerpen gedetineerdensurvey

Maaltijden

Circa 87 procent van de gedetineerden vindt het geen probleem om zelf voor het eten te zorgen en dit zelf te verwarmen. De meningen zijn verdeeld over de hoeveelheid van het eten; 37 procent is het niet eens met de stelling dat zij genoeg te eten krijgen, 45 procent is het echter eens met de stelling. Het eten wordt doorgaans als eentonig ervaren, zo blijkt uit het interview met de gedetineerden: “Je kunt kiezen uit kip, kip of kip”. Ook uit de vragenlijst blijkt dat de meerderheid het warme eten vaak hetzelfde vindt (59 procent). Ongeveer de helft van de gedetineerden geeft aan het eten lekker te vinden. De helft van de gedetineerden eet samen met celgenoten. In sommige cellen voegt men alle magnetronmaaltijden bij elkaar en probeert men er, door middel van het toevoegen van eigen ingrediënten afkomstig uit de winkel, wat van te maken. Er wordt voldoende rekening gehouden met geloofsovertuiging (70 procent) en met diëten (46 procent). Uit de interviews blijkt dat de meeste gedetineerden zich realiseren dat zij in een gevangenis ingesloten zijn en dat zij geen hotelfaciliteiten kunnen verwachten.

Winkel

Over het doen van boodschappen via het beeldscherm zijn de meningen verdeeld. Circa 39 procent is hier niet tevreden over, 44 procent bevalt het boodschappen doen via het beeldscherm goed. In de interviews met de gedetineerden komt duidelijk naar

voren dat het met de boodschappen vaak mis gaat. Zo worden er boodschappen afgeschreven die niet besteld zijn, of wordt alles wat besteld is in drievoud afgeleverd. Geld dat gestort wordt, komt pas erg laat op de rekening van de gedetineerden. Zij zijn hier ontevreden over, zo blijkt uit de interviews.

Het is handig dat je op het beeldscherm meteen ziet hoeveel de producten kosten, zo vindt 87 procent van de gedetineerden. Ongeveer 36 procent vindt dat je niet kunt kopen wat je nodig hebt, voor 39 procent is het aanbod wel voldoende. Uit de interviews blijkt dat gedetineerden graag zouden zien dat het aanbod uitgebreid wordt. De meerderheid vindt de boodschappen te duur (68 procent). Over de kwaliteit is ongeveer de helft van de gedetineerden tevreden, iets meer dan een kwart is ontevreden.

Regels en Rechten

Uit de survey blijkt dat bijna iedereen het systeem van belonen in de inrichting goed vindt (81 procent), bijna de helft vindt deze beloningen de moeite waard, een kwart vindt dat niet. Daarentegen blijkt uit de interviews dat het beloningssysteem door gedetineerden niet als een stimulans om zich goed te gedragen wordt ervaren. Het beloningssysteem wordt gezien als een zoethoudertje om mensen uit hun bed te krijgen. Enkele gedetineerden menen dat zij de beloningen niet nodig hebben om goed gedrag te vertonen. Uit de survey blijkt dat circa 42 procent het als een straf ervaart, indien zij geen beloning krijgen, 29 procent ervaart dit niet zo. Een gedetineerde vertelt dat hij het beloningssysteem waardeloos vindt; goed gedrag zou uit eigen verantwoordelijkheid moeten voortkomen en niet uit een beloning. Nu wordt er bijvoorbeeld alleen aan vorming meegedaan om een beloning te krijgen. Deze mensen zijn helemaal niet gemotiveerd en verpesten de vorming voor de anderen.

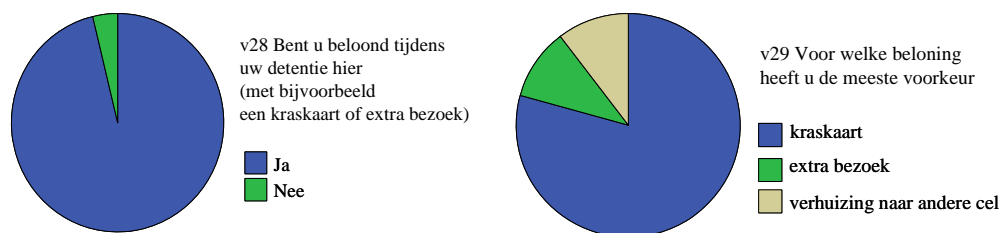
Zowel uit het groepsinterview als uit de survey blijkt dat de kras- of telefoonkaart (80 procent) de meeste waardering krijgt, een klein gedeelte prefereert het extra bezoek (10 procent) of een verhuizing naar een andere cel (10 procent). Uit de individuele interviews blijkt dat men shag het meest waardeert als beloning.

Het merendeel kent de regels van de inrichting (62 procent). Circa 42 procent van de gedetineerden vindt dat er over het algemeen volgens de regels wordt gestraft, 39 procent heeft hier geen uitgesproken mening over. Het belonen gebeurt volgens 39 procent op een eerlijke manier, maar volgens 29 procent niet. Bij de commissie van toezicht zijn geen klachten binnen gekomen over het belonen of straffen. De reden hiervoor kan zijn dat gedetineerden in DCL relatief kort in de gevangenis verblijven en daarom de moeite niet nemen een klacht in te dienen bij de commissie van toezicht.

Ook uit de interviews komt naar voren dat er volgens de regels wordt gestraft en beloond, echter één gedetineerde merkt op dat er niet wordt gecontroleerd of iedereen in een cel wel schoonmaakt. Zo zijn er gedetineerden die niets doen, maar toch een beloning krijgen. Gedetineerden 'verraden' elkaar niet, en zien dit soort dingen door de vingers. Ook zijn er mensen die niet naar vorming gaan, maar toch een beloning

krijgen. Over de rechtvaardigheid van straffen heeft 43 procent geen uitgesproken mening, 32 procent is het eens met de stelling dat er te streng wordt gestraft, een kwart is het hiermee oneens. Circa 30 procent van de responderende gedetineerden is het eens met de stelling dat er bij het straffen rekening wordt gehouden met persoonlijke omstandigheden, een kwart is het hier niet mee eens. Bijna iedereen (96 procent) is ooit beloofd tijdens detentie in DCL.

Figuur 9 – Beloning tijdens detentie

Hygiëne

Over de hygiëne is het overgrote merendeel van de responderende gedetineerden tevreden. Het is schoon op de eigen afdeling (88 procent), in de douche op de cel (92 procent), op de toiletten op de cel (90 procent), op de luchtplaats (84 procent), in de bezoekruimte (71 procent), in de keuken op de cel (82 procent), in de recreatiezaal (81 procent), in het vormingslokaal (77 procent) en in de sportzaal (79 procent). Vrijwel iedereen vindt het systeem van eigen kleding en beddengoed wassen goed (92 procent). Over de werking van het systeem van een wasdag per week zijn de meningen verdeeld. Ongeveer 55 procent vindt dat dit goed werkt, maar een kwart vindt van niet.

Uit het groepsinterview blijkt eveneens dat het schoonmaaksysteem werkt. Gedetineerden die zich niet aan de regels van het schoonmaken houden, worden hier door medegedetineerden op aangesproken. Op deze manier worden problemen opgelost. Een gedetineerde vertelt: 'Iemand die stinkt wordt door de andere gevangenen onder de douche gezet en hij krijgt schone kleding aangeboden'.

Activiteiten

De meeste gedetineerden vinden het prettig om dagelijks een aantal activiteiten te kunnen kiezen (68 procent), maar om iedere dag verplicht aan drie activiteiten deel te nemen is voor 42 procent een probleem, 38 procent heeft hier geen problemen mee. Uit het groepsinterview blijkt echter dat er te weinig activiteiten zijn; gedetineerden geven aan dat zij zich regelmatig vervelen en dat er teveel tijd is om 'rond te hangen'. Een gedetineerde stelt: "Als je niet van kaarten en lezen houdt, is er weinig te doen". Er is een vooropgesteld programma, waar gedetineerden geen invloed op uit kunnen

oefenen. In andere inrichtingen waar geïnterviewde gedetineerden ingesloten zijn geweest, kon worden gewerkt en dat kan niet in DCL. Bovendien kun je, volgens hen, in een andere inrichting vaak je eigen levensritme blijven volgen; je hoeft in een eenpersoonscel geen rekening met anderen te houden en kunt meer je eigen gang gaan. Over het algemeen ervaren gedetineerden detentie als nutteloos, het levert niets op en het leven is eentonig. 's Avonds en in het weekend is er te weinig te doen.

Dagelijkse verplichte corvee vindt 85 procent geen probleem. Over de inhoud van de recreatie is de helft van de gedetineerden is niet tevreden, 31 procent is hier wel tevreden over; in het interview zeggen gedetineerden daarentegen dat de recreatie goed is. Over het sportaanbod zijn de meningen verdeeld; 45 procent is hier tevreden over, 40 procent niet; in de interviews geeft iedereen aan erg blij te zijn met de sportmogelijkheden, het zou alleen vaker mogelijk moeten zijn.

Uit de interviews blijkt dat gedetineerden vorming 'onzinnig en nutteloos' vinden. Ongeveer de helft is niet tevreden over de inhoud van de vorming evenals over de inhoud van het groepsgesprek (40 procent), 30 procent is het noch eens noch oneens met deze stelling. Vorming zou zich, naar de mening van de gedetineerden, meer moeten richten op privé problemen van mensen en zou moeten zorgen voor hulpverlening. Dit zou bijvoorbeeld in de vorm van groepsgesprekken kunnen. Vorming zou moeten gaan over wat speelt bij de mensen, dit zou frustraties op de cel weg kunnen nemen. Vorming zou, naar de mening van geïnterviewde gedetineerden, beter moeten inspelen op de terugkeer van mensen in de maatschappij. De vormingsactiviteiten worden niet als nuttig voor de toekomst ervaren (58 procent). Enkele geïnterviewde gedetineerden geven aan dat het leuk en gezellig is; er zijn discussies en er wordt gelachen, maar ook zij vinden het niet erg zinvol. Het draagt niet bij aan een goede terugkeer naar de maatschappij. Een gedetineerde 'van de straat' geeft aan dat zij niet meer te vormen zijn; als ze willen drinken doen ze het toch, daar doet vorming niets aan af. Het zou nuttiger kunnen worden door andere onderwerpen te bedenken. Een gevangene stelt voor ex-gedetineerden uit te nodigen, zodat gedetineerden op niveau kunnen praten, over zaken die spelen. Een andere gedetineerde heeft het idee om lessen aan te bieden (cursussen), bijvoorbeeld drie uur achter elkaar, om op die manier een onderwerp uit te diepen. Nog een voorstel is om de vorming meer persoonsgericht te maken. Er moet bekeken worden om wat voor een reden mensen gevangen zitten en hier zou de vorming op in moeten spelen.

Over de inhoud van e-learning bij vorming zijn de meeste gedetineerden niet tevreden (41 procent), 33 procent heeft hier geen uitgesproken mening over. Circa 32 procent maakt veel gebruik van e-learning tijdens de vormingsactiviteit, 36 procent doet dit niet. Met de stelling "ik ga naar de vorming op het moment dat de medische dienst die geeft" is 49 procent het niet eens, 39 procent heeft hier geen duidelijke mening over. Meer dan de helft van de gedetineerden is het niet eens en niet oneens met de stelling dat vormingsactiviteiten verzorgd door de medische dienst informatief zijn.

Gezondheid

Ruim de helft van de gedetineerden vindt dat zijn gezondheid en conditie tijdens detentie achteruit zijn gegaan. Ongeveer de helft van de gedetineerden vindt dat vragen aan de medische dienst goed worden beantwoord, een kwart is het hier niet mee eens en een kwart heeft hier geen mening over.

Personeel

Aan de gedetineerden is de vraag voorgelegd in hoeverre ze tevreden zijn over de verschillende medewerkers van DCL en PI Lelystad waar ze mee te maken krijgen. De antwoorden zijn in tabel 1 weergegeven.

Tabel 1 – Waardering personeel (afgeronde percentages)

Functie	ontevreden (%)	tevreden (%)	geen ervaring (%)	geen mening (%)
verpleegkundige	30	27	22	22
huisarts	17	41	19	24
tandarts	16	22	33	29
psycholoog	14	16	43	27
MMD-er	23	19	36	23
afdelingshoofd	24	26	28	22
vormingsmedewerkers	33	33	11	22
PIW-ers	25	28	18	29
BSD	24	26	22	28
bevolkingsadministratie	23	34	13	30
geestelijk verzorger	19	23	34	25

Veel gedetineerden hebben geen mening over de personeelsleden in bovenstaande tabel of hebben hier niet mee te maken gehad. Opvallend is dat bijna een vijfde aangeeft geen ervaring met PIW-ers te hebben. Dit lijkt onwaarschijnlijk omdat men in een penitentiaire inrichting doorgaans onvermijdelijk met PIW-ers te maken heeft. Dit gegeven kan waarschijnlijk verklaard worden uit het feit dat men in een cel met zes personen is opgesloten en het personeel van DCL het de verantwoordelijkheid van de gedetineerden vindt om celgenoten wegwijs te maken in DCL. Het contact met PIW-ers is mede hierdoor beperkter dan in een andere inrichting met één- of tweepersoonscellen. Uit de interviews komt ook naar voren dat er, volgens de gedetineerden, in DCL minder contact met PIW-ers is dan in andere inrichtingen. Als er contact is met de PIW-ers dan is dit in het algemeen wel goed; ze zijn vriendelijk en aardig. Op een eenpersoonscel was er veel meer contact met de PIW-er omdat die als een aanspreekpunt fungeerde. In een ‘normale’ cel krijg je een mentor, maar in DCL worden

mensen met problemen niet snel geholpen door het personeel. Problemen worden in de regel opgelost door celgenoten.

Responderende gedetineerden van DCL vinden dat de PIW-ers in DCL te weinig regelen, niet erg geïnteresseerd zijn in hoe het met hen gaat en hen niet aanmoedigen aan iets nieuws te beginnen. De gedetineerde moet alles zelf uitzoeken of te rade gaan bij zijn celgenoten. Als er problemen zijn met de techniek (de polsband of de winkel) dan duurt het erg lang voordat er iets geregeld wordt. Bij ruzies en conflicten duurt het ook veel te lang voordat de PIW'er of het IBT er is. Geïnterviewde gedetineerden vertellen daarom zelf ruzies te sussen, met gevaar voor eigen veiligheid; zo kunnen zij zelf betrokken raken bij een vechtpartij of ruzie. Ambulant begeleiders zijn er volgens enkele geïnterviewde gedetineerden niet, anderen geven aan dat deze meestal bij de bewaarders op de statische post zitten of dat ze niet veel doen voor gedetineerden.

Circa 22 procent van de gedetineerden geeft aan geen ervaring te hebben met een verpleegkundige, terwijl elke gedetineerde bij binnenkomst medisch gescreend wordt. Reden hiervoor kan zijn dat gedetineerden deze screening niet in beschouwing nemen bij het beantwoorden van de vraag of zij tevreden zijn over het werk van de verpleegkundige.

De MMD'er ondersteunt onvoldoende een terugkeer naar de vrije samenleving. De inrichting doet hier ook te weinig voor. Gezien de lage respons van de vragenlijst kan niet gesteld worden dat alle gedetineerden in DCL op deze manier denken over het personeel in DCL.

Veiligheid

Ongeveer een kwart van de responderende gedetineerden geeft aan zich wel eens onveilig te hebben gevoeld. Voor meer dan de helft geldt dit niet (52 procent). Circa 22 procent geeft geen antwoord op deze vraag. Uit de interviews komt naar voren dat gedetineerden zich over het algemeen veilig voelen. Alleen 's avonds kan het erg lang duren voordat er iemand bij de cel is in geval van een noodsituatie. Volgens de geïnterviewde gedetineerden duurde het in tenminste één geval bijna een uur voor er assistentie was op een cel bij het uitbreken van een vechtpartij. Inmiddels was de vechtpartij echter al door de celgenoten gesust. Eén gedetineerde vraagt zich af hoe het gaat als er iemand op een cel 's nachts een hartaanval krijgt.

Vervolgens werd gevraagd of gedetineerden zich op een bepaalde plek wel eens onveilig hebben gevoeld, te weten; de eigen cel, eigen afdeling, isoleercellen, douche op cel, toilet op cel, gang, trappenhuis, buiten het paviljoen, luchtplaats, bezoekerimte, recreatieruimte, sportzaal, bibliotheek of het vormingslokaal. Een kwart geeft op deze vraag geen antwoord. Circa 20 procent geeft aan dat dit wel eens het geval is geweest en 54 procent zegt van niet.

Een geïnterviewde gedetineerde vertelt dat mensen die psychisch zwak zijn, het zwaarder hebben in deze inrichting: "Als je je kunt handhaven in de groep dan kun je een goede

tijd hebben in DCL maar als je een eenling bent en de groep tegen je is, dan kan een verblijf in een zespersoonscel je kapot maken”.

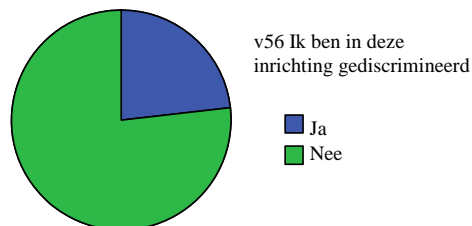
Discriminatie

Meer dan de helft van de responderende gedetineerden geeft aan dat PIW-ers gedetineerden *niet* discrimineren. Ongeveer 39 procent vindt dat gedetineerden medegedetineerden discrimineren, 32 procent is het hier niet mee eens. 45 procent is het niet eens met de stelling dat gedetineerden personeel discrimineren, 38 procent is het hier niet mee eens en niet mee oneens. Het merendeel van de gedetineerden is *niet* gediscrimineerd in deze inrichting (78 procent).

Uit de interviews komt naar voren dat er nauwelijks gediscrimineerd wordt; de inrichting is multicultureel en daar heeft iedereen respect voor.

Geïnterviewde gedetineerden zijn positief over het contact met de medegedetineerden. Gedetineerden worden niet door elkaar uitgebuit of bedreigd en vallen elkaar seksueel niet lastig. Er zijn altijd gedetineerden die willen kaarten, biljarten etc. Nieuwe gedetineerden worden snel geaccepteerd in de groep.

Figuur 14: discriminatie tijdens detentie

Contacten met buitenwereld

Volgens de meerderheid van de responderende gedetineerden zijn er voldoende mogelijkheden voor contact met familie en vrienden (70 procent). In de interviews geeft men aan dat het erg prettig is dat men via een eigen telefoon contact met de buitenwereld kan hebben. Gedetineerden die al eerder ingesloten zijn geweest vinden de eigen telefoon een enorme vooruitgang ten opzichte van de andere inrichtingen waar slechts een beperkt aantal telefoons beschikbaar is. In andere inrichtingen moet men van te voren beltijd reserveren terwijl gedetineerden in DCL kunnen bellen wanneer ze willen. De kosten van het bellen naar een mobiele telefoon worden echter als veel te hoog ervaren en er is weinig privacy tijdens het bellen. Dit blijkt ook uit de survey: meer dan de helft van de gedetineerden geeft aan te weinig privacy te hebben tijdens het voeren van telefoongesprekken, 32 procent heeft voldoende privacy.

Ongeveer 38 procent vindt dat hij op tijd bij het bezoek wordt gebracht, een kwart heeft hier geen ervaring mee. De bezoeken zitten te snel vol; dit zou op meer dagen mogelijk moeten zijn, zo vinden gedetineerden in het groepsinterview. Ook tijdens het bezoekuur vindt 33 procent dat er te weinig privacy is, 29 procent heeft hier geen ervaring mee. Met het zien van kinderen heeft 44 procent geen ervaring, 38 procent geeft aan dat het door bezoektijden lastig is de kinderen te zien. Kortgestraften vertellen in de interviews dat zij voor die paar weken niet veel contact met de buitenwereld nodig hebben. Gedetineerden laten in de interviews weten dat zij altijd worden gevisiteerd als er bezoek is geweest of als men op transport gaat. Dit houdt in dat zij zich geheel moeten ontkleden, om vervolgens gecontroleerd te worden op het naar binnen smokkelen van zaken. Gedetineerden ervaren dit als mensonterend. Er zijn gedetineerden die om die reden niet gebruik maken van de mogelijkheid bezoek te ontvangen.

Circa 38 procent vindt het niet gemakkelijk spullen van buiten in te voeren, 23 procent heeft hier geen ervaring mee. Dit komt ook in de interviews naar voren: in vergelijking met een Huis van Bewaring kan in DCL niets ingevoerd worden. Meerdere gedetineerden geven aan het jammer te vinden dat zij bijvoorbeeld geen spelcomputer kunnen invoeren.

39 procent heeft geen ervaring in contactmogelijkheden met een advocaat, een kwart is tevreden over de mogelijkheden voor contact met de advocaat.

Techniek

Het comfort van de polsband is voor 38 procent onvoldoende, voor 35 procent is het voldoende. Uit de interviews komt naar voren dat het dragen van de polsband door de meeste gedetineerden als vervelend wordt ervaren; de band is erg groot, knelt aan de pols, is vervelend met slapen en zorgt bij enkelen voor uitslag. De gedetineerden weten wat de functie van de polsband is, maar zij zouden liever zien dat de polsband vervangen zou worden door een pasje of door een kleinere polsband in de vorm van een horloge. Enkelen geven aan dat je went aan de polsband. Het gebruik van het beeldscherm werd snel geleerd.

Over het algemeen vindt men het leuk dat er veel technische snufjes in de inrichting zitten. Over de mogelijkheden om het saldo op je rekening te raadplegen komt uit de gedetineerdersurvey geen duidelijke mening naar voren. Gedetineerden vinden het vervelend dat men de gangen na kan gaan via de techniek en vinden dat de techniek te vaak hapert; de telefoon stoort, geld verdwijnt of er wordt juist veel te veel gestort, boodschappenlijsten verdwijnen van het beeld en polsbanden doen het niet. Vooral met de winkel gaat het vaak nog mis. Ook komt het wel eens voor dat je twee dagen niet kunt bellen. Dit blijkt ook uit de interviews; de technische problemen zijn kinderziekten volgens de gedetineerden, maar deze duren nu wel erg lang. Enkele geïnterviewde gedetineerden hebben er vertrouwen in dat de problemen met de techniek in

de toekomst zullen verdwijnen. Als dit zo is, is het volgens een gedetineerde een goed plan om dit concept landelijk in te voeren.

4.6 Overige stellingen

De meeste geïnterviewde gedetineerden zijn tevreden over de zespersoonscel. Als voordelen geven zij de sociale contacten, 'het is gezelliger', 'je hebt aanspraak', 'de tijd gaat sneller', de sociale controle, 'gedetineerden zorgen voor elkaar', 'gedetineerden spreken elkaar aan op hun gedrag', en het contact met de buitenwereld, 'eigen telefoon', aan. Gedetineerden waarderen het telefoneren, het luisteren naar de radio, tv kijken en het regelen van activiteiten. De huisregels van de inrichting zijn bekend, maar de inrichting brengt gedetineerden niet voldoende op de hoogte van hun rechten.

Er zijn ook nadelen aan het verblijf op een zespersoonscel. Zo kunnen er irritaties met mede celgenoten ontstaan, is er weinig privacy en kan er groepsvorming ontstaan ('vijf tegen één'). De cel is groot genoeg voor 6 personen, er is voldoende ventilatie en er zijn voldoende voorzieningen. Aanbevelingen zijn: een grotere koelkast, grotere kledingkasten, meer keuzemogelijkheden in de winkel en goedkopere producten.

Als grootste nadeel wordt genoemd dat er geen onderscheid is tussen kort- en langverblijf. Zo kan het gebeuren dat een persoon met een celstraf van vier maanden op een cel zit met personen met een celstraf van een week, dit kan problemen opleveren. Zo hechten kortverblijvers minder waarde aan goede sociale contacten en zullen zij ook minder hun best doen om zich aan regels te houden, met achterliggend idee dat zij ieder moment naar huis kunnen. Er zou van te voren geselecteerd moeten worden; mensen die bij elkaar passen, moeten bij elkaar gezet worden (kortgestraften bij elkaar, verslaafden bij elkaar). Een gedetineerde stelt voor om gordijntjes bij de bedden te maken, zodat je mogelijkheden hebt je af en toe af te zonderen.

Er moet meer geld gestoken worden in de resocialisatie van mensen. Zo zouden daklozen en verslaafden niet zonder begeleiding moeten terugkeren naar de samenleving, zij plegen dan opnieuw een delict. Er zouden evaluatiegesprekken en gesprekken over de toekomst gehouden moeten worden. Ook zou er een spaarsysteem opgezet moeten worden, waar gedetineerden niet bij kunnen, zodat zij geld kunnen sparen voor als ze vrijkomen.

Er zijn gedetineerden die een eenpersoonscel prefereren. Mensen zouden moeten kunnen kiezen; gedetineerden die geen gezelschap willen, moeten kunnen kiezen voor een eenpersoonscel. Ongeveer 40 procent van de gedetineerden vindt het een probleem de cel met 5 anderen te moeten delen, 27 procent vindt dit geen probleem. Veel gedetineerden geven aan dat een zespersoonscel spanningen oplevert tussen gedetineerden, bovendien word je te veel afgeleid.

Circa 44 procent verblijft liever op een eenpersoonscel dan op een zespersoonscel, 33 procent verblijft liever op een zespersoonscel dan op een eenpersoonscel. Ongeveer 24 verblijft liever op een tweepersoonscel dan op een zespersoonscel, 42 procent verblijft liever op een zespersoonscel dan op een tweepersoonscel. Voor 38 procent bevalt het verblijf op een zespersoonscel in het algemeen slecht, 34 procent is het hier niet mee eens.

Ongeveer de helft van de gedetineerden denkt na detentie geen delict meer te plegen, de andere helft kan dit niet met zekerheid stellen. De meningen zijn verdeeld over de stelling dat het de fout van de gedetineerde is dat hij in detentie zit. De meesten verwachten na detentie wel een baan te vinden en verwachten een eerlijke kans te krijgen van de maatschappij; de toekomst wordt niet somber ingezien.

4.7 Samenvatting gedetineerdensurvey en interviews

Samenvattend zijn de gedetineerden tevreden over de sociale contacten, de sociale controle en de contacten met de buitenwereld in een zespersoonscel en ook de techniek (telefoon / tv) vinden zij in het algemeen goed, hoewel haperingen regelmatig voorkomen. De voornaamste klachten zijn dat er te weinig activiteiten/sport is en dat er te weinig mogelijkheden voor privacy zijn. Vorming zou beter aan moet sluiten bij de behoeften van gedetineerden. Bovendien zouden PIW-ers beter hun best moeten doen voor de gedetineerden.

4.8 Vergelijking gedetineerden

Verblijf tot 1 maand – verblijf langer dan 1 maand

Er is onderscheid gemaakt tussen kort verblijf (verblijf tot 1 maand) in DCL en lang verblijf (verblijf vanaf 1 maand). Dit onderscheid is bepaald ten aanzien van de gemiddelde verblijfsduur. Van de responderende gedetineerden verblijven 28 personen tot 1 maand in DCL en 34 personen langer dan 1 maand. Door middel van een t-toets is bekeken of gedetineerden die 'kort' verblijven verschillen in hun beleving van DCL van gedetineerden die 'lang' verblijven. Er zijn geen significante verschillen te ontdekken op de diverse belevingsaspecten (maaltijden, winkel, regels en rechten, hygiëne, activiteiten, gezondheid en discriminatie).

Detentieverleden

Van de responderende gedetineerden is het voor 22 personen de eerste keer dat zij gedetineerd zijn, voor 41 personen is dit niet de eerste keer. Door middel van een t-toets is bekeken of gedetineerden die voor de eerste keer in detentie zitten, verschillen in hun beleving van DCL in vergelijking met gedetineerden die niet voor de eerste keer

gedetineerd zijn. Er zijn geen significante verschillen te ontdekken op de diverse belevingsaspecten (maaltijden, winkel, regels en rechten, hygiëne, activiteiten, gezondheid en discriminatie).

Type cel tijdens eerdere detentie

Er is onderscheid gemaakt tussen gedetineerden afkomstig uit een éénpersoonscel en gedetineerden afkomstig uit een meerpersoonscel. Van de responderende gedetineerden die eerder in detentie hebben gezeten, zijn 27 personen eerder gedetineerd geweest in een éénpersoonscel en 14 personen in een meerpersoonscel. Door middel van een t-toets is bekeken of gedetineerden uit een éénpersoonscel, verschillen in hun beleving van DCL in vergelijking met gedetineerden uit een meerpersoonscel. Ten aanzien van de diverse belevingsaspecten (maaltijden, winkel, regels en rechten, hygiëne, activiteiten, gezondheid en discriminatie) is er een significant verschil te ontdekken op de ervaren gezondheid. Gedetineerden die tijdens eerdere detentie in een éénpersoonscel verbleven zijn significant negatiever over hun gezondheid en de gezondheidszorg in DCL dan gedetineerden die tijdens eerdere detentie in een meerpersoonscel verbleven.

4.9 Gedetineerdensurvey vergelijking

Om de beleving van detentie van gedetineerden in DCL te vergelijken met de beleving van alle gedetineerden in het gevangeniswezen, is het van belang de resultaten van de gedetineerdensurvey vergelijkbaar te maken met de gebruikte gedetineerdensurvey uit 2004.

In de gedetineerdensurvey van 2004 zijn schalen geconstrueerd op basis van een factoranalyse. Een factoranalyse is een analyse die het mogelijk maakt om gelijksoortige clusters in de data zichtbaar te maken (justitie, 2004). De gedetineerdensurvey in 2004 bevat na factoranalyse 14 factoren (door splitsing 16 schalen), deze zijn uiteindelijk samengevoegd tot 13 schalen.

De gedetineerdensurvey bestaat voor een groot gedeelte uit vragen die hetzelfde zijn als in de gedetineerdensurvey 2004. Tevens zijn er aanvullende vragen gesteld, specifiek voor detentieconcept Lelystad. Om de vergelijking met het gehele gevangeniswezen te kunnen maken, zijn deze vragen er voor deze vergelijking uit gelaten.

Na een eerste en eveneens uitgebreidere factoranalyse blijkt het inhoudelijk gezien niet mogelijk te zijn de verschillende items in te delen in factoren. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat het aantal respondenten dat de vragenlijst volledig in heeft gevuld klein is (26 personen hebben alle vragen van de gedetineerdensurvey beantwoord).

Op basis van de factoranalyse was het niet mogelijk schalen te ontwikkelen. Om toch een vergelijking met het totale gevangeniswezen te kunnen maken, zijn de schalen uit

‘gedetineerd in Nederland, 2004’ aangehouden. Door middel van een betrouwbaarheidsanalyse is bekeken of de verschillende vragen voldoende correleren met de schaal waarin zij zijn ingedeeld. Als maat voor betrouwbaarheid van de schaal als totaal is een Cronbach’s Alpha van 0.50 aangehouden. Dit is wellicht aan de lage kant (0.60 is ondergrens), maar zo konden meer schalen betrokken worden in de vergelijking. Het is mogelijk de betrouwbaarheid van de schalen te verhogen door onvoldoende correlerende items te verwijderen, echter dan zijn de schalen minder goed vergelijkbaar met de schalen uit ‘Gedetineerd in Nederland, 2004’¹⁷. Overigens dient te worden opgemerkt dat bij sommige schalen enkele vragen ontbreken die wel voorkomen in de schalen uit gedetineerd in Nederland, 2004 dit heeft te maken met de andere situatie in DCL. Schalen zijn aangepast aan de werkelijkheid binnen DCL. Hierdoor bestaan enkele schalen (zie bijlage 2) uit een klein aantal items.

De stellingen uit de survey hebben vijf antwoordmogelijkheden; helemaal mee oneens – mee oneens – niet mee oneens en niet mee eens – mee eens – helemaal mee eens. De range van scores loopt van 1 tot 5. De totale schaalscores zijn gedeeld door het aantal stellingen dat in deze schaal valt. Hierdoor wordt een score tussen de 1 en de 5 verkregen. Omdat het gemiddelde scores zijn, kunnen deze nu ook uit niet-gehele getallen bestaan. De stellingen die in de verschillende schalen vallen zijn te zien in bijlage 2.

In het rapport ‘gedetineerd in Nederland, 2004’ is voor de vaststelling van normen waaraan de scores of de beoordeling van gedetineerden moeten voldoen om als positief of negatief gezien te kunnen worden, gebruikt gemaakt van een statistische norm. Deze resulteert in de volgende terminologie:

Tabel 2 – Terminologie duiden schaalscores

score lager dan 2.50	negatief oordeel over de schaal of het schaalitem
score tussen de 2.50 en 2.75	licht negatief oordeel over de schaal of het schaalitem
score tussen de 2.75 en 3.25	niet negatief en niet positief oordeel
score tussen de 3.25 en 3.50	licht positief oordeel over deze schaal of het schaalitem
score hoger dan 3.50	positief oordeel over deze schaal of dit schaalitem

17 Zie voor betrouwbaarheid van de schalen, bijlage 2. De volgende schaal bleek niet voldoende betrouwbaar en is derhalve ook niet betrokken in de vergelijking met de gehele gedetineerdenpopulatie uit 2004: autonomie.

Tabel 3 – Vergelijking gemiddelde schaalscores Lelystad, totale gedetineerdenpopulatie, gedetineerdenpopulatie in Huizen van Bewaring en gedetineerden op Meerpersoonscellen

schalen	gemiddelde schaalscore Lelystad 2006	gemiddelde schaalscore alle gedetineerden 2004	gemiddelde schaalscore HvB	gemiddelde schaalscore MPC- gedetineerden ¹⁸
toekomstverwachting	3.34	3.46	3.44	3.46
rechten en regels	2.99	3.05	3.03	2.92
omgang met gedetineerden	3.57	3.68	3.67	3.93
omgang piw-ers	2.82	3.24	3.21	3.13
veiligheid	3.68	3.82	3.84	-
maatschappelijke integratie	2.40	2.53	2.49	2.55
dagbesteding	2.70	2.58	2.49	2.38
hygiëne	4.04	3.56	3.57	-
tevredenheid activiteit dagprogramma	2.67	3.11	3.07	-
contacten buitenwereld	3.02	3.06	3.00	-
zorgverleners	3.02	3.16	3.21	-
overige functionarissen	2.84	2.93	2.93	-

Op vrijwel alle schalen is voor DCL gemiddeld een neutraal of een (licht) positief oordeel te zien (N=46-53, de aantallen respondenten die alle vragen in een schaal hebben beantwoord). De scores op dagbesteding en op de activiteiten van het dagprogramma zijn licht negatief. Op de schaal maatschappelijke integratie wordt een negatieve score behaald.

In de tabel zijn eveneens schaalscores van andere populaties gedetineerden te zien, namelijk van: de totale populatie gedetineerden in 2004, gedetineerden in Huizen van Bewaring, en gedetineerden in meerpersoonscellen. Te zien is dat de verschillen in schaalscores tussen de verschillende populaties erg klein zijn; de scores op de verschillende schalen zijn nagenoeg hetzelfde¹⁹.

Vergeleken met de totale populatie gedetineerden in 2004 en de populatie gedetineerden in Huizen van Bewaring²⁰ is het oordeel van de gedetineerden in DCL op bijna alle schalen enigszins negatiever. De scores op de schalen ‘hygiëne’ en ‘dagbesteding’ zijn positiever. Vergeleken met gedetineerden in meerpersoonscellen (Moors et

¹⁸ Gegevens afkomstig uit Moors et al. (2004), gedetineerden in meerpersoonscellen. Op zes schalen bleek een vergelijking mogelijk; gegevens op de overige 6 schalen worden niet benoemd in het rapport van ‘Kiezen voor delen’ van Moors et al. (2004).

¹⁹ Verschillen konden niet met behulp van een t-toets getoetst worden, omdat ruwe data niet beschikbaar waren.

²⁰ De vergelijking met de populatie gedetineerden in Huizen van Bewaring wordt hier ook gemaakt, omdat dit, net zoals in DCL, gedetineerden betreft die relatief kort in een justitiële inrichting zitten.

al., 2004) zijn gedetineerden in DCL iets meer tevreden over de rechten en regels en dagbesteding, maar iets minder tevreden over de omgang met gedetineerden en PIW-ers, de maatschappelijke integratie en de toekomstverwachting. Zoals eerder gezegd zijn deze verschillen zo klein, dat hier geen verder conclusies aan verbonden kunnen worden.

4.10 Conclusie

Vanwege de lage respons van de gedetineerdersurvey moeten de resultaten afkomstig uit deze survey met voorzichtigheid geïnterpreteerd worden. Met de aanvullende informatie afkomstig uit de interviews kan toch een beeld worden geschetst van de beleving van DCL door gedetineerden.

Gedetineerden zijn over het algemeen positief over het eten, de regels en rechten, de hygiëne, de veiligheid en de contacten met de buitenwereld. Ook vinden zij dat er in DCL nauwelijks gediscrimineerd wordt. Tijdens detentie in DCL is vrijwel iedereen een keer beloofd. Gematigder is men over de eigen gezondheid, de techniek en het personeel. Het enige aspect waar gedetineerden duidelijk ontevreden over zijn, is over de activiteiten van het dagprogramma. Met name de vorming wordt niet hoog gewaardeerd, deze zou beter moeten aansluiten bij de behoeften van gedetineerden. Zo zou vorming zich bijvoorbeeld moeten richten op resocialisatie van mensen en op een goede voorbereiding voor terugkeer naar de maatschappij, in plaats van op onderwerpen die slechts enkele gedetineerden aanspreken (bijvoorbeeld alcohol en drugs).

Er zijn geen verschillen te ontdekken in de beleving van DCL tussen gedetineerden in DCL ten aanzien van duur van het verblijf en detentieverleden. Er is wel een significant verschil gevonden tussen gedetineerden die tijdens eerdere detentie in een éénpersoonscel verbleven en gedetineerden die in een meerpersoonscel verbleven; gedetineerden die tijdens eerdere detentie in een éénpersoonscel zaten, zijn negatiever over de gezondheid en gezondheidszorg in DCL.

Gedetineerden in DCL oordelen ongeveer hetzelfde over het verblijf als gedetineerden in overige penitentiaire instellingen. Zeer kleine verschillen zijn zichtbaar op diverse aspecten²¹.

Het beeld dat uiteindelijk naar voren komt is ambivalent te noemen; het verblijf op een zespersoonscel heeft voordelen, zo heb je veel sociale contacten, is er sociale controle en zijn er voldoende mogelijkheden voor contacten met de buitenwereld, maar aan de andere kant is er weinig privacy, is er te veel verveling, ontstaan er irritaties en werkt de techniek niet volledig.

21 De verschillen tussen beleving bij gedetineerden in DCL en de landelijke gedetineerdenpopulatie moeten met voorzichtigheid geïnterpreteerd worden, vanwege het kleine aantal responderende gedetineerden van DCL.

Zoals een gedetineerde al aan gaf: 'vastzitten is hoe dan ook erg zwaar en nutteloos, je moet psychisch sterk zijn om het aan te kunnen'. Dit geldt ook voor het verblijf op een zespersoonscel.

5 Personeelonderzoek

5.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden de gevolgen van de invoering van DCL voor de werksituatie en de beleving van het personeel beschreven. Tevens wordt een vergelijking gemaakt met de beleving van het personeel in het reguliere gevangeniswezen, namelijk met PIW-ers en, waar mogelijk, met personeel werkzaam in inrichtingen waar meerpersoonscellen in gebruik zijn.

De gegevens van DCL zijn afkomstig uit een vragenlijstonderzoek (BASAM-DJI) onder de PIW-ers en uit een groepsinterview met PIW-ers. De uitkomsten van de BASAM in DCL worden per aspect beschreven en, waar mogelijk, vergeleken met de uitkomsten van de BASAM 2004 die in de sector gevangeniswezen (uitgezonderd meerpersoonscellen) is afgenomen en met de uitkomsten van de BASAM die in justitiële inrichtingen met meerpersoonscellen is afgenomen (niet alle cellen zijn MPC, het gaat hierbij om een aantal cellen op een gang) (Moors, von Bergh, Bogaerts, van Poppel & van Kalmthout, 2004). De informatie afkomstig uit het groepsinterview zal een kwalitatieve aanvulling vormen op de uitkomsten van de BASAM in DCL.

In dit hoofdstuk wordt eerst nader ingegaan op de methode van het personeelonderzoek. Vervolgens worden het responspercentage en de mate van representativiteit bekeken. Daarna worden persoonskenmerken beschreven en deze worden vergeleken met de achtergrondkenmerken van een normgroep PIW-ers en van PIW-ers werkzaam in inrichtingen met meerpersoonscellen. In de daarop volgende paragrafen worden de resultaten van de BASAM, de vergelijking van de BASAM met andere populaties, de aanvullende vragen van BASAM DJI en overige informatie afkomstig uit het groepsinterview beschreven. Als laatste volgt de conclusie met daarin de belangrijkste resultaten van het personeelonderzoek.

5.2 Methode

BASAM

De Basisvragenlijst Amsterdam (BASAM) van de Universiteit van Amsterdam is een zelfbeoordelingsvragenlijst (Biessen en De Gilder, 1993) die sociale en psychologische aspecten en gevolgen van het beleid in de arbeidsorganisatie kwantificeert, zowel op afdelings- als op organisatieniveau. Het instrument wordt breed ingezet en evalueert naast taakaspecten ook sociale aspecten (Moors et al., 2005). De BASAM is

opgebouwd uit zes thema's en deze bestaan uit meerdere schalen. Alle items worden gescoord op een vijfpuntsschaal, waarbij men moet aangeven in welke mate een stelling van toepassing is op de persoon, '1= helemaal niet op mij van toepassing' en '5= helemaal op mij van toepassing' of '1=nooit' en '5= altijd'. Het betreft onderwerpen die 'door de tijd heen' voor iedere organisatie van belang zijn.

De zes thema's die bepalend zijn voor arbeidssatisfactie en derhalve ook met dit instrument onderzocht worden zijn: organisatie-structurele kenmerken; de inhoud van de taak; beloning; onderlinge verhoudingen; leiderschapsstijl en psychische en fysieke arbeidsomstandigheden. Aan deze BASAM is eveneens een aantal sectorspecifieke schalen toegevoegd, zoals veiligheidsbeleving door het personeel. De vragenlijst bevat een aantal vragen over de ervaring van het personeel met agressie en geweld; hier wordt bij de resultaten nader op in gegaan. Daarbij is de monitor agressie en geweld van het IVP afgenomen. Periodiek zet DJI de BASAM uit in het gevangeniswezen. Deze is dit jaar in DCL vervroegd afgenomen; er is voor gekozen geen aparte meting te doen, maar een meting als onderdeel van de landelijke meting die gepland staat voor april 2007

Groepsinterview

Er is één groepsinterview gehouden met zeven PIW-ers van DCL. Voor het groepsgeprek zijn vijf PIW-ers geselecteerd die eerder gewerkt hebben in Penitentiaire Inrichtingen (PI) met eenpersoonscellen. Verschillende onderwerpen komen aan bod, aan de hand van een semi-gestructureerde topic-list. Het afdelingshoofd / unitleider was bij dit gesprek niet aanwezig, zodat PIW-ers vrijuit konden spreken.

5.3 Responspercentage

De BASAM-vragenlijst werd uitgezet onder 13 PIW-ers en is door alle 13 PIW-ers ingevuld, de respons bedraagt 100 procent. Deze PIW-ers werken sinds 20 juni 2005 in DCL.

Echter, in DCL zijn 15 PIW-ers werkzaam, waarvan 2 PIW-ers korter dan een jaar binnen DJI werkzaam zijn. Deze twee medewerkers zijn te kort in dienst om zich een compleet oordeel over DCL te kunnen vormen, vandaar dat bij hen de BASAM voor dit huidige onderzoek niet is afgenomen. Nemen we deze werknemers in beschouwing, dan is de groep respondenten voor 87 procent representatief voor de medewerkers in DCL.

5.4 Persoonskenmerken

De PIW-ers die werkzaam zijn bij Detentie Concept Lelystad zijn hiervoor geselecteerd. Het zijn allen ervaren medewerkers die zeer gemotiveerd zijn. Zij hebben zelf gesolliciteerd naar deze functie en hebben een strikte selectieprocedure ondergaan. Daarna hebben zij een intensieve training gehad. De beloning is in vergelijking met andere PIW-ers hetzelfde, al hebben zij een extra mobiliteitsperiodiek ontvangen.

Persoonskenmerken deelnemers BASAM

De BASAM is ingevuld door 13 PIW-ers, waarvan 11 mannen en 2 vrouwen. De gemiddelde leeftijd bedraagt 41.2 jaar. De gemiddelde diensttijd van de PIW-ers is 10.2 jaar en het gemiddeld aantal jaren dat zij in de huidige functie werken is 7.8 jaar. Gemiddeld werken PIW-ers 33.7 uur per werk.

De hoogst afgeronde opleiding is voor 7 personen een MBO opleiding en voor 3 personen een LBO opleiding. Eén persoon heeft de mavo/mulo/ulo gedaan en twee personen hebben een HBO opleiding voltooid.

Persoonskenmerken deelnemers groepsinterview

Aan het groepsinterview hebben 7 PIW-ers deelgenomen, waarvan 5 mannen en twee vrouwen. Zij hebben allen als PIW-er in andere justitiële inrichtingen gewerkt. Vijf PIW-ers hebben eerder gewerkt in Penitentiaire Inrichtingen (PI) met eenpersoonscellen. Daarnaast hebben twee PIW-ers reeds ervaring opgedaan in PI's met twee gedeetineerden op een cel.

Vergelijking persoonskenmerken met totale populatie PIW-ers en MPC PIW-ers

Gezien het feit dat voor DCL 13 PIW-ers de BASAM hebben ingevuld, is het niet zinvol persoonskenmerken in percentages weer te geven. Dit bemoeilijkt een vergelijking met persoonskenmerken met de totale populatie PIW-ers en met de PIW-ers werkzaam op een meerpersoonscel. Kenmerken van deze groepen zijn te zien in tabel 1.

Tabel 1 – Achtergrondkenmerken MPC + totale populatie PIW-ers (Bron: Moors et al., 2004)

	MeerPersoonsCel (%)	Totale Populatie PIW-ers (%) ²²
Geslacht		
man	74,6	74,4
vrouw	22,9	25,6
onbekend	2,6	-
Leeftijd		
jonger dan 25 jaar	3,4	2,4
25-34 jaar	28,8	30,6
35 - 44 jaar	39,1	37,7
45 – 54 jaar	22,6	22,7
55 jaar of ouder	4,9	6,6
onbekend	1,1	-
Gemiddelde diensttijd (in jaren)	9,4	

Het percentage mannelijke PIW-ers bedraagt in DCL 85 procent. Dit verschilt in enige mate van de totale populatie PIW-ers en van PIW-ers op een MPC, zoals zichtbaar is in de tabel, echter doordat de populatie PIW-ers in DCL erg klein is, is dit moeilijk te vergelijken.

In de tabel is te zien dat de gemiddelde leeftijd zowel in de totale populatie PIW-ers als bij de PIW-ers van de MPC tussen de 35 en 44 jaar is. Dit geldt ook voor de medewerkers van DCL; hier is de gemiddelde leeftijd 41,2 jaar.

5.5 Resultaten

De gemiddelde scores van de 13 PIW-ers van DCL op de schalen van de BASAM worden weergegeven in tabel 2. De zes thema's met bijbehorende items zijn te zien in kolom één, daar is het thema 'justitie-specifieke onderdelen' aan toegevoegd. In de tweede kolom zijn de gemiddelde schaalscores van PIW-ers van DCL te zien, de derde kolom bevat de gemiddelde schaalscores van PIW-ers werkzaam in inrichtingen met meerpersoonscellen en de vierde kolom bevat de gemiddelde schaalscores van de normgroep PIW-ers. Significante verschillen in scores tussen DCL en de ande-

22 Kenmerken PIW-ers in zeven PI's, onderzocht door Moors et al. (2004). Landelijke gegevens over de totale populatie PIW-ers zijn ons (nog) niet bekend. De gegevens van de PIW-ers uit de zeven PI's vormen echter een goede afspiegeling. Hier zijn geen PIW-ers opgenomen die werkzaam zijn op meerpersoonscellen.

re populaties zijn aangegeven. De schaalscores lopen van 1 – 5; hoe hoger de schaal-scores, hoe gunstiger de uitkomst. Een hoge score op bijvoorbeeld agressie betekent dat er geen of nauwelijks sprake is van agressie.

Tabel 2 – Gemiddelde schaalscores

	detentie concept Lelystad	bewaarders MPC (Moors) ²³	normgroep PIW-ers
Inhoud van het werk			
autonomie	3,6		3,7
informatie uit eigen werk	3,6*		3,0*
belangrijkheid van de taak	3,9		3,8
ervaren zinvolheid van het werk	3,7		3,5
ervaren verantwoordelijkheid	3,9		4,1
kennis van de werkresultaten	3,8		3,7
rolconflict	3,4	3,7	3,8
rolonduidelijkheid	4,0	4,1	4,1
kwantitatieve werkbelasting	2,6	2,4	2,6
Houding t.o.v. chef en collega's			
sociaal emotioneel leiderschap	3,5		3,4
corrigerend leiderschap	3,2		2,9
stimulerend leiderschap	3,3		3,0
ondersteuning collega's	3,5		3,7
informatie krijgen	3,0		3,0
informatie geven	3,2		3,1
juistheid van beoordeling	3,4*		2,9*
Houding t.o.v. beloning			
hoeveelheid ontvangen beloning	2,2		2,4
instrumentaliteit beloning	2,4		2,8
Organisatie			
toegankelijkheid bedrijfsinstanties	2,8		2,9
structurering	3,1*	3,8*	3,5
Arbeidsomstandigheden			
fysieke arbeidsomstandigheden	3,2		3,3

23 Een vergelijking blijkt slechts op enkele schalen mogelijk te zijn; in het rapport van Moors et al. (2004) worden alleen cijfers genoemd voor die schalen waar significante verschillen zijn gevonden met eenpersoonscellen. De overige gegevens zijn niet bekend.

	detentie concept Lelystad	bewaarders MPC (Moors) ²³	normgroep PIW-ers
Organisatie-specifieke onderdelen			
aandacht voor verbetering	3,5*		2,9*
aandacht persoonlijke ontwikkeling	3,0*		2,5*
veiligheid	3,6	3,3	3,2
openheid in communicatie	3,2		3,3
conflict op de afdeling	3,5	3,8	3,6
agressie	3,7	3,6	3,5
integriteit	4,2		4,3
seksuele intimidatie	-		3,7
Justitie-specifieke onderdelen			
omgang met ingeslotenen	3,2	3,5	3,6
rooster	4,2 *	3,6*	3,4*
structuur	3,7	3,7	3,8

* Significante verschillen $p < 0.05$

5.5.1 Resultaten BASAM DCL

Te zien is dat op vrijwel alle aspecten een score > 3 wordt behaald; dit wil zeggen dat de meeste werkaspecten enigszins positief beoordeeld worden, een aantal worden duidelijk positief beoordeeld.

Het meest positief zijn de PIW-ers van DCL over het rooster; de mate waarin de verdeling van vrije avonden en weekenden over het rooster evenwichtig is, en over de integriteit; de mate waarin het personeel de persoonlijke integriteit beleeft, hierbij gaat het om misdrijven, protocollaire overtredingen en onacceptabel normatief gedrag (het overschrijden van waarden en normen). Het meest negatief zijn zij over de hoeveelheid ontvangen beloning en over de instrumentaliteit van de beloning; het geloof dat als iemand goed presteert, dit ook resultaat zal opleveren (in de zin van beloning). Relatief lagere scores worden behaald op kwantitatieve werkbelasting; de mate waarin het werk belastend is gezien de tijd die ervoor beschikbaar is (N.B. een lage score wil zeggen dat medewerkers meer werkbelasting ervaren) en op toegankelijkheid van de bedrijfsinstanties; de mate waarin medewerkers met hun problemen terecht kunnen bij de verschillende bedrijfsinstanties zoals het bedrijfsmaatschappelijk werk, de bedrijfsarts, de afdeling personeelzaken en de personeels-vertegenwoordiging.

Een relatief hoge score wordt behaald op rolonduidelijkheid; de mate waarin de eisen die in het werk gesteld worden duidelijk zijn. De hoge score duidt erop dat de eisen die aan het personeel gesteld worden voor hen duidelijk zijn. Dat is elders ook zo.

Voor de justitie-specifieke onderdelen worden eveneens scores > 3 behaald. Omgang met ingeslotenen geeft de mate aan waarin het personeel het idee heeft dat er steun en

hulp aan justitiabelen wordt geboden en structuur duidt op de mate waarin het personeel het idee heeft dat justitiabelen een duidelijke structuur wordt geboden.

Kwalitatief aanvullende informatie groepsinterview

In het personeelsinterview geven medewerkers aan dat zij het werken in DCL als een uitdaging zien; in DCL moet alles nog ontwikkeld worden. Het werk wordt als afwisselend ervaren; soms is het werk echter ook hectisch. Er is voldoende personeel, maar een reserve PIW-er zou prettig zijn; deze zou kunnen worden ingezet op het moment dat er technische problemen zijn. Over het algemeen is men tevreden met de inhoud van het werk.

De samenwerking tussen de PIW-ers is goed: 'Samen moeten we de klus klaren'. PIW-ers geven aan een zelfregulerend team te zijn; zij proberen problemen waar zij tegenaan lopen zoveel mogelijk zelf op te lossen. Vanuit het 'hoofdgebouw' ervaren PIW-ers echter veel tegenwerking en ook de GOR en de locatiedirecteur zijn tegen het concept, zo vinden de PIW-ers²⁴. Volgens de PIW-ers is dit niet zozeer vanwege de inhoud van het concept, maar vanwege het feit dat een verdere invoering van het concept banen zal gaan kosten. Er is een goede samenwerking met de betrokken ICT bedrijven.

Vanuit de organisatie zouden er veel duidelijkere regels moeten komen wie er wel en niet in de statische post mogen komen; nu zijn er vaak teveel mensen en dit zorgt voor onrust. Ook wordt het als storend ervaren dat er veel verschillende mensen rond lopen (bijvoorbeeld bezoekers, overig personeel etc.); ook dit zorgt voor teveel onrust. De statische post dient in DCL als personeelsruimte, maar deze is hier te klein voor en is hier eigenlijk ook niet voor bedoeld. Dit zorgt voor moeilijke arbeidsomstandigheden. Het team heeft hier zelf geen oplossing voor bedacht

Geïnterviewde medewerkers geven aan zich veilig te voelen, geen van hen heeft zich ooit bedreigd gevoeld.

5.5.2 Vergelijking BASAM met PIW-ers en MPC PIW-ers

Om tot een goede interpretatie van de gemiddelde schaalscores op de BASAM te komen, is het van belang deze te vergelijken met gemiddelde schaalscores van normgroepen. Het meest relevant is de vergelijking met PIW-ers werkzaam op een meerpersoonscel, zoals geëvalueerd in het rapport van Moors et al. (2004). In dit rapport is de invoering van meerpersoonscelgebruik geëvalueerd en worden de gevolgen voor de arbeidsomstandigheden, de veiligheid en het welbevinden van het personeel beschreven. Er is een verkorte BASAM uitgezet, waardoor een vergelijking niet op alle

24 Dit is de *beleving* van de geïnterviewde PIW-ers, wat niet automatisch wil zeggen dat dit ook daadwerkelijk het geval is. De locatiedirecteur is niet geïnterviewd.

schalen mogelijk is. Een vergelijking op alle schalen is gemaakt met een normgroep PIW-ers (at random), waarbij een volledige BASAM is afgenomen. De resultaten van deze vergelijkingen dienen met enige voorzichtigheid geïnterpreteerd te worden, omdat het aantal PIW-ers van DCL dat de BASAM heeft ingevuld klein is (N=13). Twee significante verschillen zijn gevonden tussen PIW-ers van DCL en PIW-ers werkzaam op een meerpersoonscel. Vergeleken met PIW-ers werkzaam op een meerpersoonscel zijn de PIW-ers van DCL negatiever over structurering. Dit wil zeggen dat zij minder tevreden zijn over de vastlegging van regels en bevoegdheden door de organisatie. Het feit dat het om een pilot gaat, zou kunnen verklaren dat men hier nog niet tevreden over is; in een pilot kan men verwachten dat regels en bevoegdheden nog niet eenduidig zijn vastgelegd. Bovendien zijn er in DCL zaken, bijvoorbeeld de techniek, die nog niet werken zoals deze bedoeld zijn. Echter, de evaluatie van Moors et al (2004) betrof ook een eerste fase (pilot) van invoering van meerpersoonscelgebruik; hier waren, in tegenstelling tot in DCL, de gevolgen voor veel aspecten van het dagelijks werk van de PIW-ers minder groot. In DCL ziet het werk er voor de PIW-ers anders uit, dit was bij de invoering van de Meerpersoonscellen minder het geval. Positiever zijn de PIW-ers van DCL over hun rooster; de mate waarin de verdeling van vrije avonden en weekenden over het rooster evenwichtig is. Dit kan verklaard worden vanuit het feit dat het avondprogramma per oktober 2004 is verdwenen en PIW-ers dagdiensten draaien van 9 uur. Rond de tijd dat men bezig was met het in-trekken van het avondprogramma, is de BASAM bij controlegroepen afgenomen. Niet overal was dit echter al gelukt, dit zou kunnen verklaren waarom PIW-ers in de controlegroepen minder positief zijn over het rooster. Verder zijn er geen belangrijke verschillen tussen DCL en PIW-ers op een meerpersoonscel gevonden en kan verondersteld worden dat de beleving van het personeel overeen komt. Vergeleken met de normgroep PIW-ers zijn PIW-ers van DCL positiever over 'Informatie uit werk'; zij kunnen beter uit hun werk opmaken of ze goed functioneren. Ook zijn medewerkers van DCL positiever over de mate waarin het leveren van goede prestaties en verbetering in het werk aandacht krijgt en de mate waarin het mogelijk is zich persoonlijk te ontwikkelen. Dit is een logisch verschil; in een pilot is er veel aandacht voor verbetering en persoonlijke ontwikkeling. Als laatste zijn zij positiever over de juistheid van beoordeling en over de mate waarin de verdeling van vrije avonden en weekenden over het rooster evenwichtig is.

5.5.3 Resultaten aanvullende vragen BASAM DJI (monitor agressie en geweld)

Om met behulp van de BASAM nog beter situaties in specifieke organisaties in kaart te kunnen brengen, is een aantal extra schalen ontwikkeld. Deze schalen betreffen onder andere ruimte voor ontplooiing en kwaliteitsdenken. Ook zijn er schalen ontwikkeld omtrent Agressie en Geweld. In een justitiële inrichting hebben medewerkers

een grotere kans om in aanraking te komen met agressie en geweld (Driessen, 2001) vandaar dat hier aanvullende vragen over zijn gesteld in de BASAM. Daarnaast is aan de BASAM de monitor Agressie en Geweld toegevoegd. De vragen in deze monitor richten zich op drie vormen van agressie, namelijk ongewenste seksuele aandacht, intimidatie en lichamelijk geweld. Hier zal worden beschreven in hoeverre PIW-ers van DCL hebben aangegeven dat zij hier in de afgelopen 12 maanden mee te maken hebben gehad.

Agressie en geweld door gedetineerden wordt door 7 van de 13 responderende medewerkers gemeld. Hiervan vermelden 4 (15 procent DCL versus 16 procent GW-breed) personen intimidatie, 2 personen seksuele aandacht (31 procent DCL versus 48 procent GW-breed) en 1 persoon (8 procent DCL versus 23 procent GW-breed) lichamelijk geweld. In vergelijking komt agressie en geweld door gedetineerden in Lelystad minder vaak voor dan GW-breed gezien. Agressie en geweld door een collega wordt door 3 van de 13 medewerkers gemeld; dit betreft intimidatie (15 procent DCL versus 17 procent GW-breed) en in 1 geval seksuele aandacht (8 procent DCL versus 9 procent GW-breed). De mate van voorkomen van agressie en geweld door een collega wijkt voor DCL niet af van de GW-breed gegevens. Agressie en geweld door meerdere collega's wordt door 1 persoon gemeld; het gaat hier om intimidatie, ditzelfde geldt ook voor agressie en geweld door leidinggevenden. Ook hier zijn geen opvallende verschillen met de GW-breed gegevens te zien.

Eén persoon geeft aan dat het vaak voor komt dat hij/zij alleen op een werkplek is (8 procent DCL versus 22 procent GW-breed); twee personen geven aan dat indien dit het geval is, men zich hierbij onveilig voelt (17 procent DCL versus 3 procent GW-breed). In DCL voelt men zich, indien alleen op de werkplek aanwezig, vaker onveilig in vergelijking met de GW-breed gegevens.

Aan de 13 medewerkers is gevraagd of zij klachten hebben die het gevolg zijn van agressie en geweld. 4 medewerkers geven aan als gevolg van agressie of geweld het plezier in het werk te hebben verloren, 3 medewerkers hebben serieus overwogen van baan te veranderen en twee medewerkers voelen zich vaak neerslachtig. Deze gegevens komen overeen met de GW-breed gegevens. Opvallend is dat in DCL niemand last heeft van beelden en herinneringen, van het mijden van personen, taken, plaatsen of gedachten en van het hebben van schrikreacties, als gevolg van agressie en geweld. Dit in tegenstelling tot de GW-breed gegevens.

Als gevolg van lichamelijk geweld hebben twee medewerkers licht letsel opgelopen (15 procent DCL versus 20 procent GW-breed) en twee medewerkers hebben ernstig letsel opgelopen (15 procent DCL versus 3 procent GW-breed), dit is iets meer dan GW-breed. Niet duidelijk is of dit zich in DCL heeft afgespeeld, of tijdens eerdere werkzaamheden elders in het gevangeniswezen.

Twee personen geven aan als gevolg van agressie en geweld wel eens minder goed gefunctioneerd te hebben. Eén persoon geeft aan wel eens verzuimd te hebben in de afgelopen twaalf maanden en één persoon geeft aan langer dan 4 weken verzuimd te

hebben als gevolg van agressie en geweld. Dit komt ongeveer overeen met de GW-breed gegevens.

Kwalitatief aanvullende informatie groepsinterview

Geïnterviewde PIW-ers van DCL geven in het interview aan zich in DCL nog nooit bedreigd te hebben gevoeld. Doordat gedetineerden een eigen telefoon hebben is er veel minder agressie in vergelijking met een normale gevangenis. In een 'reguliere' gevangenis is er voor 30 gedetineerden 1 telefoon, dit leverde veel ruzies en frustraties op. Onderling (gedetineerden) zijn er wel sneller conflictsituaties, maar deze worden of door gevangenen zelf opgelost of er kan direct worden ingegrepen doordat gevangenen conflicten snel kunnen melden.

5.6 Overige Informatie

Uit het groepsinterview komt naar voren dat met name met de techniek nog wel eens iets mis gaat in DCL. Zo komen problemen met de winkel regelmatig voor; geld wordt bij gedetineerden onterecht afgeschreven, spullen worden te laat geleverd of er kan helemaal niets besteld worden. PIW-ers krijgen hier veel klachten over, maar kunnen dit probleem niet oplossen. Ook met de polsband zijn vaak problemen; polsbanden gaan kapot, dit zorgt ervoor dat gedetineerden niet kunnen bellen en niets uit de winkel kunnen bestellen.

De techniek wordt echter wel steeds beter. Het tracking en tracing systeem, dat aangeeft waar gedetineerden zich bevinden, werkt goed. Ook over het agressiedetectiesysteem (ADS) is men erg te spreken. Ondanks dat vals alarm zo nu en dan voorkomt, werkt het systeem goed en met name 's nachts is het prettig; als er iets niet goed dreigt te gaan, heeft men dit sneller in de gaten.

De PIW-ers hebben klachten over de selectie van gedetineerden. Soms worden er gedetineerden met psychische problemen binnen DCL geplaatst, zij zijn vaak niet geschikt om met zes mensen op een cel te zitten. Dit levert problemen op. Echter, PIW-ers kunnen gedetineerden die toch niet geschikt blijken te zijn voor verblijf op een zespersoonscel, overplaatsen naar afdeling X. Een belangrijk voordeel van DCL is de sociale controle van gevangenen onderling; gevangenen corrigeren elkaar. Dit zorgt ervoor dat PIW-ers meer grip op de zaak hebben. Bijvoorbeeld het insluiten gaat 's avonds veel makkelijker doordat men elkaar als het ware 'de cel in trekt'. Er ontstaan weliswaar sneller conflictsituaties doordat er met zes personen op een cel eerder irritaties ontstaan, maar deze worden ook sneller gemeld (bijvoorbeeld door afdelingsreinigers). Doordat iedere gedetineerde een telefoon heeft, is er in DCL veel minder agressie in vergelijking met een normale gevangenis.

5.7 Conclusie

De beleving van het personeel en de waardering van hun werksituatie als gevolg van invoering van DCL is, zo blijkt uit de BASAM en het groepsinterview, in grote lijnen in overeenstemming met de controlegroepen. De enkele verschillen tussen de groepen zijn klein, maar worden hier toch besproken.

De waardering van de inhoud van het werk is hoog; zo is men in DCL positiever over de informatie uit eigen werk dan de normgroep PIW-ers.

De houding ten opzichte van de chef en collega's is positief, zo blijkt uit de BASAM. In DCL is men positiever over de juistheid van beoordeling dan de normgroep PIW-ers. Uit het interview blijkt dat de contacten tussen collega's onderling goed zijn, maar men ervaart wel tegenwerking vanuit 'het hoofdgebouw' en de locatiedirecteur.

De houding ten opzichte van de beloning is het minst positief; zowel op de hoeveelheid ontvangen beloning als op de instrumentaliteit van de beloning worden de laagste schaalscores behaald. Dit is echter ook bij de normgroep PIW-ers het geval.

Over de organisatie is de tevredenheid redelijk; de toegankelijkheid van bedrijfsinstanties krijgt een redelijke waardering. De structurering binnen de organisatie wordt in DCL minder positief beoordeeld dan door PIW-ers van een meerpersoonscel. Uit het interview blijkt dat vanuit de organisatie duidelijkere regels zouden moeten komen over het doel van de statische post (geen personeelsruimte!) en de hoeveelheid bezoekers binnen DCL op een dag. Voor PIW-ers in DCL is een wekelijkse teambijeenkomst gegarandeerd en zijn er meer teamdagen dan in een reguliere penitentiaire instelling.²⁵ De wekelijkse teambijeenkomst is wellicht een geschikt moment om een betere structurering aan te brengen.

Over de arbeidsomstandigheden is men tevreden evenals over de organisatie-specifieke onderdelen. Zo is men in vergelijking met de normgroep PIW-ers tevreden over de aandacht voor verbetering en persoonlijke ontwikkeling. Als laatste worden de justitie-specifieke onderdelen positief beoordeeld, met name het rooster.

Het voorkomen van agressie wordt gemeld door 7 van de 13 PIW-ers. Twee personen voelen zich tijdens het uitoefenen van hun werk wel eens onveilig en meerdere personen hebben klachten als gevolg van agressie en geweld; dit betreft met name het verlies in plezier van het werk. Er zijn enkele afwijkingen ten opzichte van de uitkomsten gevangeniswezen-breed gevonden: er is tegenover het personeel in DCL minder agressie en geweld door gedetineerden, een verklaring hiervoor kan zijn dat in DCL het Intern Bijstands Team binnen twee minuten ter plaatse is. Dit is anders dan

25 In reguliere inrichtingen komt het voor dat een teamoverleg niet plaats vindt, bijvoorbeeld vanwege ziekte of calamiteiten. In DCL moet er altijd vervanging zijn om het teamoverleg door te laten gaan en zal het dus niet voorkomen dat het overleg geannuleerd wordt.

in een reguliere instelling. Geweldsincidenten worden nu veel eerder afgehandeld door mensen van het IBT.

PIW-ers voelen zich alleen op de werkplek vaker onveilig; in DCL is iets vaker ernstig letsel opgelopen als gevolg van lichamelijk geweld. Omdat het aantal respondenten in DCL zeer klein is, dienen deze verschillen met voorzichtigheid geïnterpreteerd te worden. Geïnterviewde PIW-ers geven aan dat zij zich niet bedreigd voelen en dat er in DCL minder agressie richting personeel is. Echter, uit de aanvullende vragen van de BASAM blijkt agressie en geweld regelmatig voor te komen. Dit is een opmerkelijk verschil! Een verklaring hiervoor zou kunnen zijn dat PIW-ers in het groepsinterview deze gevoelige onderwerpen niet ter sprake wilden brengen.

Al met al is de waardering van het personeel van DCL voor verschillende aspecten van het personeelsbeleid in overeenstemming met de vergelijkingsgroepen. Het minst tevreden is men in DCL over de beloning. In vergelijking met de norm-groepen zijn er geen zeer opvallende verschillen.

Uit de interviews blijkt dat PIW-ers in DCL het werkt als uitdagend en afwisselend ervaren, al kan het soms ook erg hectisch zijn. Met de techniek gaat het nog regelmatig mis, maar het is in ontwikkeling. PIW-ers geven aan een zelfregulerend team te zijn; problemen proberen zij zoveel mogelijk zelf op te lossen. Het beeld dat naar voren komt uit de interviews is dat men tevreden is over het concept DCL.

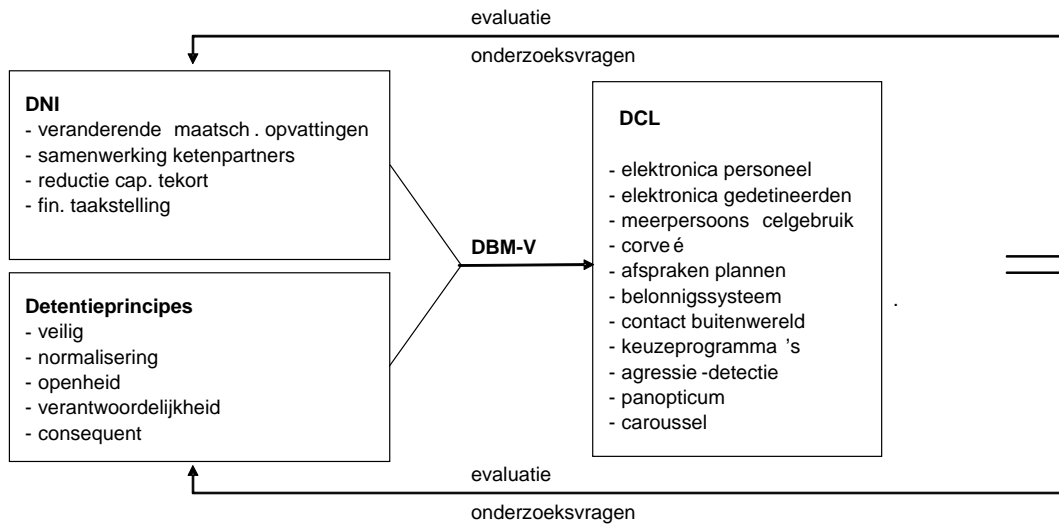
6 Slotanalyse

6.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden de onderzoeksvragen, zoals die in hoofdstuk één zijn geformuleerd, beantwoord. Met betrekking tot de evaluatie van DCL spelen een aantal beleidsontwikkelingen van de afgelopen jaren mede een rol. Programma's en projecten van DJI, zoals De Nieuwe Inrichting (DNI) en Detentie en Behandeling op Maat-Volwassenen hebben invloed gehad op de uiteindelijke totstandkoming van DCL. De relatie tussen DCL en de beleidsontwikkelingen is echter gecompliceerd omdat DCL en de genoemde programma's aanvankelijk in een aantal verschillende trajecten werden ontwikkeld.

De vraag is in hoeverre die unieke kenmerken van DCL bijdragen aan de realisatie van de doelstellingen van de diverse programma's binnen DJI. De analyse geschiedt aan de hand van het volgende schema:

Figuur 3 – Analyseschema DCL

6.2 Waarom zou de invoering van DCL kunnen bijdragen aan het bereiken van de vier in De Nieuwe Inrichting gestelde doelen?

Met betrekking tot de evaluatie van DCL spelen een aantal beleidsontwikkelingen van de afgelopen jaren mede een rol. Programma's en projecten van DJI, zoals DNI en DBM-V hebben invloed gehad op de uiteindelijke wijze waarop detentie in DCL wordt vormgegeven. Als uitgangspunt voor de evaluatie worden de doelstellingen van DNI genomen. Deze doelstellingen zijn:

- Aansluiten bij veranderende maatschappelijke opvattingen.
- Verbetering van de samenwerking met de ketenpartners.
- Reduceren van het capaciteitstekort.
- Realiseren van een financiële taakstelling.

Deze vier doelstellingen gelden voor het hele gevangeniswezen. DCL maakt hiervan slechts een onderdeel uit. Als op zichzelf staande penitentiaire inrichting kan DCL alleen niet de doelstellingen van DNI realiseren. Wel kan worden gekeken naar de wijze waarop detentie in DCL vorm krijgt en of die vorm van detentie een bijdrage zou kunnen leveren aan het realiseren van de doelstellingen van DNI.

Aan het eind van de vorige eeuw was er maatschappelijke onvrede over de wijze van sanctietoepassing. De reden daarvoor was een groot aantal heenzendingen van drugskoeriers en gedetineerden die met Individueel Versneld Ontslag (IVO) gingen door een capaciteitstekort bij DJI. Burgers werden hierdoor in hun rechtsgevoel aangetast. Door straffen adequaat en consequent toe te passen zou het toenemende gevoel van onveiligheid bij de burgers tegengegaan en het rechtsgevoel hersteld moeten worden. Binnen DJI ontstond eveneens het idee om gevangenen in te delen in bepaalde doelgroepen die onder verschillende regimes zouden komen te vallen, zodat er voor bepaalde groepen gevangenen minder kosten gemaakt zouden hoeven te worden. Voor de hele sector gevangeniswezen geldt op dit moment dat het capaciteitstekort is opgelost en dat heenzendingen en IVO praktisch niet meer voorkomen.

Het verlies van vertrouwen in de rechtsorde door burgers hing in het verleden sterk samen met het capaciteitstekort. In de beleving van de burger werden straffen niet meer uitgevoerd omdat er geen plaats was en als een straf al werd uitgevoerd dan werd de gestrafte toch zo weer naar huis gestuurd. De pilot DCL is te klein van omvang om het effect op de totale capaciteit te kunnen beoordelen maar met het plaatsen van zes personen op één cel is per gedetineerde in DCL minder oppervlak nodig. Daarmee wordt beoogd meer capaciteit te creëren op een kleiner oppervlak waarmee een aanzienlijke kostenbesparing gerealiseerd zou moeten worden. Met, onder andere, het bieden van meer capaciteit en een andere invulling van het regime worden straffen consequenter uitgevoerd en zou het rechtsgevoel hersteld moeten worden.

Daarnaast zou de wijze waarop detentie in DCL vorm wordt gegeven een aanzienlijke kostenbesparing moeten opleveren. Door de toepassing van elektronica, de architectuur van het gebouw en het carousselsysteem kan met aanzienlijk minder PIW'ers

worden volstaan. In DCL zijn zes PIW'ers werkzaam op 150 gedetineerden en dat moet een aanzienlijke besparing op de loonkosten opleveren.

6.3 Komen in DCL uitsluitend die gedetineerden terecht waar de inrichting voor bedoeld is?

DCL is een domein II inrichting met 150 plaatsen bestemd voor gedetineerden vanuit preventieve hechtenis na veroordeling in eerste aanleg en arrestanten vanuit de politiecel. De straf of het strafrestant van ingeslotenen in DCL mag niet meer dan vier maanden (119 dagen) bedragen.

Gedetineerden die in DCL worden ingesloten zijn voor tweederde (78 procent) afkomstig van het politiebureau of uit de vrije maatschappij (arrestanten) en 22 procent is in eerste aanleg veroordeeld en afkomstig uit een Huis van Bewaring (detentiefaseerders).

In DCL zijn, gedurende de onderzoeksperiode, geen gedetineerden ingesloten met een straf of strafrestant van meer dan vier maanden. De totale gemiddelde verblijfsduur van gedetineerden die de inrichting hebben verlaten over de periode januari tot en met december 2006 is 31 dagen.

Gedetineerden worden bij binnenkomst op de bad afdeling gescreend of zij geschikt zijn voor een verblijf op een zespersoonscel. Een contraïndicatie voor het verblijf op een zespersoonscel kan bijvoorbeeld een psychische stoornis zijn. Voorafgaand aan de opening van DCL was geschat dat maximaal 20 procent van de gedetineerden niet voor DCL geschikt zou zijn. Gedurende de periode januari – december 2006 zijn 119 gedetineerden op de afdeling met eenpersoonscellen geplaatst tot het einde van hun detentie of tot zij overgeplaatst werden. Dat is 19 procent van het totale aantal gedetineerden dat in DCL is ingesloten in de periode september – december 2007.

Op grond van deze gegevens kan worden geconcludeerd dat in DCL uitsluitend die gedetineerden worden geplaatst waarvoor de inrichting bedoeld is.

6.4 In hoeverre slaagt DCL erin DBM in de praktijk vorm te geven zoals dat in het specifieke geval van DCL bedoeld is?

Het probleem bij de beantwoording van deze onderzoeksvraag is dat er voor DCL vooraf geen uitgebreid programma van eisen of een projectplan is opgesteld. Het project is via de zogenaamde iteratieve werkwijze tot stand gekomen. Dit houdt in dat de uitvoerders in een vroeg stadium van een project al beginnen met implementeren om projectrisico's zo vroeg mogelijk op te sporen. Telkens als men een probleem ondervindt, wordt een oplossing gezocht en wordt de oplossing geïmplementeerd. De

werkwijze is vooral praktijkgericht en er wordt geen uitgebreide documentatie bijgehouden²⁶.

Voor de beantwoording van deze vraag is daarom uitgegaan van de detentieprincipes van DJI en de wijze waarop deze in DCL gestalte krijgen. Achtereenvolgens worden hier de vijf detentieprincipes besproken.

Veilige tenuitvoerlegging

Het gebruikte tracking & tracing systeem functioneert momenteel goed, gedetineerden kunnen door het hele gebouw worden gevolgd. Het gebruikte tracking & tracing systeem is echter oorspronkelijk niet bedoeld om gedetineerden overal te kunnen volgen. Door de architectuur van het gebouw en de inzet van de ambulante PIW'ers is er voldoende zicht op waar gedetineerden zich ophouden. Het tracking & tracing systeem was bedoeld om na te gaan of gedetineerden zich aan de gemaakte afspraken houden voor wat het programma betreft. Met behulp van het tracking & tracing systeem zou kunnen worden nagegaan of gedetineerden zich op het opgegeven tijdstip ook bevinden bij de activiteit waarvan zij aangegeven hadden die te volgen. Op basis van deze gegevens zou het systeem dan automatisch punten kunnen toekennen in het kader van het gehanteerde systeem van belonen. Het geautomatiseerde beloningssysteem functioneert echter nog niet.

Het tracking & tracing systeem wordt nu gebruikt in het kader van de veiligheid, als een paar extra 'ogen' voor de PIW'ers.

In enkele cellen in DCL is een agressiedetectiesysteem geïnstalleerd dat reageert op frequenties die de stem produceert bij angst of agressie. Het systeem blijkt te functioneren hoewel het af en toe ook reageert op gejuich tijdens, bijvoorbeeld, een voetbalwedstrijd. De PIW'ers zijn over het algemeen tevreden over het systeem en zien het als een aanvulling.

De gehanteerde systemen zijn, volgens opgave van personeel, relatief eenvoudig te bedienen. De gedetineerden zijn daarentegen wat minder tevreden, met name over het formaat van de polsband dat het tracking & tracing systeem herbergt en de storingen met de polsband. Het komt zeer regelmatig voor dat gedetineerden niet op hun touchscreen kunnen inloggen omdat de polsband niet functioneert. Ook het draagcomfort van de polsband laat te wensen over, met name als men wil slapen.

Gedurende de periode januari – december 2006 zijn er geen officiële meldingen geweest van incidenten tussen gedetineerden of tussen gedetineerden en personeel. Uit de interviews met gedetineerden is gebleken dat zich wel incidenten voordoen, maar dat deze meestal in de cel zelf, door mede-celgenoten worden gesust. Volgens de registratie en de interviews met personeelsleden hebben zich geen incidenten tussen

26 Zie bijvoorbeeld: P. Kroll, e.a., *Rational unified process made easy, a practitioners guide to the RUP*. Boston (Addison-Wesley) 2003.

personeel en gedetineerden voorgedaan. Uit de BASAM komt echter naar voren dat zich wel incidenten hebben voorgedaan.

Normalisering

Gedetineerden krijgen een dagprogramma aangeboden waarbij ze uit vijf activiteiten drie per dag kunnen kiezen. Van deze activiteiten zijn er twee verplicht, namelijk corvee en vorming. De overige drie, sporten, recreatie en luchten, kunnen de gedetineerden vrij kiezen. Overeenkomstig de oorspronkelijke plannen voor DBM-V/domein II ontbreekt in DCL de mogelijkheid om arbeid te verrichten.

Het corvee wordt door de gedetineerden in groepsverband uitgevoerd en tijdens het corvee worden niet alleen de cellen maar ook de gangen schoongemaakt. Over de inhoud van de vorming zijn gedetineerden niet tevreden. Het aangeboden programma spreekt ze niet aan en het programma dat de e-learning biedt sluit niet aan bij hetgeen er tijdens de groepsdiscussies aan de orde komt.

Afspraken met, bijvoorbeeld, de medische dienst zouden via het touchscreen gemaakt moeten kunnen worden. Ten tijde van het onderzoek werkte deze functionaliteit echter nog niet. Het touchscreen wordt overwegend gebruikt voor de telefoon, televisie en de radio. De overige functies van het touchscreen, zoals de rekening courant en de toegang tot de winkel, werken niet of maar in zeer beperkte mate.

Openheid

DCL biedt een programma van vijf activiteiten waaruit gedetineerden drie moeten kiezen. De gedetineerden geven zelf aan het onderdeel vorming het minst te waarderen. Gedetineerden zijn verplicht drie activiteiten te doen per dag en vrijwel alle gedetineerden houden zich hier ook aan. Uit de interviews kwam naar voren dat een aantal gedetineerden zich verveelt in DCL omdat er niet genoeg te doen is. Met name missen zij de arbeid die in andere PI's wel wordt aangeboden.

DCL biedt de mogelijkheid om bezoek te krijgen en om telefonisch contact met de buitenwereld op te nemen. Het feit dat gedetineerden individueel over een telefoon beschikken wordt door alle gedetineerden als uitermate positief gewaardeerd. Het is mogelijk om op elk gewenst moment, mits het saldo toereikend is, te bellen zonder eerst telefoontijd te moeten reserveren. Vrijwel alle gedetineerden maken hier gebruik van. Een telefoonkaart als beloning is dan ook zeer geliefd.

DCL is in januari 2006 toegevoegd aan de PI Lelystad en maakt daarbij ook gebruik van de bestaande voorzieningen van de PI. Bezoek gaat bijvoorbeeld via de hoofdingang, langs de bewaking. Met de komst van 150 gedetineerden voor DCL, sinds september 2006, is ook het aantal bezoekers toegenomen. Dit heeft ertoe geleid dat de veiligheidsprocedures bij de ingang soms dermate lang in beslag namen dat bezoekers soms de helft van de bezoektijd misten. Gedetineerden die korte tijd in DCL moeten verblijven geven aan niet veel gebruik te maken van bezoeken. Ook zijn er gedetineerden die vanwege het visiteren geen gebruik maken van de bezoeken.

Eigen verantwoordelijkheid

De PIW'er heeft in DCL een wezenlijk andere rol dan in andere inrichtingen. In andere inrichtingen is de PIW'er het aanspreekpunt voor de gedetineerde en moet de PIW'er verschillende zaken regelen omdat de gedetineerde daartoe niet zelf in staat wordt gesteld. In deze inrichtingen brengt dit een risico op hospitalisering met zich mee.

Veel van deze begeleidende taken worden in DCL echter aan de gedetineerde zelf overgelaten of worden door celgenoten gedaan. Een gedetineerde die binnenkomt krijgt van celgenoten uitgelegd hoe het touchscreen werkt en wat de gang van zaken in DCL is. Verder is de gedetineerde er zelf voor verantwoordelijk om zijn eigen maaltijden op te warmen, corvee te doen en zijn eigen was te doen. De samenwerking van gedetineerden bij de uitvoering van de huishoudelijke taken verschilt per cel. In sommige cellen wordt gemeenschappelijk gegeten, gekookt en gewassen in andere cellen doet elke gedetineerde dat individueel. Het onderdeel corvee gebeurt wel altijd in groepsverband omdat dat verplicht is. Gedetineerden die zich trachten te onttrekken aan het corvee worden daar door celgenoten veelal op aangesproken. Volgens gedetineerden is er een verschil tussen degenen die wat langer zitten en degenen die een korte straf uitzitten. Met name gedetineerden die minder dan twee weken moeten zitten, willen zich nog wel eens aan de groep onttrekken omdat zij toch na korte termijn weer weg zijn.

De gedetineerde die zich aan het programma houdt, dat wil zeggen drie activiteiten per dag doet, komt in aanmerking voor een beloning. Het beloningssysteem zou automatisch moeten werken, onder meer op grond van het tracking & tracing systeem, maar dat functioneert nog niet. Beloningen worden nu toegekend op grond van de beoordeling door PIW'ers. De beloning die het meest gewaardeerd wordt door de gedetineerden is de telefoonkaart. Degenen die zeggen dat zij geen contacten buiten de PI hoeven te onderhouden kiezen doorgaans voor de 'kraskaart' (een pakje shag). Tijdens de interviews vertelden gedetineerden de beloning niet zo op prijs te stellen ("een doekje voor het bloeden"), maar feit is wel dat elke gedetineerde zijn beloning ophaalt als hij ervoor in aanmerking komt. Het verstrekken van de beloning gebeurt volgens hen redelijk eerlijk, ofschoon de beloningen nog steeds op grond van subjectieve waarnemingen door de PIW'ers worden verstrekt.

Gedetineerden hebben over het algemeen geen moeite met de inzet van elektronica, vooral omdat zij ieder individueel een touchscreen hebben en een eigen telefoonaansluiting. Wel storend vinden zij de regelmatig optredende fouten in de elektronica maar kunnen daar ook wel weer begrip voor opbrengen omdat DCL zich nog in de pilotfase bevindt.

Consequente benadering

Voor het grootste gedeelte van de gedetineerden en vrijwel het voltallige personeel blijkt dat de regels en procedures in DCL duidelijk zijn. Het is echter nog niet moge-

lijk onderdelen van procedures geautomatiseerd uit te voeren, zoals het beloningssysteem, omdat de elektronica (nog) niet volledig functioneert. Een consequente benadering wordt door PIW-ers nagestreefd, maar kan door de falende techniek nog niet technisch ondersteund worden. De techniek die wel werkt wordt door personeel en gedetineerden als positief ervaren, al ervaren gedetineerden wel meer afstand tot het personeel.

6.5 Wat zijn de gevolgen van de invoering van DCL voor de werksituatie en de beleving van het personeel?

De beleving van het personeel en de waardering van hun werksituatie als gevolg van invoering van DCL is, zo blijkt uit de BASAM en het groepsinterview, in grote lijnen in overeenstemming met de controlegroepen. De enkele verschillen tussen de groepen zijn klein, maar worden hier toch besproken.

De waardering van de inhoud van het werk is hoog; zo is men in DCL positiever over de informatie uit eigen werk dan de normgroep PIW-ers.

De houding ten opzichte van de chef en collega's is positief, zo blijkt uit de BASAM. In DCL is men positiever over de juistheid van beoordeling dan de normgroep PIW-ers. Uit het interview blijkt dat de contacten tussen collega's onderling goed zijn, maar men ervaart wel tegenwerking vanuit 'het hoofdgebouw'.

De houding ten opzichte van de beloning is het minst positief; zowel op de hoeveelheid ontvangen beloning als op de instrumentaliteit van de beloning worden de laagste schaalscores behaald. Dit is echter ook bij de normgroep PIW-ers het geval.

Over de organisatie is de tevredenheid redelijk; de toegankelijkheid van bedrijfsinstanties krijgt een redelijke waardering. De structurering binnen de organisatie wordt in DCL minder positief beoordeeld dan door PIW-ers van een meerpersoonscel. Uit het interview blijkt dat vanuit de organisatie duidelijkere regels zouden moeten komen over het doel van de statische post (geen personeelsruimte!) en de hoeveelheid bezoekers binnen DCL op een dag. Voor PIW-ers in DCL is een wekelijkse teambijeenkomst gegarandeerd en zijn er meer teamdagen dan in een reguliere penitentiaire instelling²⁷. De wekelijkse teambijeenkomst is wellicht een geschikt moment om een betere structurering aan te brengen.

Over de arbeidsomstandigheden is men tevreden evenals over de organisatie-specifieke onderdelen. Zo is men in vergelijking met de normgroep PIW-ers tevreden over de aandacht voor verbetering en persoonlijke ontwikkeling. Als laatste worden de justitie-specifieke onderdelen positief beoordeeld, met name het rooster.

27 In reguliere inrichtingen komt het voor dat een teamoverleg niet plaats vindt, bijvoorbeeld vanwege ziekte of calamiteiten. In DCL moet er altijd vervanging zijn om het teamoverleg door te laten gaan en zal het dus niet voorkomen dat het overleg geannuleerd wordt.

Het voorkomen van agressie wordt gemeld door 7 van de 13 PIW-ers. Twee personen voelen zich tijdens het uitoefenen van hun werk wel eens onveilig en meerdere personen hebben klachten als gevolg van agressie en geweld; dit betreft met name het verlies in plezier van het werk. Er zijn enkele afwijkingen ten opzichte van de uitkomsten gevangeniswezen-breed gevonden: er is tegenover het personeel in DCL minder agressie en geweld door gedetineerden, een verklaring hiervoor kan zijn dat in DCL het Intern Bijstands Team binnen twee minuten ter plaatse is. Dit is anders dan in een reguliere instelling. Geweldsincidenten worden nu veel eerder afgehandeld door mensen van het IBT.

PIW-ers voelen zich alleen op de werkplek vaker onveilig; in DCL is iets vaker ernstig letsel opgelopen als gevolg van lichamelijk geweld. Omdat het aantal respondenten in DCL zeer klein is, dienen deze verschillen met voorzichtigheid geïnterpreteerd te worden. Geïnterviewde PIW-ers geven aan dat zij zich niet bedreigd voelen en dat er in DCL minder agressie richting personeel is. Echter, uit de aanvullende vragen van de BASAM blijkt agressie en geweld regelmatig voor te komen. Dit is een opmerkelijk verschil! Een verklaring hiervoor zou kunnen zijn dat PIW-ers in het groepsinterview deze gevoelige onderwerpen niet ter sprake wilden brengen.

Al met al is de waardering van het personeel van DCL voor verschillende aspecten van het personeelsbeleid in overeenstemming met de vergelijkingsgroepen. Het minst tevreden is men in DCL over de beloning. In vergelijking met de norm-groepen zijn er geen zeer opvallende verschillen.

Uit de interviews blijkt dat PIW-ers in DCL het werkt als uitdagend en afwisselend ervaren, al kan het soms ook erg hectisch zijn. Met de techniek gaat het nog regelmatig mis, maar het is in ontwikkeling. PIW-ers geven aan een zelfregulerend team te zijn; problemen proberen zij zoveel mogelijk zelf op te lossen. Het beeld dat naar voren komt uit de interviews is dat men tevreden is over het concept DCL.

6.6 Hoe wordt DCL beleefd door de gedetineerden?

Vanwege de lage respons van de gedetineerdersurvey moeten de resultaten afkomstig uit deze survey met voorzichtigheid geïnterpreteerd worden. Met de aanvullende informatie afkomstig uit de interviews kan toch een beeld worden geschetst van de beleving van DCL door gedetineerden.

Gedetineerden zijn over het algemeen positief over het eten, de regels en rechten, de hygiëne, de veiligheid en de contacten met de buitenwereld. Ook vinden zij dat er in DCL nauwelijks gediscrimineerd wordt. Tijdens detentie in DCL is vrijwel iedereen een keer beloond. Gematigder is men over de eigen gezondheid, de techniek en het personeel. Het enige aspect waar gedetineerden duidelijk ontevreden over zijn, is over de activiteiten van het dagprogramma. Met name de vorming wordt niet hoog ge-

waardeerd, deze zou beter moeten aansluiten bij de behoeften van gedetineerden. Zo zou vorming zich bijvoorbeeld moeten richten op resocialisatie van mensen en op een goede voorbereiding voor terugkeer naar de maatschappij, in plaats van op onderwerpen die slechts enkele gedetineerden aanspreken (bijvoorbeeld alcohol en drugs).

Er zijn geen verschillen te ontdekken in de beleving van DCL tussen gedetineerden in DCL ten aanzien van duur van het verblijf en detentieverleden. Er is wel een significant verschil gevonden tussen gedetineerden die tijdens eerdere detentie in een éénpersoonscel verbleven en gedetineerden die in een meerpersoonscel verbleven; gedetineerden die tijdens eerdere detentie in een éénpersoonscel zaten, zijn negatiever over de gezondheid en gezondheidszorg in DCL.

Gedetineerden in DCL oordelen ongeveer hetzelfde over het verblijf als gedetineerden in overige penitentiaire instellingen. Zeer kleine verschillen zijn zichtbaar op diverse aspecten²⁸.

Het beeld dat uiteindelijk naar voren komt is ambivalent te noemen; het verblijf op een zespersoonscel heeft voordelen, zo heb je veel sociale contacten, is er sociale controle en zijn er voldoende mogelijkheden voor contacten met de buitenwereld, maar aan de andere kant is er weinig privacy, is er te veel verveling, ontstaan er irritaties en werkt de techniek niet volledig.

Zoals een gedetineerde al aan gaf: ‘vastzitten is hoe dan ook erg zwaar en nutteloos, je moet psychisch sterk zijn om het aan te kunnen’. Hetgeen door de gedetineerden als het grootste voordeel wordt ervaren door de gezelligheid en de aanspraak wordt tegelijkertijd ervaren als het grootste nadeel door het gebrek aan privacy.

6.7 Wat zijn de kosten van DCL per plaats?

Een berekening van de kosten per plaats van DCL kon in het kader van dit onderzoek niet worden uitgevoerd. Een aantal financiële gegevens die noodzakelijk zijn voor een kostenberekening zijn namelijk nog niet bekend of zijn nog niet verdeeld tussen de verschillende partijen die een rol spelen bij DCL:

- Kosten die aan DCL of aan de PI Lelystad moeten worden toegeschreven zijn nog niet bekend of verdeeld.
- De kosten van het IVT zijn nog niet verdeeld tussen DCL en de PI Lelystad.
- Er is nog geen exacte verdeling tussen het eigenaarsdeel en het gebruikers (huurders)deel van kosten van DCL.
- Afschrijvingskosten voor het gebouw ten bedrage van €700.000 zijn nog niet verdeeld tussen DCL, DJI en het project.

28 De verschillen tussen beleving bij gedetineerden in DCL en de landelijke gedetineerdenpopulatie moeten met voorzichtigheid geïnterpreteerd worden, vanwege het kleine aantal responderende gedetineerden van DCL.

- De kosten van de personele inzet in het kader van automatisering zijn nog niet toegerekend en verdeeld over project-, initiële en vaste kosten.
- De kosten voor de aanschaf van nieuwe elektronica zijn nog niet verdeeld over project-, ontwikkel- en vaste kosten.

De kosten van een plaats in DCL waren berekend op 112,72. Een definitieve kostenberekening kan echter nog niet plaatsvinden voordat over bovenstaande punten duidelijkheid is verkregen. Een onderzoek daarnaar is inmiddels intern door DJI opgestart.

6.8 Besluit

Gedurende de hele periode januari – december 2006 hebben technische problemen een rol gespeeld bij de tenuitvoerlegging van de vrijheidsstraffen in DCL. Een aantal functionaliteiten waarin was voorzien bij de opzet hebben gedurende de hele periode niet gewerkt. Dit leidde tot irritaties bij zowel personeel als gedetineerden. Oplossingen voor de falende techniek werden ter plaatse bedacht en veelal betekende dit dat men aan ‘oude’ werkwijzen moest vasthouden, zoals het werken met briefjes, waarvan het juist de bedoeling was deze af te schaffen.

Ondanks dat DCL zwaar leunt op de techniek en dat de techniek het op een aantal aspecten heeft laten afweten, kan worden geconcludeerd dat DCL wel heeft gewerkt gedurende het afgelopen pilotjaar. De volgende factoren lijken daar een belangrijke bijdrage aan geleverd te hebben:

- Het personeel is van te voren geselecteerd op motivatie en bereidheid om in een experimentele omgeving te werken. Het experiment zou, volgens één van de respondenten, allang zijn stilgelegd als hier niet op geselecteerd zou zijn.
- Er worden voortdurend ad hoc oplossingen bedacht voor het falen van de techniek. Het personeel is in dat opzicht creatief en oplossingsgericht.
- De architectuur van het gebouw en het carrouselstelsel leveren een belangrijke bijdrage aan het feit dat er met minder PIW'ers kan worden volstaan om 150 gedetineerden te bewaken.

Er wordt meer verantwoordelijkheid bij de gedetineerden gelegd waardoor zij meer zelfredzaam zijn dan in andere PI's. Deze zelfredzaamheid wordt ook bevorderd door de inzet technische voorzieningen, zoals het touchscreen. Dit betekent voor de PIW'ers voor een deel een ontlasting van hun taak.

Voordat zou worden besloten om DCL verder uit te rollen zouden echter eerst alle technische problemen opgelost moeten worden.

7 Samenvatting en conclusies

7.1 Samenvatting

7.1.1 Doel- en vraagstelling van het onderzoek

In opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek en Documentatiecentrum (WODC) van het Ministerie van Justitie heeft het ITS onderzoek uitgevoerd naar het Detentie Concept Lelystad (DCL) om te evalueren of DCL erin slaagt om Detentie en Behandeling op Maat (DBM) in de praktijk vorm te geven en hoe dit door gedetineerden en personeel wordt ervaren. Het onderzoek is uitgevoerd in de periode van september 2006 tot en met januari 2007, middels dit rapport is hier verslag van gedaan.

Bij de evaluatie staat de volgende onderzoeksvraag centraal: In hoeverre draagt het DCL bij aan de vier uitgangspunten zoals die zijn geformuleerd in De Nieuwe Inrichting (DNI) en voldoet DCL aan de normen van DBM en de vijf detentieprincipes van Dienst Justitiële inrichtingen (DJI)?

Deze onderzoeksvraag is verder uitgewerkt in zes deelvragen:

1. waarom zou de invoering van DCL kunnen bijdragen aan het bereiken van de vier in DNI gestelde doelen? Welke principes en mechanismen zouden hiervoor moeten zorgen? Bestaat daarvoor een theoretische onderbouwing?
2. Komen in DCL uitsluitend die gedetineerden terecht waar de inrichting voor bedoeld is?
3. In hoeverre slaagt DCL erin om DBM in de praktijk vorm te geven zoals dat in het specifieke geval van DCL is bedoeld? Met andere woorden: in hoeverre realiseert men binnen DCL een activiteitenprogramma, beveiliging en zorg op de wijze zoals beoogd is, conform de geformuleerde detentieprincipes en de vertaling daarvan in dimensies van bejegening en regime? Welke knelpunten doen zich hierbij voor?
4. Wat zijn de gevolgen van de invoering van DCL voor de werksituatie en de beleving van het personeel, in vergelijking met die van personeel in een soortgelijke situatie wat betreft de categorie gedetineerden?
5. Hoe wordt DCL beleefd door de gedetineerden, in vergelijking met de beleving van gedetineerden in tweepersoonscellen?
6. Wat zijn de kosten van DCL per plaats en hoe verhouden die zich tot de kosten van een vergelijkbare plaats in een inrichting (Huis van Bewaring)?

7.1.2 Onderzoeksopzet

Om de onderzoeksvragen te beantwoorden zijn zes deelonderzoeken uitgevoerd. In het onderzoek is nagegaan op welke manier de doelstellingen van De Nieuwe inrichting en de detentieprincipes van DJI concreet worden vormgegeven in DCL. De methoden die zijn gehanteerd om de onderzoeksvragen te beantwoorden zijn de volgende:

- *Literatuur- en documentenstudie* naar de veranderende opvattingen ten aanzien van de uitvoering van straffen en de neerslag daarvan in het beleid. Achtergrondliteratuur over deze veranderingen en verschillende beleidsstukken ten aanzien van het Veiligheidsprogramma, Modernisering Sanctietoepassing, De Nieuwe Inrichting en Detentie en Behandeling op Maat is daarbij bestudeerd.
- *Interviews met sleutelinformanten* om informatie te verzamelen over het beleid en de wijze waarop dat wordt vormgegeven in DCL. Vertegenwoordigers van de volgende organisaties zijn geïnterviewd: directie en beleidsafdelingen DJI; Penitentiaire Inrichtingen Flevoland; Projectorganisatie DCL en Directie, leidinggevenden en medewerkers DCL.
- *Personeelsonderzoek* bestaande uit een groepsinterview met zeven Penitentiair Inrichtingwerkers (PIW-ers) en het afnemen van de BASAM bij het personeel van DCL.
- *Gedetineerdenonderzoek* bestaande uit een groepsinterview met negen gedetineerden van de DCL, acht individuele interviews met gedetineerden en de afname van de gedetineerdersurvey (aangepaste DKS) bij alle gedetineerden van DCL.
- *Kostenonderzoek* door middel van interviews met financiële medewerkers van DJI. Het maken van een kostprijsberekening is niet mogelijk gebleken. Daarom is er voor gekozen om door middel van interviews inzicht te krijgen in de systematiek volgens welke een kostprijsberekening zou moeten plaatsvinden.
- *Onderzoek registratiesysteem* om het functioneren van elektronische systemen te evalueren. Tijdens uitvoering van het onderzoek is gebleken dat de elektronica nog niet naar behoren functioneerde. Daarom is voor het onderzoek gebruik gemaakt van gegevens die wel beschikbaar waren.

7.1.3 Maatschappij, Veiligheid en Detentie

Op het gebied van maatschappelijke veiligheid hebben zich in Nederland, na onvrede in de samenleving, ontwikkelingen voorgedaan. Dit heeft geleid tot een bijstelling van het beleid en de uitvoering bij het Ministerie van Justitie en de Dienst Justitiële inrichtingen; concreet leidde dit tot het project Modernisering Sanctietoepassing waarvan het accent tegenwoordig ligt op het verbeteren van de kwaliteit en effectivi-

teit van het sanctiestelsel. Een van de concrete maatregelen binnen het programma is het toepassen van meerpersoonscelgebruik.

In het kader van de Modernisering Sanctietoepassing moest ook DJI zijn werkwijze veranderen, dit leidde tot het veranderproces genaamd *De Nieuwe Inrichting* met als doelstellingen:

- aansluiten bij veranderde maatschappelijke opvattingen;
 - verbetering samenwerking met ketenpartners;
 - reduceren van het capaciteitstekort;
 - realiseren van de financiële taakstelling.
-
- Deze doelstellingen zijn later uitgewerkt in een nieuwe visie op detentie, onder de naam *Detentie en Behandeling op Maat-Volwassenen*, met als uitgangspunt dat iedere gedetineerde verantwoordelijk is voor zijn eigen gedrag en daar ook op aangesproken wordt. De doelen die met DBM-V worden nagestreefd zijn dezelfde als die van DNI. Om dit te realiseren is een functionele driedeling in groepen (domeinen) gedetineerden gemaakt:
 - Preventief gehechten (domein 1): voor gedetineerden die zich in preventieve hechtenis bevinden is de detentie tot aan de veroordeling in eerste aanleg primair gericht op het optimaal faciliteren van de rechtsgang.
 - Kortverblijvenden (domein 2): voor gedetineerden met een straf of strafrestant van maximaal vier maanden na veroordeling in eerste aanleg is de detentie gericht op het uitvoeren van de opgelegde vrijheidsstraf of vrijheidsbenemende maatregel en op de praktische ondersteuning van de voorbereiding op de terugkeer in de samenleving.
 - Langverblijvenden (domein 3): voor gedetineerden met een netto straf of strafrestant van meer van vier maanden na veroordeling in eerste aanleg is de detentie gericht op het uitvoeren van de opgelegde vrijheidsstraf of vrijheidsbenemende maatregel. Naast praktische ondersteuning bij de terugkeer in de samenleving zullen voor een daartoe geschikte en gemotiveerde groep, erkende gedragsinterventies worden ingezet. In de aanloop op de terugkeer in de samenleving kunnen mogelijkheden worden geboden om korter of langer buiten de inrichting te verblijven, als dit op basis van de risico-inschatting verantwoord wordt geacht.

Bij de tenuitvoerlegging van straf spelen vijf *detentieprincipes* van DJI een belangrijke rol:

- veilige tenuitvoerlegging: veiligheid van samenleving, personeel en gedetineerden;
- normalisering: leven in inrichting zoveel mogelijk gerelateerd aan gang van zaken in vrije samenleving;

- openheid: mogelijkheden voor gedetineerden om contact met vrije samenleving te onderhouden, transparantie van penitentiaire organisatie voor samenleving en burgers;
- beroep op eigen verantwoordelijkheid: verantwoordelijkheidsgevoel van gedetineerden ontwikkelen en aanspreken;
- consequente benadering: consequente bejegening van gedetineerden.

DCL is niet primair ontwikkeld voor de toepassing van DBM-V. DBM-V is ontstaan na een nieuwe visie op detentie waarin gedetineerden meer verantwoordelijk moeten zijn voor hun gedrag en waarbij goed gedrag beloond wordt. Parallel daarmee is Detentieconcept Lelystad ontwikkeld omdat er op de markt steeds meer technieken beschikbaar kwamen die de belangstelling van Justitie hadden. Beide ontwikkelingen hebben geresulteerd in de huidige vorm van DCL. De evaluatie van DCL kan dan ook niet worden opgevat als een evaluatie van DBM-V.

7.1.4 Detentieconcept Lelystad

In januari 2006 is DCL opengesteld en worden 150 kortverblijvenden in zespersoonscellen ondergebracht. Het regime kenmerkt zich door eigen verantwoordelijk en een systeem van straffen en belonen. DCL onderscheidt zich vooral van andere PI's door:

- de architectuur van het gebouw met het panopticum en het carrouselstelsel.
- de inzet van beduidend minder PIW'ers.
- het aangeboden dagprogramma en het uitgeoefende regime.
- de toepassing van elektronica.

Binnen DCL wordt uitvoerig gebruik gemaakt van elektronica:

- Radio Frequency Identification: om te bepalen waar een gedetineerde zich bevindt en of hij zich aan gemaakte afspraken houdt en om te bepalen waar personeelsleden zich bevinden;
- Palmtopcomputer: beschikbaar voor personeel, hierin is informatie over gedetineerden opgeslagen;
- Touchscreen: iedere gedetineerde heeft hier beschikking over om onder andere het diaprogramma op te geven;
- Aggressiedetectiesysteem: op basis van geluid waarmee agressie gesignaleerd kan worden.
- Door de toepassing van deze elementen in DCL is een PI gebouwd die aan de doelstellingen van DNI en de vijf detentieprincipes zou moeten voldoen.

Bij binnenkomst in PI Lelystad worden gedetineerden gescreend door de badmeester en een verpleegkundige. Degenen over wie twijfel bestaat of zij geschikt zijn voor een verblijf op een zespersoonscel kunnen ook nog door een psycholoog worden

beoordeeld.. Als de gedetineerde geschikt is voor verblijf op een zespersoonscel, krijgt de gedetineerde een polsband om en wordt hij door een PIW-er naar DCL gebracht. Verdere uitleg over de gevangenis wordt aan medegedetineerden overgelaten. Als blijkt dat een gedetineerde uiteindelijk toch niet geschikt is voor verblijf op een zespersoonscel, kan hij worden overgeplaatst. De overgrote meerderheid van gedetineerden die naar de afdeling X wordt overgeplaatst, keert ook daadwerkelijk niet meer terug naar DCL. De categorie gedetineerden in DCL voldoet aan de criteria voor domein twee gedetineerden.

Het gebouw van DCL bestaat uit compartimenten en gedetineerden rouleren door middel van een zogenaamd carrouselstelsel zodat gedetineerden uit verschillende compartimenten elkaar niet tegenkomen tijdens het dagprogramma. Gedetineerden worden ondergebracht in zespersoonscellen die zijn uitgerust met allerlei voorzieningen. Zo heeft iedere gedetineerde bijvoorbeeld de beschikking over touchscreen met, onder andere, een eigen telefoon en televisie. In de cel is tevens een keuken, douche en wasruimte aanwezig. Gedetineerden zijn zelf verantwoordelijk voor het opwarmen van hun maaltijden, het wassen van hun kleding en het schoonhouden van de cel. Tijdens hun detentie kunnen gedetineerden kiezen uit vijf activiteiten per dag en zij moeten tenminste aan drie activiteiten deelnemen.

De bewaking gebeurt overdag door zes PIW-ers, in de avond en nacht zijn er twee bewa's aanwezig. Deze worden tot 21.45 uur bijgestaan door een IBT. Het IBT is na 21.45 uur geconsigneerd en kan worden opgeroepen in geval van problemen.

In DCL wordt, zoals eerder vermeld, intensief gebruik gemaakt van elektronica. Iedere gedetineerde heeft een polsband, waarmee hij kan inloggen op het touchscreen aan het voeteneind van zijn bed. Daarmee kan een gedetineerde allerlei activiteiten ondernemen. De polsband dient ook als locator voor het tracking & tracing systeem waarmee kan worden nagegaan waar een gedetineerde zich bevindt en of een gedetineerde zich aan gemaakte afspraken houdt. Gedurende de hele periode vanaf de opening zijn er problemen geweest met de elektronica, met name de problemen voor gedetineerden zijn nog niet opgelost. Zo werkten de volgende functies in december 2006 nog niet: bezoek plannen, krant lezen, boeken lezen, activiteiten inplannen, vragen aan de medische dienst, vragen aan de BSD. Storingen in de techniek kwamen veel voor en dit zorgt voor irritaties bij gedetineerden en personeel. Goed gedrag zou automatisch beloond moeten worden in DCL, dit systeem heeft echter tijdens de onderzoeksperiode niet gefunctioneerd. Beloningen werden toegekend door PIW-ers op grond van subjectieve criteria. Gedetineerden zijn hierover niet altijd tevreden.

Tijdens de uitvoering van het onderzoek is getracht de kosten van DCL in beeld te brengen. Daarbij deed zich het probleem voor dat nog niet precies bekend is welke

kosten aan DCL toegerekend moeten worden. Inmiddels wordt door DJI een intern onderzoek uitgevoerd naar de kosten per plaats in DCL.

Om de beleving van DCL door gedetineerden te kunnen beschrijven, is een gedetineerdersurvey afgenomen. Tevens zijn er individuele- en groepsinterviews gehouden. De representativiteit kan vanwege het lage responspercentage niet gegarandeerd worden, resultaten dienen dan ook met voorzichtigheid geïnterpreteerd te worden.

Gedetineerden beoordelen het eten, de regels en de rechten, de hygiëne, de veiligheid en de contacten met de buitenwereld positief. De contacten met medegedetineerden zijn goed en er wordt nauwelijks gediscrimineerd in DCL. Het verblijf in DCL heeft als belangrijkste voordelen de sociale contacten, de sociale controle en de mogelijkheden voor contacten met de buitenwereld. Het grootste nadeel van DCL is het gebrek aan privacy. De gezondheid, techniek en het personeel krijgen een (iets) minder positief oordeel. Gedetineerden geven aan ontevreden te zijn over de activiteiten van het dagprogramma; deze sluiten niet goed aan bij de behoeften van gedetineerden.

Er is een vergelijking gemaakt tussen verschillende groepen gedetineerden in DCL, waarbij onderscheid wordt gemaakt naar duur van detentie, detentieverleden en type cel tijdens eerdere detentie. Hieruit blijkt dat gedetineerden die tijdens eerdere detentie in een éénpersoonscel zaten, negatiever zijn over de gezondheid en gezondheidszorg in DCL dan gedetineerden die tijdens eerder detentie in een meerpersoonscel zaten. Gedetineerden in DCL oordelen ongeveer hetzelfde over het verblijf als gedetineerden in overige penitentiaire instellingen. Zeer kleine verschillen zijn zichtbaar op diverse aspecten²⁹.

Door middel van een afname van de BASAM en een groepsinterview is de beleving van DCL door het personeel onderzocht. De beleving van het personeel van DCL en de waardering voor hun werksituatie komen in grote lijnen overeen met scores op de BASAM van vergelijkingsgroepen. Hierbij is een vergelijking gemaakt met PIW-ers (een normgroep) werkzaam in het reguliere gevangeniswezen en met personeel werkzaam in inrichtingen waar meerpersoonscellen in gebruik zijn.

In DCL wordt de meeste waardering uitgesproken voor het rooster; de mate waarin de verdeling van vrije avonden en weekenden over het rooster evenwichtig is, en over de integriteit; de mate waarin het personeel de persoonlijke integriteit beleeft. Het meest negatief zijn zij over de hoeveelheid ontvangen beloning en de instrumentaaliteit hiervan; het geloof dat als iemand goed presteert, dit ook resultaat zal opleveren (in de zin van beloning).

29 De verschillen tussen beleving bij gedetineerden in DCL en de landelijke gedetineerdenpopulatie moeten met voorzichtigheid geïnterpreteerd worden, vanwege het kleine aantal responderende gedetineerden van DCL.

Ten aanzien van het voorkomen van agressie en geweld zijn er enkele verschillen gevonden tussen DCL en het totale gevangeniswezen; er is tegenover het personeel in DCL minder agressie en geweld door gedetineerden, PIW-ers voelen zich in DCL vaker onveilig indien zij alleen op de werkplek zijn en in DCL is iets vaker ernstig letsel opgelopen als gevolg van lichamelijk geweld. Geïnterviewde PIW-ers geven aan dat zij zich niet bedreigd voelen en dat er in DCL minder agressie richting personeel is. Echter, uit de aanvullende vragen van de BASAM blijkt agressie en geweld regelmatig voor te komen. Dit is een opmerkelijk verschil waar geen verklaring voor gevonden is.

Uit de interviews blijkt dat PIW-ers in DCL het werkt als uitdagend en afwisselend ervaren, al kan het soms ook erg hectisch zijn. Met de techniek in DCL gaat het nog geregeld mis, zo blijkt uit interviews met het personeel, maar deze problemen zouden in de toekomst verholpen moeten kunnen worden

7.2 Conclusies

7.2.1 detentieprincipes

DCL is een domein twee inrichting, dat wil zeggen dat er gedetineerden ingesloten worden met een straf of strafrestant van minder dan vier maanden. De inrichting is bedoeld voor detentiefaseerders vanuit preventieve hechtenis na veroordeling in eerste aanleg en arrestanten vanuit een politiecel. De gedetineerden in DCL gedurende de periode januari tot en met december 2006 behoren tot de doelgroep. Het vormgeven van DBM in de praktijk zoals dit specifiek voor DCL is bedoeld, gebeurt vanuit de vijf detentieprincipes zoals eerder beschreven.

Om zorg te kunnen dragen voor een *veilige tenuitvoerlegging* kunnen gedetineerden door het hele gebouw worden gevolgd door middel van het tracking & tracing systeem. Echter dit systeem is niet primair bedoeld om gedetineerden te volgen, maar om te controleren of gedetineerden zich aan gemaakte afspraken houden om hen op die wijze automatisch te kunnen belonen voor goed gedrag. Dit systeem van belonen werkte nog niet tijdens de pilot. Oorspronkelijk was het de bedoeling een systeem van belonen en straffen in te voeren door punten toe te kennen of in te trekken. In DCL worden echter geen straffen toegepast. Men gaat er daarbij vanuit dat het niet toekennen van een beloning op zich al een straf is.

Het volgen van gedetineerden gaat wel goed en het systeem is, volgens het personeel, redelijk eenvoudig te bedienen. Gedetineerden zijn minder tevreden over de functies en het draagcomfort van de polsband die voor het tracking & tracingsysteem noodzakelijkerwijs gedragen moet worden. Volgens gedetineerden worden conflicten onderling vaak opgelost.

Uit een analyse van de gegevens van DCL blijkt verder dat in DCL uitsluitend die gevangenen terechtkomen waarvoor DCL bedoeld is. Er zijn geen gevangenen ingesloten met en strafrestant of straf van meer dan 119 dagen en men voldoet grotendeels aan de norm van 80 procent arrestanten en 20 procent detentiefaseerders. Verder blijkt dat 19 procent van de gedetineerden uit DCL wordt overgeplaatst naar de afdeling X of een andere inrichting. Vooraf was ingeschat dat dit percentage maximaal 20 zou mogen zijn.

Een tweede detentieprincipe is *normalisering*. In DCL wordt gedetineerden een dagprogramma aangeboden, waarbij zij tenminste drie activiteiten moeten kiezen uit de aangeboden vijf: sport, recreatie, luchten, vorming en corvee. Vorming en corvee zijn hierbij een aantal keer per week verplicht. Gedetineerden zijn ontevreden over de inhoud van vorming en ook werkt het maken van afspraken met behulp van het touchscreen niet.

In DCL is voldoende *openheid*; er zijn mogelijkheden om bezoek te krijgen en gedetineerden beschikken allen over een eigen telefoon, wat zeer gewaardeerd wordt. Via het touchscreen kunnen zij tevens televisie kijken en radio luisteren.

In DCL speelt *eigen verantwoordelijkheid* van de gedetineerden een grote rol. Gedetineerden zijn verantwoordelijk voor hun eigen gedrag en moeten zelf zaken regelen, zoals eten, schoonmaken, wassen en het meedoen aan activiteiten. Goed gedrag wordt beloond en beloningen worden door PIW-ers uitgedeeld.

Door middel van een automatisch beloningssysteem zou de *consequente benadering* van gedetineerden technisch worden ondersteund, maar dit systeem functioneert nog niet. Beloningen worden nu nog uitgereikt door PIW'ers. Ondanks dat dit systeem niet werkt, vind het merendeel van de gedetineerden en het personeel dat regels en procedures in DCL duidelijk en eenduidig zijn.

7.2.2 Personeel

De gevolgen van de invoering van DCL voor de werksituatie en de beleving van het personeel zijn in grote lijnen positief. Het minst tevreden zijn zij over de ontvangen beloning en de instrumentaliteit daarvan, dit is echter bij normgroepen werkzaam in justitiële instellingen ook het geval. Werken in DCL is uitdagend en afwisselend, maar het vraagt ook veel van het personeel. Zo zijn er zaken, bijvoorbeeld de techniek, die nog niet goed lopen. Het hangt dan van het personeel af of DCL blijft functioneren, dit is een grote verantwoordelijkheid. Het personeel van DCL ervaart tegenwerking van het 'hoofdgebouw'. Voor hen is dit moeilijk omdat zij proberen DCL

tot een succes te laten worden en zij kunnen geen tegenwerking gebruiken. Een andere aanbeveling is een goede personeelsruimte te creëren voor personeel van DCL, waar ook bezoek ontvangen kan worden, zodat er meer rust ontstaat in de statische post. In vergelijking met de normgroep PIW-ers en PIW-ers werkzaam in een inrichting met meerpersoonscellen zijn er geen grote verschillen te ontdekken in beleving van de werksituatie.

7.2.3 Gedetineerden

Er zijn volgens gedetineerden aanpassingen nodig om ervoor te zorgen dat DCL een succes wordt. Binnen DCL zou onderscheid gemaakt moeten worden tussen gedetineerden met een relatief korte straf (tot 1 maand) en gedetineerden met een relatief lange straf (> 1 maand). Zij zouden gescheiden moeten worden, dit zou irritaties en conflicten kunnen voorkomen. Het plaatsen van kort- en langverblijvers gebeurt echter met opzet; 'langverblijvers' kunnen 'kortverblijvers' beter wegwijs maken in DCL. Vorming zou zich meer moeten richten op behoeften van gedetineerden; bijvoorbeeld zorgen voor resocialisatie en helpen met het opzetten van toekomstplannen. Volgens gedetineerden zou dit zelfs kunnen bijdragen aan het voorkomen van recidive. Het dagprogramma moet ervoor zorgen dat gedetineerden zich niet vervelen, door verveling kunnen irritaties ontstaan wat vervolgens weer kan leiden tot conflicten. In de cel zelf zouden meer mogelijkheden voor privacy moeten komen, zodat het voor gedetineerden mogelijk is zich zo nu en dan terug te trekken.

Uit de interviews blijkt dat gedetineerden in DCL de opzet van DCL kunnen waarderen (met name de telefoon en televisie) en dat het landelijk ingevoerd zou kunnen worden. Wel moet aan mensen zelf de keuze gelaten worden of zij op een zespersoonscel willen verblijven en zijn psychisch 'labiele' mensen niet geschikt voor DCL.

7.2.4 Kosten

Om een goede kostenanalyse van DCL te kunnen maken, moet helder zijn welke kosten binnen PI Lelystad specifiek voor DCL zijn. Pas dan kan een betrouwbare en definitieve kostenberekening plaatsvinden en kan worden beoordeeld of DCL bijdraagt aan een kostenvermindering. Onderzoek naar financiële gegevens die nodig zijn voor een kostenberekening is inmiddels intern door DJI opgestart.

7.2.5 techniek

Gedurende de hele onderzoeksperiode, van september tot december 2007 zijn er problemen met de techniek geweest in DCL. Verschillende functionaliteiten van het systeem, zoals bijvoorbeeld het plannen van afspraken door gedetineerden via het touchscreen, hebben de hele periode niet gewerkt. Het niet functioneren van de techniek heeft geleid tot irritaties onder personeel en gedetineerden. Door de niet-functionerende techniek kon in een aantal opzichten niet worden geëvalueerd in hoeverre DCL bijdraagt aan de uitgangspunten van DNI en de realisatie van detentieprincipes omdat dit in DCL zwaar steunt op elektronica. Het verdient dan ook aanbeveling om, voordat tot een verdere uitbreiding van DCL wordt besloten, de technische problemen op te lossen.

Bijlage 1 – Aangepaste gedetineerdensurvey

De vragen in deze vragenlijst gaan allemaal over uw verblijf in de gevangenis waar u **nu** zit, dat wil zeggen het paviljoen met zespersoonscellen in Lelystad. Er zijn een paar vragen waarbij u gevraagd wordt of u al eerder in een andere gevangenis heeft gezeten. Er wordt u dan gevraagd om de gevangenis waar u nu zit te vergelijken met de gevangenis waar u hiervoor gezeten heeft. Als dat zo is, dan staat dat er duidelijk bij vermeld.

Het invullen van de vragenlijst duurt ongeveer 20 minuten en de antwoorden worden anoniem verwerkt. Leest u de vragen goed door en kruist u vervolgens het antwoord aan dat het beste bij uw mening past.

BESTEMMING EN VERBLIJFSDUUR

1. Hoe lang zit u al in deze inrichting, dat wil zeggen in dit deel met de zespersoonscellen?

☐ minder dan 1 week	☐ 2 tot 3 maanden
☐ 1 week tot 1 maand	☐ 3 tot 4 maanden
☐ 1 tot 2 maanden	☐ meer dan 4 maanden

2. Bent u vanuit een andere inrichting of vanuit een politiecel overgeplaatst naar deze inrichting?

- ik kom vanuit een andere inrichting
 ik kom vanuit een politiecel

3. Wilt u aankruisen hoe lang u tijdens deze detentieperiode al zit?

(de aaneengesloten detentieperiode, inclusief de tijd die u eventueel in een andere inrichting heeft gezeten van waar u naar deze inrichting bent gegaan)

☐ minder dan 1 week	☐ 2 tot 3 maanden
☐ 1 week tot 1 maand	☐ 3 tot 4 maanden
☐ 1 tot 2 maanden	☐ meer dan 4 maanden

4. Hoe lang verwacht u nog te moeten zitten?

☐ minder dan 1 week	☐ 2 tot 3 maanden
☐ 1 week tot 1 maand	☐ 3 tot 4 maanden
☐ 1 tot 2 maanden	☐ langer dan 4 maanden

5. Is dit de eerste keer dat u in detentie zit?

- ja – ga door naar vraag 7
 nee

6. In wat voor cel verbleef u tijdens uw vorige detentie?

- 1 persoonscel
 2 persoonscel
 cel voor meer dan 2 personen

HET ETEN IN DEZE INRICHTING

	helemaal mee oneens	mee oneens	niet eens/ niet oneens	mee eens	helemaal mee eens
7. Ik ben tevreden over het zelf regelen van de etenstijden.	☐	☐	☐	☐	☐
8. Ik krijg genoeg te eten.	☐	☐	☐	☐	☐
9. Het warme eten is vaak hetzelfde.	☐	☐	☐	☐	☐
10. Ik eet bijna altijd samen met mijn celgenoten.	☐	☐	☐	☐	☐
11. Ik vind het warme eten lekker.	☐	☐	☐	☐	☐
12. Ik vind het prima om zelf mijn eten te verwarmen.	☐	☐	☐	☐	☐
13. Er wordt bij de maaltijden rekening gehouden met diëten.	☐	☐	☐	☐	☐
14. Er wordt bij de maaltijd rekening gehouden met geloofsovertuiging.	☐	☐	☐	☐	☐

DE WINKEL IN DEZE INRICHTING

	helemaal mee oneens	mee oneens	niet eens/ niet oneens	mee eens	helemaal mee eens
15. Boodschappen doen via het beeldscherm bevalt goed.	☐	☐	☐	☐	☐
16. Het is handig dat je op het beeldscherm meteen ziet hoeveel de producten kosten.	☐	☐	☐	☐	☐
17. Je kunt hier kopen wat je nodig hebt.	☐	☐	☐	☐	☐
18. De producten die je hier kunt kopen zijn te duur.	☐	☐	☐	☐	☐
19. Ik ben tevreden over de kwaliteit van de producten die je hier kunt kopen.	☐	☐	☐	☐	☐

DE STRAFFEN IN DEZE INRICHTING

	helemaal mee oneens	mee oneens	niet eens/ niet oneens	mee eens	helemaal mee eens
20. Er wordt te streng gestraft.	☐	☐	☐	☐	☐
21. Bij het straffen wordt rekening gehouden met persoonlijke omstandigheden.	☐	☐	☐	☐	☐
22. Ik ken de regels van de inrichting.	☐	☐	☐	☐	☐
23. Er wordt volgens de regels gestraft.	☐	☐	☐	☐	☐

HET BELONINGSSYSTEEM IN DEZE INRICHTING

	helemaal mee oneens	mee oneens	niet eens/ niet oneens	mee eens	helemaal mee eens
24. Ik vind het goed dat in deze inrichting met beloningen wordt gewerkt.	☐	☐	☐	☐	☐
25. Ik vind de beloningen hier de moeite waard.	☐	☐	☐	☐	☐
26. Ik ervaar het als een straf als ik geen beloning krijg.	☐	☐	☐	☐	☐
27. Het belonen en straffen gebeurt hier eerlijk.	☐	☐	☐	☐	☐
28. Bent u beloond tijdens uw detentie hier (met bijvoorbeeld Een kraskaart of extra bezoek)?		☐ ja		☐ nee	
29. Voor welke beloning heeft u de meeste voorkeur?		☐ kraskaart		☐ extra bezoek	☐ verhuizing naar andere cel

DE HYGIENE IN DEZE INRICHTING

	helemaal mee oneens	mee oneens	niet eens/ niet oneens	mee eens	helemaal mee eens
30. Het is schoon					
a. op de eigen afdeling	☐	☐	☐	☐	☐
b. in de douche op cel	☐	☐	☐	☐	☐
c. op de toiletten op cel	☐	☐	☐	☐	☐
d. op de luchtplaats	☐	☐	☐	☐	☐
e. in de bezoekeruimte	☐	☐	☐	☐	☐
f. in de keuken op cel	☐	☐	☐	☐	☐
g. in de recreatiezaal	☐	☐	☐	☐	☐
h. in het vormingslokaal	☐	☐	☐	☐	☐
i. in de sportzaal	☐	☐	☐	☐	☐
31. Ik vind het prima dat ik m'n eigen kleren en beddengoed moet wassen.	☐	☐	☐	☐	☐
32. Het systeem van één wasdag per gedetineerde per week werkt goed.	☐	☐	☐	☐	☐

DE ACTIVITEITEN IN DEZE INRICHTING

	helemaal mee oneens	mee oneens	niet eens/ niet oneens	mee eens	helemaal mee eens
33. Ik vind het prettig dagelijks een aantal activiteiten te kunnen kiezen.	☐	☐	☐	☐	☐
34. Ik vind het prima om iedere dag verplicht aan drie activiteiten deel te nemen.	☐	☐	☐	☐	☐
35. Meer dan drie keer per week deelnemen aan de vorming vind ik een probleem.	☐	☐	☐	☐	☐
36. Ik ben tevreden over de inhoud van de vorming.	☐	☐	☐	☐	☐
37. Ik vind het goed dat je dagelijks verplicht corvee hebt.	☐	☐	☐	☐	☐
38. Ik ben tevreden over de inhoud van het groepsgepraak bij de vorming.	☐	☐	☐	☐	☐
39. Ik ben tevreden over de inhoud van de recreatie.	☐	☐	☐	☐	☐

	helemaal mee oneens	mee oneens	niet eens/ niet oneens	mee eens	helemaal mee eens
40. Ik ben tevreden over het sport aanbod.	☐	☐	☐	☐	☐
41. Ik ben tevreden over de inhoud van de e-learning bij de vorming.	☐	☐	☐	☐	☐
42. Ik maak veel gebruik van de e-learning tijdens de vormingsactiviteit.	☐	☐	☐	☐	☐
43. De vormingsactiviteiten zijn nuttig voor Mijn toekomst	☐	☐	☐	☐	☐
44. Ik ga naar de vorming op het moment dat de medische dienst die geeft.	☐	☐	☐	☐	☐
45. De vormingsactiviteiten die door de medische dienst verzorgd worden zijn informatief.	☐	☐	☐	☐	☐

DE GEZONDHEIDSZORG IN DEZE INRICHTING

	helemaal mee oneens	mee oneens	niet eens/ niet oneens	mee eens	helemaal mee eens
46. Mijn gezondheid is tijdens deze detentie achteruit gegaan.	☐	☐	☐	☐	☐
47. Mijn conditie is tijdens deze detentie achteruit gegaan.	☐	☐	☐	☐	☐
48. Mijn vragen aan de medische dienst worden goed beantwoord.	☐	☐	☐	☐	☐
49. Ik ben tevreden over het werk van:	helemaal mee oneens	mee oneens	niet eens/ niet oneens	mee eens	helemaal mee eens
a. de verpleegkundige	☐	☐	☐	☐	geen ervaring mee ☐
b. de huisarts	☐	☐	☐	☐	☐
c. de tandarts	☐	☐	☐	☐	☐
d. de psycholoog	☐	☐	☐	☐	☐

OVERIGE FUNCTIONARISSEN IN DEZE INRICHTING

50. Ik ben tevreden over het werk van:	helemaal mee oneens	mee oneens	niet eens/ niet oneens	mee eens	helemaal mee eens mee	geen ervaring
a. de MMD-er	☐	☐	☐	☐	☐	☐
b. het afdelingshoofd	☐	☐	☐	☐	☐	☐
c. de vormingsmedewerkers	☐	☐	☐	☐	☐	☐
d. de PIW-ers	☐	☐	☐	☐	☐	☐
e. de BSD	☐	☐	☐	☐	☐	☐
f. de bevolkingsadministratie	☐	☐	☐	☐	☐	☐
g. de geestelijk verzorger	☐	☐	☐	☐	☐	☐

DE VEILIGHEID IN DEZE INRICHTING

51. Ik heb me wel eens onveilig gevoeld in de aanwezigheid van de volgende persoon/personen
(er mag meer dan één hokje worden aangekruist)

☐ een PIW-er	☐ meerdere PIW-ers
☐ een celgenoot	☐ meerdere van m'n celgenoten
☐ een gedetineerde uit een andere cel	☐ meerdere gedetineerden uit een andere cel
☐ een bezoeker	☐ een ander personeelslid dan een PIW-er.
☐ geen van de genoemde mogelijkheden	

52. Ik heb me wel eens onveilig gevoeld op de volgende plaatsen
(er mag meer dan één hokje worden aangekruist)

☐ mijn eigen cel	☐ de luchtplaats
☐ de eigen afdeling	☐ de bezoekerimte
☐ de isoleercellen	☐ de recreatieruimte
☐ de douche op cel	☐ de sportzaal
☐ het toilet op cel	☐ de bibliotheek
☐ de gang/het trappenhuis	☐ het vormingslokaal
☐ buiten het paviljoen (bijv. bij de dokter)	
☐ geen van de genoemde mogelijkheden	

DISCRIMINATIE IN DEZE INRICHTING

	helemaal mee oneens	mee oneens	niet eens/ niet oneens	mee eens	helemaal mee eens
53. PIW-ers discrimineren hier gedetineerden.	☐	☐	☐	☐	☐
54. Gedetineerden discrimineren hier medege-detineerden.	☐	☐	☐	☐	☐
55. Gedetineerden discrimineren hier personeel.	☐	☐	☐	☐	☐
56. Ik ben in deze inrichting gediscrimineerd.			☐ ja		☐ nee

DE CONTACTEN MET DE BUITENWERELD VANUIT DEZE INRICHTING

	helemaal mee oneens	mee oneens	niet eens/ niet oneens	mee eens	helemaal mee eens	geen ervaring mee
57. Er zijn voldoende mogelijkheden voor contact met familie en vrienden.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
58. Ik word op tijd naar mijn bezoek gebracht.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
59. Er zijn voldoende mogelijkheden voor contact met m'n advocaat.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
60. Ik heb voldoende privacy tijdens telefoongesprekken.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
61. Ik heb voldoende privacy - tijdens het bezoekuur.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
62. Door de bezoektijden is het lastig om m'n kinderen te zien.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
63. Ik kan gemakkelijk spullen - (bv. boeken, kleding) van buiten invoeren.	☐	☐	☐	☐	☐	☐

UW MENING OVER EEN AANTAL KORTE UITSPRAKEN

	helemaal mee oneens	mee oneens	niet eens/ niet oneens	mee eens	helemaal mee eens
64. Ik voel me veilig in deze inrichting.	☐	☐	☐	☐	☐
65. Ik kan me in de cel goed vermaken.	☐	☐	☐	☐	☐
66. Ik kan hier zelf niks bepalen.	☐	☐	☐	☐	☐
67. Ik kan goed opschieten met de meeste medege-detineerden.	☐	☐	☐	☐	☐
68. Ik kan voldoende gebruik maken van de kookmogelijkheden.	☐	☐	☐	☐	☐
69. De PIW-ers zijn niet echt geïnteresseerd in hoe het met me gaat.	☐	☐	☐	☐	☐
70. De MMD-er ondersteunt me bij m'n . terugkeer naar de vrije samenleving.	☐	☐	☐	☐	☐
71. Ik denk dat ik straks na mijn detentie geen delict meer pleeg.	☐	☐	☐	☐	☐
72. Ik kan mijn vrije tijd hier doorbrengen met dingen die ik leuk vind.	☐	☐	☐	☐	☐
73. Sommige gedetineerden worden door medege-detineerden uitgebuit.	☐	☐	☐	☐	☐
74. Ik vind de huisregels in deze inrichting onduidelijk.	☐	☐	☐	☐	☐
75. De PIW-ers vragen nooit hoe het met me gaat.	☐	☐	☐	☐	☐
76. Ik word seksueel lastig gevallen.	☐	☐	☐	☐	☐
77. Als ik wil zijn er andere gedetineerden die bv. met mij kaarten, biljarten, etc.	☐	☐	☐	☐	☐
78. De detentie is nutteloos.	☐	☐	☐	☐	☐
79. Alles wordt hier voor mij beslist.	☐	☐	☐	☐	☐
80. Het is mijn eigen fout dat ik in detentie zit.	☐	☐	☐	☐	☐
81. Als ik problemen heb, helpen PIW-ers mij.	☐	☐	☐	☐	☐

	helemaal mee oneens	mee oneens	niet eens/ niet oneens	mee eens	helemaal mee eens
82. De detentie levert mij ook nuttige dingen op.	☐	☐	☐	☐	☐
83. Ik verwacht dat ik na mij detentie geen baan kan vinden.	☐	☐	☐	☐	☐
84. Mijn leven hier is eentonig.	☐	☐	☐	☐	☐
85. Als ik contact wil met medege-detineerden dan kan dat.	☐	☐	☐	☐	☐
86. Ik word hier niet als volwassene behandeld.	☐	☐	☐	☐	☐
87. De PIW-ers zijn vriendelijk voor me.	☐	☐	☐	☐	☐
88. De inrichting doet niets voor mijn terugkeer naar de samenleving.	☐	☐	☐	☐	☐
89. Ik weet wat er gebeurt als ik de huisregels overtreed.	☐	☐	☐	☐	☐
90. Als ik somber ben kan ik met de PIW-ers praten.	☐	☐	☐	☐	☐
91. 's Avonds heb ik genoeg te doen.	☐	☐	☐	☐	☐
92. Nieuwe gedetineerden worden snel in de groep geaccepteerd.	☐	☐	☐	☐	☐
93. Er wordt teveel naar binnen gekeken als ik/we op cel zit(ten).	☐	☐	☐	☐	☐
94. Ik verwacht dat de maatschappij mij na detentie een eerlijke kans geeft.	☐	☐	☐	☐	☐
95. De PIW-ers maken geen praatje met me.	☐	☐	☐	☐	☐
96. Ik verveel me in het weekend.	☐	☐	☐	☐	☐
97. De inrichting brengt mij op de hoogte van de huisregels.	☐	☐	☐	☐	☐
98. Mijn leven hier wordt helemaal bepaald door anderen.	☐	☐	☐	☐	☐
99. Ik zie de toekomst na detentie somber in.	☐	☐	☐	☐	☐

	helemaal mee oneens	mee oneens	niet eens/ niet oneens	mee eens	helemaal mee eens
100. Ik word goed voorbereid op mijn terugkeer. naar de samenleving.	☐	☐	☐	☐	☐
101. De PIW-ers gaan op een normale manier met me om.	☐	☐	☐	☐	☐
102. Ik voel me regelmatig bedreigd door medege-detineerden.	☐	☐	☐	☐	☐
103. Ik zit te lang op cel.	☐	☐	☐	☐	☐
104. De inrichting brengt mij op de hoogte . van mijn rechten.	☐	☐	☐	☐	☐
105. Ik heb veel gehad aan de vorming.	☐	☐	☐	☐	☐
106. Ik denk dat ik na m'n detentie een nieuwe start kan maken.	☐	☐	☐	☐	☐
107. Als ik hier aan iets nieuws begin moedigen PIW-ers dat aan.	☐	☐	☐	☐	☐
108. Het dagprogramma bestaat ook uit activiteiten die ik leuk vind.	☐	☐	☐	☐	☐
109. Ik kan zelf beslissen over dingen die ik belangrijk vind.	☐	☐	☐	☐	☐
110. De rechten van gedetineerden zijn duidelijk.	☐	☐	☐	☐	☐
111. Ik verwacht niet opnieuw in detentie terecht te komen.	☐	☐	☐	☐	☐
112. Er zijn medege-detineerden die naar me luisteren als ik problemen heb.	☐	☐	☐	☐	☐
113. Als je wilt krijg je hulp als je een drugsprobleem hebt.	☐	☐	☐	☐	☐

HET VERBLIJF OP EEN ZESPERSONOONSCCEL

114. Bent u van cel veranderd sinds u hier bent? nee
 ja, op initiatief van de inrichting
 ja, op eigen initiatief

114a. Indien op eigen initiatief: Waarom bent u van cel veranderd?.....

	helemaal mee oneens	mee oneens	niet eens/ niet oneens	mee eens	helemaal mee eens
115. De overplaatsingen uit deze inrichting naar afdeling X zijn terecht.	☐	☐	☐	☐	☐
116. Binnen het paviljoen vinden teveel overplaatsingen plaats.	☐	☐	☐	☐	☐
117. De cel is te klein voor zes personen.	☐	☐	☐	☐	☐
118. In de cel is voldoende ventilatie.	☐	☐	☐	☐	☐
119. In de cel zijn voldoende voorzieningen.	☐	☐	☐	☐	☐
120. Er zijn voldoende mogelijkheden voor privacy in de cel.	☐	☐	☐	☐	☐
121. Ik vind het een probleem samen met vijf anderen een cel te delen.	☐	☐	☐	☐	☐
122. Een zespersoonscel is gezelliger dan een éénpersoonscel.	☐	☐	☐	☐	☐
123. Een zespersoonscel levert teveel onderlinge spanning tussen gedetineerden op.	☐	☐	☐	☐	☐
124. Op een zespersoonscel word je te veel afgeleid door celgenoten.	☐	☐	☐	☐	☐
125. Ik verblijf liever op een zespersoonscel dan op een éénpersoonscel.	☐	☐	☐	☐	☐
126. Ik verblijf liever op een tweepersoonscel dan op een zespersoonscel.	☐	☐	☐	☐	☐
127. Het verblijf op een zespersoonscel bevalt me in het algemeen slecht.	☐	☐	☐	☐	☐

DE VOORZIENINGEN BINNEN DEZE INRICHTING

128. Ik ben tevreden over de volgende functies van het beeldscherm	erg tevreden	tevreden	niet tevreden/ ontevreden	ontevreden	erg ontevreden
a. krant/boeken lezen	☐	☐	☐	☐	☐
b. telefoneren	☐	☐	☐	☐	☐
c. informatie over de inrichting	☐	☐	☐	☐	☐
d. huisregels bekijken	☐	☐	☐	☐	☐
e. radio luisteren	☐	☐	☐	☐	☐
f. t.v. kijken	☐	☐	☐	☐	☐
g. activiteiten regelen	☐	☐	☐	☐	☐
h. inkopen doen	☐	☐	☐	☐	☐
i. automatisch betalen (winkel, telefoon)	☐	☐	☐	☐	☐
j. afspraken maken met functionarissen	☐	☐	☐	☐	☐
	helemaal mee oneens	mee oneens	niet eens/ niet oneens	mee eens	helemaal mee eens
129. Ik vind het een probleem om hier een polsband te dragen.	☐	☐	☐	☐	☐
130. Je bent snel gewend aan de polsband.	☐	☐	☐	☐	☐
131. Ik vind het comfort van de polsband voldoende.	☐	☐	☐	☐	☐
132. Ik had het gebruik van het beeldscherm snel geleerd.	☐	☐	☐	☐	☐
133. Ik vind het leuk dat in deze inrichting veel technische snufjes zitten.	☐	☐	☐	☐	☐
134. Ik vind de mogelijkheden om het saldo op je rekening te raadplegen onvoldoende.	☐	☐	☐	☐	☐
135. Ik vind dat de techniek hier te vaak Hapert.	☐	☐	☐	☐	☐
136. Ik vind het vervelend dat ze hier via de techniek je gangen kunnen nagaan.	☐	☐	☐	☐	☐

PERSOONSGEGEVENS

137. Mijn leeftijd ligt in de volgende categorie?

☐ 19 jaar of jonger	☐ 40 - 44 jaar
☐ 20 - 24 jaar	☐ 45 - 49 jaar
☐ 25 - 29 jaar	☐ 50 - 59 jaar
☐ 30 - 34 jaar	☐ 60 jaar en ouder
☐ 35 - 39 jaar	

138. In welk land bent u geboren?

☐ Nederland	☐ Nederlandse Antillen/Aruba
☐ Turkije	☐ Een ander Europees land dan Nederland
☐ Marokko	☐ Een ander niet-Europees land
☐ Suriname	

139. Wat is uw culturele achtergrond?

☐ Nederlands	☐ Antilliaans/Arubaans
☐ Turks	☐ Surinaams
☐ Marokkaans	☐ Een andere culturele achtergrond

140. Wat is de hoogste opleiding die u heeft afgemaakt?

- geen opleiding afgemaakt
- basisonderwijs (ook speciaal basisonderwijs zoals LOM en het MLK-onderwijs)
- speciaal voortgezet onderwijs
- voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs (VMBO, LBO, LEAO, MAVO, VBO, MULO,ULO, LTS, LAVO en VGLO)
- HAVO/VWO (ook HBS en MMS, Atheneum, Gymnasium, Lyceum)
- Middelbaar beroepsonderwijs (MBO en het leerlingwezen)
- Hoger beroepsonderwijs (1ste en 2de fase)
- Wetenschappelijk Onderwijs (WO)

Bijlage 2 – Indeling schalen en betrouwbaarheidsanalyse

In onderstaande tabel is de indeling van stellingen in de verschillende schalen weergegeven. Tevens is de mate van betrouwbaarheid (Cronbach's Alpha) vermeld.

Toekomstverwachting

- V71 Ik denk dat ik na mijn detentie geen delict meer pleeg
- V83 Ik verwacht dat ik na mijn detentie geen baan kan vinden
- V94 Ik verwacht dat de maatschappij me een eerlijke kans geeft
- V99 Ik zie de toekomst na detentie somber in
- V106 Ik denk dat ik na mijn detentie een nieuwe start kan maken
- V111 Ik verwacht niet opnieuw in detentie terecht te komen

Rechten en Regels

0.78

- V74 Ik vind de huisregels in deze inrichting onduidelijk
- V89 Ik weet wat er gebeurt als ik de huisregels overtreedt
- V97 De inrichting brengt mij op de hoogte van de huisregels
- V104 De inrichting brengt mij op de hoogte van mijn rechten
- V110 De rechten van gedetineerden zijn duidelijk

Omgang gedetineerden

0.77

- V67 Ik kan goed opschieten met de meeste gedetineerden
- V77 Als ik wil zijn er andere gedetineerden die bijvoorbeeld met mij kaarten
- V85 Als ik contact wil met medegedetineerden, dan kan dat
- V92 Nieuwe gedetineerden worden snel in de groep geaccepteerd
- V112 Er zijn medegedetineerden die naar me luisteren als ik problemen heb

Omgang PIW-ers

0.88

- V69 De PIW-ers zijn niet echt geïnteresseerd in hoe het met me gaat
 - V75 De PIW-ers vragen nooit hoe het met me gaat
 - V81 Als ik problemen heb, dan helpen de PIW-ers mij
 - V87 PIW-ers zijn vriendelijk voor me
 - V90 Als ik somber ben dan kan ik met de PIW-ers praten
 - V95 De PIW-ers maken geen praatje met me
 - V101 De PIW-ers gaan op een normale manier met me om
 - V107 Als ik hier aan iets nieuws begin dan moedigen de PIW-ers dit aan
 - V53 PIW-ers discrimineren gedetineerden
 - V50d Ik ben tevreden over het werk van de PIW-ers
-

Dagbesteding	0.54
V65 Ik kan mij in mijn cel goed vermaken	
V72 Ik kan mijn vrije tijd niet doorbrengen met dingen die ik leuk vind	
V84 Mijn leven hier is eentonig	
V91 's Avonds heb ik genoeg te doen	
V96 Ik verveel me in het weekend	
V103 Ik zit te lang op cel	
V108 Het dagprogramma bestaat ook uit activiteiten die ik leuk vind	
Veiligheid	0.51
V64 Ik voel me veilig in deze inrichting	
V73 Sommige gedetineerden worden door medegedetineerden uitgebuit	
V76 Ik word hier seksueel lastig gevallen	
V102 Ik voel me regelmatig door medegedetineerden bedreigd	
Autonomie	0.46
V66 Ik kan hier zelf niks bepalen	
V79 Alles wordt hier voor mij beslist	
V86 Ik word hier niet als een volwassene behandeld	
V98 Mijn leven hier wordt bepaald door anderen	
V109 Ik kan zelf beslissen over die dingen die ik belangrijk vind	
Maatschappelijke integratie	0.74
V70 De MMD-er draagt bij aan mijn maatschappelijke integratie	
V78 De detentie is nutteloos	
V82 De detentie levert mij ook nuttige dingen op	
V88 De inrichting doet niets voor mijn terugkeer in de samenleving	
V100 Ik word goed voorbereid op mijn terugkeer naar de samenleving	
Hygiëne	0.93
V30a Het is schoon op de eigen afdeling	
V30b in de douche op de cel	
V30c op de toiletten op de cel	
V30d op de luchtplaats	
V30e in de bezoekruimte	
V30f in de keuken op de cel	
V30g In de recreatiezaal	
V30h in het vormingslokaal	
V30i in de sportzaal	
Tevredenheid over activiteiten dagprogramma	0.74
V39 Ik ben tevreden over de inhoud van de recreatie	
V40 Ik ben tevreden over de inhoud van het sporten	
V36 Ik ben tevreden over de inhoud van de vorming	

Contacten met buitenwereld	0.85
V57 Er zijn voldoende mogelijkheden voor contact met familie en vrienden	
V58 Ik word op tijd naar mijn bezoek gebracht	
V59 Er zijn voldoende mogelijkheden om met mijn advocaat contact te onderhouden	
V60 Ik heb voldoende privacy tijdens de telefoongesprekken	
V61 Ik heb voldoende privacy tijdens het bezoek	
V63 Ik kan gemakkelijk spullen van buiten invoeren	
 Zorgverleners	 0.92
V49a Ik ben tevreden over het werk van de verpleegkundige	
V49b van de huisarts	
V49c van de tandarts	
V49d van de psycholoog	
 Overige functionarissen	 0.89
V50a ik ben tevreden over het werk van MMD-er	
V50b van het afdelingshoofd	
V50c van de vormingsmedewerkers	
V50d van de PIW-ers	
V50e van de BSD	
V50f van de bevolkingsadministratie	
V50g van de geestelijk verzorger	

Bijlage 3 – Gehanteerde afkortingen

DBM-V	Detentie en Behandeling op Maat-Volwassenen
BEWA	Bewaker
DCL	Detentieconcept Lelystad
DJI	Dienst Justitiële Inrichtingen
DNI	De Nieuwe Inrichting
GOR-GW	Groepsondernemingsraad Gevangeniswezen
HvB	Huis van Bewaring
IBT	Intern Bijstandsteam
IVT	Interventieteam
MST	Modernisering Sanctietoepassing
PIW	Penitentiair Inrichtingswerker

